

Jaarverslag 2023

Onderzoeksprogramma
departement Law & Tax
Erasmus School of Law

Programmaleider: prof. mr. dr. M.M.W.D. Merx
Rotterdam, 29 februari 2024

Jaarverslag 2023

Onderzoeksprogramma
Departement Law & Tax
Erasmus School of Law

Teksten en eindredactie: Madeleine Merx

Ondersteuning, tabellen en lay-out: Ikra Sahin

Ondersteuning bij overzicht van onderzoeksoutput: Karin van Aken en Danou Duifhuizen

Rotterdam, 29 februari 2024

Inhoud

1	Inleiding	5
2	Het programma	9
2.1	Doorwerking Unierecht en internationaal (belasting)recht	9
2.1.1	Internationaal en Europees beleid en fiscale autonomie	9
2.1.2	Indirecte belastingen en internationale handel	14
2.1.3	Belastingrecht in een digitale wereld	17
2.1.4	Duurzaamheid en sustainable development goals	19
2.1.5	Rechtsbescherming	22
2.2	Lokale belastingheffing in de 21e eeuw	24
2.2.1	Actuele ontwikkelingen in lokale belastingen & Wet WOZ	24
2.2.2	Duurzaamheid & Lokale belastingen	25
2.2.3	Bekostiging van de leefomgeving & gebiedsontwikkeling	27
2.2.4	Internationalisering & lokale belastingen	28
2.3	Fiscale autonomie en kunst, cultuur, goede doelen en sport	29
3	De mensen	31
3.1	Deelnemers vanuit het departement Law & Tax en FEI (ESE)	31
3.2	Buitenpromovendi	33
3.3	Promotieonderzoeken in uitvoering	34
4	Georganiseerde seminars en bijeenkomsten	36
4.1	Seminars en andere activiteiten in het kader van EFS	36
5	Kennismaking van studenten met het onderzoek	38
5.1	Inbedding onderzoek in het onderwijs	38
5.2	Scripties van studenten in relatie tot het onderzoeksprogramma	40
6	Zichtbaarheid van het programma	42
6.1	Kernpublicaties	42
6.2	Valorisatie door conferenties en lezingen	44
6.3	Invloed op overheidsbeleid	46
6.4	Optredens in de media	46
6.5	Lidmaatschappen van redacties, vaste medewerkerschappen	48
6.6	Onderzoek voor derden	49
6.7	Contacten met de fiscale praktijk	49
6.8	Colleges op andere universiteiten en overige wetenschappelijke activiteiten	50
7	Tot slot	51
Annex		53
	Tabel 1: Personele formatie in fte's onderzoek	53
	Tabel 2: Promoties per jaar	53
	Tabel 3: Lidmaatschappen van promotie- en oppositiecommissies	53
	Tabel 4: Kwantitatieve onderzoeksresultaten per jaar	53
	Tabel 5: Onderzoeksoutput 2022	55
1	Wetenschappelijke publicaties	55
1.1	Artikelen	55
1.2	Boeken	56
1.3	Hoofdstukken in een boek	57
2	Vakpublicaties	57

2.1	Artikelen	57
2.2	Boeken	58
2.3	Hoofdstukken in een boek	58
2.4	Bijdragen aan encyclopedische werken (online)	59
2.5	Annotaties	60
2.6	Internetartikelen en digitale producten	68
3	Populariserende publicaties en media optredens	69
3.1	Bijdrage week- of dagblad	69
3.2	Media optredens	70
4	Lezingen, expertmeetings, paneldebatten	71
4.1	Internationaal	71
4.2	Nationaal	72
5	Rapporten	73

1 Inleiding

Voor u ligt het jaarverslag 2023 waarin wij met gepaste trots aan al onze stakeholders en financiers verantwoording afleggen over onze activiteiten in het afgelopen jaar. Na de per 1 januari 2023 gerealiseerde vorming van vier departementen binnen Erasmus School of Law (ESL) waarvan het departement Law & Tax er een is, hebben wij ons als departement in 2023 gericht op een doorontwikkeling van ons onderzoeksprogramma. In diverse bijeenkomsten hebben de deelnemers aan het onderzoeksprogramma gesproken over de toekomst hiervan en hoe we – nog meer dan nu het geval is – samen kunnen werken, zowel binnen het departement als binnen de faculteit en daar buiten. Vanaf 1 januari 2024 zijn wij dan ook vol overtuiging aan de slag gegaan met ons nieuwe onderzoeksthema: legitimiteit in belastingheffing. Dit thema staat volop in de belastingstelling of zou in de belangstelling moeten staan. Belangrijke maatschappelijke thema's als (de)globalisering, digitalisering en duurzaamheid vergen namelijk een andere manier van kijken naar zowel de heffing en inning van belasting als het toezicht daarop. Binnen die ontwikkelingen worden meer en meer verantwoordelijkheden gelegd bij private rechtssubjecten. Gedacht kan bijvoorbeeld worden aan het verzamelen en uitwisselen van informatie onder DAC 7 (data over verkopen via (de)conomie)platforms) en straks DAC 8 (data over crypto's), die vervolgens wordt uitgewisseld tussen diverse landen. Ook de toegenomen inzet van technologie door (belasting)autoriteiten roept vraagstukken op het gebied van legitimiteit en rechtsbescherming op. We hoeven alleen maar te denken aan de toeslagenaffaire om te weten hoe het goed mis kan gaan op dit vlak. Hoewel we vanaf 2024 een ander accent leggen op ons onderzoek, gaat het niet om een revolutie. In dit jaarverslag zult u zien dat veel van de thema's op het gebied van legitimiteit in belastingheffing en de aandachtsgebieden (de)globalisering, digitalisering en duurzaamheid al onderdeel uitmaken van het in 2023 en daarvoor verrichte onderzoek. We spreken daarom niet voor niets van een doorontwikkeling van ons onderzoeksprogramma.

In 2023 hebben we nog niet langs deze nieuwe lijnen gewerkt, waardoor het onderzoek zich net als in de jaren daarvoor richt op de centrale vraag welke invloeden van buitenaf werkzaam zijn of zijn geweest op het formele en materiële belastingrecht, dan wel in de toekomst daarop van invloed zullen zijn en tot welke gevolgen dat heeft geleid of mogelijk zal leiden. Omgekeerd gaat ook invloed uit van het belastingrecht op andere rechtsgebieden dan wel andere disciplines. Het gaat, met andere woorden, steeds om de wisselwerking tussen het fiscale domein en andere domeinen en wat de gevolgen daarvan zijn voor het belastingrecht. Net als voorgaande jaren is de centrale onderzoeksvraag uitgewerkt aan de hand van een drietal onderzoeksthema's:

1. Doorwerking Unierecht en internationaal (belasting)recht
2. Lokale belastingheffing in de 21e eeuw
3. Fiscale autonomie en kunst, cultuur en goede doelen.

In 2023 waren er diverse persoonlijke successen te vieren. Zo sleepte Ilona van den Eijnde de Stevensprijs 2022 in de wacht die op 3 februari 2023 aan haar werd uitgereikt. Na Madeleine Merckx, Martijn Schippers en Loes van Hulsten is Ilona de vierde onderzoeker verbonden aan de Erasmus Universiteit Rotterdam die de prijs in de wacht sleept. De prijs werd voor de achtste keer uitgereikt.

Hoewel er dit jaar geen promoties aan de Erasmus Universiteit Rotterdam te vieren viel, was er binnen het departement toch een promotie te vieren. Luis Dura, die werd begeleid door Dick Molenaar (als co-promotor) promoveerde op 15 september 2023 aan de Universiteit van Valencia.

Sigrid Hemels schopte het in 2023 zelfs tot het theater. Zij deed namelijk mee aan de door de Universiteit van Nederland georganiseerde theatertour.¹ Van ieder van de 15 Nederlandse universiteiten doet een wetenschapper mee, met vakgebieden die het hele wetenschappelijke spectrum, van natuurwetenschappen, sociale wetenschappen en humaniora beslaan. Iedere avond geven drie van deze wetenschappers een publieksvriendelijk mini-college van 20 minuten. Sigrid vertegenwoordigde hierbij de EUR.

Naast deze individuele successen, mag niet onvermeld blijven dat de kracht van het onderzoeksprogramma bestaat uit de samenballing van alle individuele bijdragen van de aan het onderzoeksprogramma verbonden medewerkers. Juist die gezamenlijkheid maakt de individuele successen mogelijk. Samenwerking is daarom het streven van het onderzoeksprogramma, niet concurrentie. Deze samenwerking gaat over diverse grenzen heen. Allereerst de facultaire grens nu in dit onderzoeksprogramma niet alleen fiscale onderzoekers van de Erasmus School of Law (ESL), maar ook de via Fiscaal Economisch Instituut (FEI) aan de Erasmus School of Economics (ESE) verbonden fiscalisten samenwerken. Maar ook de universitaire en landsgrenzen overschrijden de onderzoekers graag en regelmatig. Wij zijn ervan overtuigd dat door dergelijke samenwerkingsverbanden het beste en voor de maatschappij meest impactvolle fiscale onderzoek kan worden gerealiseerd. Zo publiceerden Eva Boomsluiters en Koen Verburg samen een artikel over misbruik en onzakelijke prijsstellingen in de btw en vennootschapsbelasting in het MBB.² In deze publicatie onderzochten zij hoe de

¹ <https://www.universiteitvannederland.nl/theater>.

² E. Boomsluiters & K. Verburg, 'Misbruik van recht en onzakelijke prijsstellingen in de btw en de Vpb', *MBB* 2023/17.

algemene benadering van het misbruik van recht leerstuk, zoals voorgestaan door het Hof van Justitie, uitwerkt voor onzakelijke prijsstellingen binnen deze twee belastingen. Zij concludeerden dat het karakter en het harmonisatieniveau van beide heffingen sterk verschilt, hetgeen doorwerkt in de wijze waarop onzakelijke prijsstellingen een rol spelen bij misbruikbestrijding.

Naast wetenschappelijke kwaliteit van onze onderzoeksactiviteiten, een vanzelfsprekendheid, streeft het onderzoeksprogramma ook nadrukkelijk naar maatschappelijke impact en valorisatie. Het belastingrecht is immers bij uitstek een sociaal fenomeen dat één op één verbonden is met de maatschappij waarin het tot stand komt en functioneert. Wij zien het als onze opdracht om een wetenschappelijk onderbouwde bijdrage te leveren aan de maatschappelijke discussie. Dit past naadloos in de Strategie 2024 van de EUR *Creating positive societal impact*. Met deze strategie wil de EUR bijdragen aan onze samenleving: niet als kennisinstituut op afstand, maar als kenniscentrum midden in de maatschappij. Exact dit is wat wij als onderzoekers vanaf de start van het onderzoeksprogramma, dus ruim voordat de EUR deze strategie formuleerde, als onze bestaansredenen zien. Wij omarmen deze strategie dus van harte en hebben ook dit jaar weer uit volle overtuiging hieraan bijgedragen door onze internationale en nationale wetenschappelijke, vaktechnische en populariserende publicaties en optredens.

Het onderzoeksprogramma is nauw verknoopt met het fiscale onderwijs dat op de ESL en ESE wordt verzorgd in de bachelor en master fiscaal recht en fiscale economie. Juist ook onderwijs draagt bij aan het creëren van *positive social impact*. Via het onderwijs delen vele collega's hun onderzoeksresultaten met studenten, enthousiasmeren we ze en betrekken we ook de aankomende generaties fiscalisten bij het wetenschappelijke fiscale onderzoek en de maatschappelijke valorisatie daarvan.

Als fiscalisten zijn we er ons bij uitstek van bewust dat belastingbetalers ons onderzoek mogelijk maken. Naar hen gaat onze grote dank uit, evenals naar onze financiers uit de publieke en private sector die, zonder invloed uit te willen oefenen op de inhoud van ons onderzoek, een belangrijke aanvulling leveren op ons onderzoeksbudget en onze onderzoekscapaciteit.

In dit jaarverslag leggen wij zoals hiervoor aangegeven, met gepaste trots aan al onze stakeholders en financiers verantwoording af over onze activiteiten in het afgelopen jaar. Graag blijven we de dialoog ook komend jaar voortzetten. Dus heeft u opmerkingen, gedachten of een andere terugkoppeling bij dit jaarverslag: laat het ons weten!

2 Het programma

Zoals in de inleiding reeds is aangegeven is de centrale vraag binnen ons onderzoek welke invloeden van buitenaf werkzaam zijn of zijn geweest op het formele en materiële belastingrecht, dan wel in de toekomst daarop van invloed zullen zijn en tot welke gevolgen dat heeft geleid of mogelijk zal leiden. Omgekeerd gaat ook invloed uit van het belastingrecht op andere rechtsgebieden dan wel andere disciplines. Het gaat, met andere woorden, steeds om de wisselwerking tussen het fiscale domein en andere domeinen en wat de gevolgen daarvan zijn voor het belastingrecht.

Deze onderzoeksvraag vindt haar oorsprong in belangrijke maatschappelijke ontwikkelingen, waaronder de afschaffing van diverse protectionistische maatregelen in de vorige eeuw, technologische en logistieke innovaties en het wegvallen van culturele barrières. Deze ontwikkelingen hebben bijgedragen aan de versnelling van de internationale mobiliteit van personen, goederen, kapitaal en diensten. Burgers en ondernemingen kunnen zich makkelijker vestigen of hun goederen of diensten aanbieden in andere landen. Tegelijkertijd zien we ook een tegenbeweging. Het afgelopen decennium hebben geopolitieke gebeurtenissen als de Brexit, de oorlog in Oekraïne en de toename van handelsbelemmeringen, maar ook externe factoren als digitalisering, de nationalistische impulsen versterkt. De financiële crisis, de coronacrisis en het tegengaan van of zo veel mogelijk beperken van klimaatverandering hebben de loop van de globalisering veranderd en zouden zelfs tot deglobalisering kunnen leiden. Zowel deze vorm van globalisering als deglobalisering 'schept voor landen uitdagingen op het fiscale vlak.

De globalisering, digitalisering en toegenomen mobiliteit heeft als effect dat landen bij de inrichting van hun belastingstelsel minder vrij en autonoom, zijn dan voorheen. Er zijn steeds meer en duidelijker invloeden waarneembaar van andere disciplines, binnen de rechtsgeleerdheid, maar ook daarbuiten, zowel op directe als op indirecte belastingen. Enerzijds wordt fiscale autonomie begrensd door andere rechtsbronnen, eventueel van hogere orde. Anderzijds hebben niet-juridische factoren invloed op de fiscale autonomie, zoals de genoemde globalisering, belastingconcurrentie, technologische ontwikkelingen en veranderende politieke, culturele en sociale inzichten.

Net als voorgaande jaren is de centrale onderzoeksvraag uitgewerkt aan de hand van een drietal onderzoeksthema's:

1. Doorwerking Unierecht en internationaal (belasting)recht
2. Lokale belastingheffing in de 21e eeuw
3. Fiscale autonomie en kunst, cultuur en goede doelen.

De meeste onderzoekers concentreren zich op één thema, maar er zijn veel dwarsverbanden tussen de thema's. Sommige onderzoekers doen daarom structureel of incidenteel in meerdere thema's onderzoek. Deze samenwerking en verbindingen worden nadrukkelijk aangemoedigd. Binnen de thema's onderscheiden we verschillende onderzoeklijnen. De onderzoeklijnen worden regelmatig herijkt en waar nodig herzien, vervangen of beëindigd.

2.1 Doorwerking Unierecht en internationaal (belasting)recht

Bij het deelthema "Doorwerking Unierecht en internationaal (belasting)recht" zijn de meeste onderzoekers uit het programma betrokken. Dit is dan ook het grootste onderzoeksthema. Het onderzoek is geclusterd in een aantal onderzoeklijnen, die hierna worden besproken.

2.1.1 Internationaal en Europees beleid en fiscale autonomie

De onderzoeklijn "Internationaal en Europees beleid en fiscale autonomie" was ook afgelopen jaar weer zeer actueel. Op het terrein van de winstbelastingheffing van het internationale bedrijfsleven is de resterende fiscale autonomie van landen door globalisering en digitalisering sterk in het geding. De belastingheffing van multinationals staat nog steeds vol in de schijnwerpers, zowel in internationaal verband (G20/OESO/Inclusive Framework en Verenigde Naties (VN)) als binnen de EU (Business in Europe: Framework for International Taxation; BEFIT). Harmonisatie via het BEPS 1.0 en BEPS 2.0 project (Pillar 1 en Pillar 2) en, in de EU-context daarnaast, richtlijnen, de verkeersvrijheden en staatssteun die worden ingezet om belastingontwijking tegen te gaan. Diverse onderzoekers in deze onderzoeklijn hebben hun onderzoeksfocus op deze maatschappelijk zeer relevante problematiek gelegd. Dit doen zij niet alleen in wetenschappelijke artikelen, maar ook door op te treden op seminars, congressen en in de media. De onderzoeklijn heeft niet alleen een Westerse focus, maar richt zich ook op ontwikkelingslanden. Daarnaast wordt niet alleen naar multinationals onderzoek gedaan, maar ook naar natuurlijke personen. De onderzoekers zoeken actief samenwerking met elkaar en onderzoekers die zich op andere universiteiten in binnen- en buitenland met deze thematiek bezighouden.

De winstbelastingheffing, een onderwerp waar diverse onderzoekers zich mee bezig houden, betreft zowel zuiver nationaalrechtelijke vraagstukken als vraagstukken in de context van het internationaal belastingrecht en het Europees recht. Dit onderwerp is actueel en maatschappelijk zeer relevant. Het is niet louter een technocratisch onderwerp. In de politieke arena en in de maatschappij wordt stevig gediscussieerd over belastingposities van multinationals en belastingconcurrentie door landen.

Het onderzoek van Maarten de Wilde richt zich in de kern tot een belangrijk terrein waar de (resterende) fiscale autonomie van landen door globalisering en digitalisering sterk in het geding is: de

winstbelastingheffing van het internationale bedrijfsleven en het mondialiserende belastingbeleid in dit verband. De focus van zijn werkzaamheden ligt op vraagstukken die in dit verband opkomen in het internationaal belastingrecht en het Europees recht op het gebied van de directe belastingen. Op het thema van de belastingheffing van multinationals leverde Maarten dit jaar verschillende nationale en internationale, academische en professionele publicaties op, alleen en in samenwerking met collega's binnen en buiten de Erasmus

Kluwer International Tax Blog

FISCAL SUBSIDIES, MULTINATIONALS, PILLAR II, VIETNAM

Fiscal Subsidies Aspirers Beware of the No Benefit Requirement in Pillar Two

Laura den Ridder (PwC Rotterdam), Pieter Ruige (PwC Amsterdam), and Maarten de Wilde (Erasmus School of Law, Erasmus University Rotterdam, PwC Rotterdam) / September 18, 2023 / [Leave a comment](#)

Universiteit. IBFD publiceerde de bijdrage van Maarten die hij schreef met Ying Than 'Pillar Two and the Transitional Rule for Intra-Group Asset Transfers'³ over de implicaties van de samenloop van winstbelastingregels, Pijler-2-regels en jaarrekeningregels. Een Nederlandstalige bewerking van deze bijdrage met de titel 'Pijler 2 en de transitierregel voor overgedragen activa'⁴ verscheen in Weekblad Fiscaal Recht. Het Weekblad Fiscaal Recht publiceerde ook een bijdrage van Maarten die hij schreef met Loes van Hulten getiteld 'Pijler 2 in context', over de verschuivende fiscaaltheoretische grondbeginselen onder de internationale winstbelastingheffingstelsels van landen en de wijze waarop Nederland zich hier qua belastingbeleidshervormingen op positioneert. Kluwer International Tax Blog publiceerde een bijdrage van Maarten met Pieter Ruige en Laura den Ridder getiteld 'Fiscal Subsidies Aspirers Beware of the No Benefit Requirement in Pillar Two',⁵ over de gevolgen voor de toepassing van het minimumbelastingstelsel wanneer landen belastingopbrengsten aan bedrijven terugsluizen via (belasting)subsidies. Met Vassilis Dafnomilis schreef Maarten een tweeluik over het richtlijnvoorstel van de Europese Commissie voor een Europese vennootschapsbelasting, getiteld 'BEFIT: A Company Tax System Layering Exercise for the Internal Market'⁶ dat Kluwer International Tax Blog publiceerde. NL Fiscaal publiceerde de voordracht 'De waarde van OESO-uitingen' over de toenemende macht van deze organisatie op winstbelastingsterrein en de wenselijkheid daar al dan niet van, die Maarten als keynote speaker mocht houden bij het afscheidseminar van professor Stef van Weeghel.⁷

Ook hield Maarten diverse (online) voordrachten op nationale en internationale seminars en bijeenkomsten. Maarten sprak over de Unierechtelijke aspecten rondom de tweepijleroplossing op het 'Seminar on European Corporate Tax Law: Recent Developments' van de Academy of European Law (ERA). Maarten

sprak over de ontwikkelingen in de winstbelastingheffing op een aantal bijeenkomsten van praktijkfiscalisten, georganiseerd door de Nederlandse orde van Belastingadviseurs, PwC, Crowe, EY, en Apertas. Maarten participeerde in een beleidsworkshop van het ministerie van Financiën, op uitnodiging van het ministerie, over de evaluatie van de innovatieboxregeling in de vennootschapsbelasting. Maarten verzorgde verder, zoals ieder jaar, diverse optredens, cursussen, trainingen en permanente-educatiesessies voor praktijkfiscalisten, zowel fysiek als online. Voor AEPICAB verzorgde Maarten begin 2023 een serie online capacity building sessies over 'Tax Policy' in het kader van het Justice Capacity Building Project (2018-2023), een samenwerking van AEPICAB, de VU, en de Nederlandse ambassade in Addis Ababa, ten behoeve van de staf van de 'Ethiopian Federal Attorney General' en de 'Oromia Regional Justice institutions' in Ethiopië. Met ESE-collega Loes van Hulten ontwikkelde Maarten voor Ewise de online cursus 'Pijler Twee op hoofdlijnen'. Samen met Loes gaf hij voor PE-Academy een cursus over de Wet Minimumbelasting 2024.

³ M. de Wilde & Y. Than, 'Pillar Two and the Transitional Rule for Intra-Group Asset Transfers', *Bulletin for International Taxation* 77/8, p. 331-340.

⁴ M. de Wilde & Y. Than, 'Pijler 2 en de transitierregel voor overgedragen activa', *WFR* 2023/7487, p. 194.

⁵ M. de Wilde & Y. Than, 'Fiscal Subsidies Aspirers Beware of the No Benefit Requirement in Pillar Two', *Web publication/site*, Kluwer Law International.

⁶ M. de Wilde & V. Dafnomilis, 'BEFIT: A Company Tax System Layering Exercise for the Internal Market (Part 1&2)', *Web publication/site*, Kluwer Law International.

⁷ M. de Wilde, 'Opinie: De waarde van OESO-uitingen', *NLF Opinie* 2023/11.

Het vraagstuk hoe nationale fiscale autonomie zich verhoudt tot ontwikkelingen op Europees en internationaal niveau, houdt ook andere fiscale onderzoekers in binnen- en buitenland bezig. De internationale *Group for Research on European and International Taxation* (GREIT), een netwerk van internationale wetenschappers gespecialiseerd in EU en internationaal belastingrecht, had als thema voor haar zeventiende conferentie *National (Tax) Autonomy and the European Union: Revival or Demise* gekozen. Deze conferentie werd in 2023 door Maastricht University georganiseerd en vond op 5 en 6 oktober 2023 plaats in Maastricht.⁸

Sigrid Hemels sprak als eerste tijdens dit congres. Haar bijdrage *Tax autonomy from a Member State Perspective: are we faced with a democratic deficit?*, waarvan een uitgewerkte working paper op SSRN staat,⁹ leverde direct discussie op. Sigrid besprak het onderwerp eveneens onder de titel 'Wetgeving op supranationaal niveau: democratisch tekort?' tijdens haar lezingenmiddag voor het Tax Talents Traineeship van de Belastingdienst en het Ministerie van

Financiën op 27 oktober 2023.

De *IFA European Region Conference*,¹⁰ die in 2023 van 5 tot 7 juli in de Beurs van Berlage in Amsterdam werd gehouden, had met *Countering tax avoidance in the European Union and beyond* ook een bij het onderzoeksprogramma aansluitend thema. Sigrid Hemels was de voorzitter van de plenaire sessie *The announced unshell directive and SAFE initiative and the EU's impact in non-EU countries*. Zij had collega Willem Boei gevraagd om als secretaris van dit panel op te treden. Gezamenlijk met de andere panelleden hebben zij dit panel intensief voorbereid. Willem leverde bovendien niet alleen een inhoudelijke bijdrage tijdens de conferentie, maar heeft ook een op de website van de International Fiscal Association (IFA) geplaatst verslag van het panel verzorgd.¹¹ Sigrid was daarnaast ook lid van het afsluitende plenaire panel *Key conference takeaways and a glimpse into the future*, waarin behalve Sigrid een Franse en Italiaanse hoogleraar belastingrecht en de Senior Director EMEA Taxation and Policy van Johnson & Johnson terugkeken op het congres, maar vooral ook hun gedachten over de toekomst bespraken.

⁸ <https://www.maastrichtuniversity.nl/events/17th-greit-conference>.

⁹ Sigrid Hemels, *Tax Autonomy from a Member State Perspective: Are We Faced with a Democratic Deficit?* Working Paper 28 oktober 2023, Beschikbaar op SSRN: <https://ssrn.com/abstract=4582555> of <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.4582555>.

¹⁰ <https://www.ifa-nl.org/ifa-european-region-conference-amsterdam/>.

¹¹ <https://www.ifa-nl.org/media/0demufzv/summary-sesion-unshell-and-safe.pdf>.

Reinout Kok is een andere algemeen erkend deskundige op het gebied van de winstbelastingen. Hij heeft zich in 2023 vooral gericht op de nationale **vennootschapsbelasting**. Samen met Rudolf de Vries schreef hij voor WFR een artikel over een belangwekkend arrest over de aftrek van rente en het leerstuk van *fraus legis*.¹² Op dit artikel verschenen twee reacties in WFR, waarop Reinout en de Vries een naschrift publiceerden.¹³ Daarnaast schreef hij in WFR een artikel over opties in de deelnemingsvrijstelling (vennootschapsbelasting) en de aanmerkelijk-belangregeling (inkomstenbelasting).¹⁴ Hij vergeleek wetgeversrecht (de behandeling van opties in de inkomstenbelasting) met rechtersrecht (de behandeling van opties in de vennootschapsbelasting), wat tot enkele interessante conclusies leidde. Op het terrein van de voorkoming van internationale mismatches schreef hij een artikel over de samenloop van het nationale groepsregime fiscale eenheid en de internationale anti-hybride-mismatchbepalingen (ATAD 2).¹⁵ In het voorjaar sprak hij op de Erasmus Universiteit op een door het Instituut voor Ondernemingsrecht (samenwerking Universiteit Groningen en Erasmus Universiteit) georganiseerd symposium over de fiscale aspecten van het voorontwerp Wet modernisering personenvennootschappen. Naar aanleiding van dit symposium schreef hij samen met Eva Boomsluiters een WPNR-artikel over dit onderwerp.¹⁶ Het artikel is opgenomen in een themanummer over personenvennootschapsrecht in beweging. In het artikel zoomen zij in op de gevolgen van het Voorontwerp Modernisering personenvennootschappen voor de inkomstenbelasting, vennootschapsbelasting, dividendbelasting, overdrachtsbelasting en omzetbelasting. Zijn in bewerking zijnde fiscale monografie over de earningsstrippingbepaling zal komend jaar verschijnen. Door een wetswijziging, nieuw gepubliceerd beleid en nieuwe jurisprudentie moeten enkele aanpassingen worden doorgevoerd in het vrijwel afgeronde manuscript. Daarnaast is hij de auteur van het deel 'Wet minimumbelasting 2024' (dit is de implementatie van de minimumbelastingrichtlijn van de EU, welke is gebaseerd op pillar 2 van BEPS 2.0 van de OECD) van de gezaghebbende 'Cursus Belastingrecht' en is hij bewerker van de fiscale onderdelen van het handboek *Compendium Ondernemingsrecht*.

Fiscale aspecten van het voorontwerp Wet modernisering personenvennootschappen

mr. dr. E. Boomsluiters
Universitair docent, Erasmus School of Law,
Erasmus Universiteit Rotterdam.

prof. dr. Q.W.J.C.H. Kok
Hoogleraar vennootschapsbelasting, Erasmus
School of Law, Erasmus Universiteit
Rotterdam en partner Ernst & Young
Belastingadviseurs LLP te Rotterdam.

1. Inleiding

Van 10 oktober 2022 tot en met 10 februari 2023 liep de internetconsultatie van het ontwerpvoorstel modernisering personenvennootschappen. Feitelijk betrof het drie concept-wetsvoorstellen: een concept-wetsvoorstel met de nieuwe civielrechtelijke regeling, een concept-wetsvoorstel met de fiscale maatregelen en een concept-wetsvoorstel met enkele invoeringsbepalingen, waaronder overgangsrecht.

In deze bijdrage zullen wij enkele fiscale aspecten van deze concept-wetsvoorstellen de revue laten passeren. Een uitputtende behandeling van alle vraagstukken is niet beoogd.

Eva Boomsluiters richtte zich in 2023 eveneens op de, sterk door Europese ontwikkelingen beïnvloedde winstbelasting in Nederland, in het bijzonder **fusies en splitsingen**. Zo schreef zij voor de Ook schreef zij voor NLFiscaal commentaren bij verschillende standpunten van de Kennisgroep Reorganisatiefaciliteiten en Fiscale eenheden van de Belastingdienst.¹⁷ Ook schreef zij noten bij de conclusie van Advocaat-generaal Wattel van 12 mei 2023 die gaat over belastingontwijking in het kader van een juridische afsplitsing gevolgd door verkoop.¹⁸ Bij een

¹² Q.W.J.C.H. Kok & R.J. de Vries, 'Orakelachtige *fraus legis*oordelen?', *WFR* 2023/151.

¹³ Q.W.J.C.H. Kok & R.J. de Vries, 'Eureka noch logica, helaas, maar raadselachtige *fraus legis*oordelen.' *WFR* 2023/215.

¹⁴ Q.W.J.C.H. Kok, 'Opties in de aanmerkelijkbelangsfeer en de deelnemingsfeer' *WFR* 2023/283.

¹⁵ Q.W.J.C.H. Kok, 'Sarakreek en ATAD2', *WFR* 2023/292.

¹⁶ E. Boomsluiters & Q.W.J.C.H. Kok, 'Fiscale aspecten van het voorontwerp Wet modernisering personenvennootschappen', *WPNR* 2023/154, nr. 7437.

¹⁷ Standpunt over verliesverrekening na fusie met toepassing van artikel 14b, lid 3, Wet VpB 1969, Belastingdienst 10 maart 2022, NLF 2022/2596. Standpunt over fiscale eenheid en meerdere malen tariefopstapje, Belastingdienst 8 februari 2022, NLF 2022/2595. Standpunt over toepassing standaardvoorwaarde 6 van het Besluit juridische fusie, Belastingdienst 21 november 2022, NLF 2022/2594. Standpunt over meegeven van voortgewentelde 15b-rente op grond van artikel 15ahb Wet VpB 1969, Belastingdienst 8 juni 2022, NLF 2022/2593. Standpunt over samenloop van artikel 14a en 15ahb Wet VpB 1969 en artikel 14, lid 2, Besluit FE 2003, Belastingdienst 14 november 2022, NLF 2022/2592.

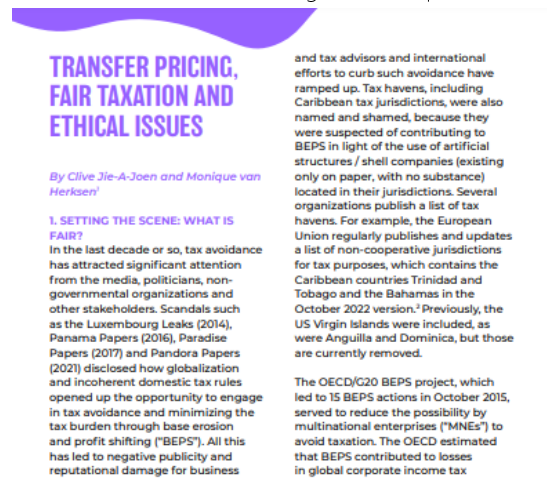
¹⁸ Was keuze voor juridische splitsing niet zakelijk of een antifiscale constructie? A-G 12 mei 2023, nr. 22/04085, NLF 2023/1532.

uitspraak van Hof Amsterdam van 29 juli 2023 over de kwalificatie van een bij fusie behaalde synergiegoodwill en de mogelijkheid om deze te activeren.¹⁹

Transfer pricing, het beprijzen van transacties tussen gelieerde ondernemingen, is een complexe, maar een belangrijk en relevant onderwerp voor multinationale ondernemingen en overheden. Transfer pricing heeft direct invloed op de verdeling van winst tussen jurisdicties. Het onderwerp stond dan ook in 2023 weer volop in de belangstelling. Met Clive Jie-A-Joen heeft het onderzoeksprogramma een zowel nationaal als internationaal erkend deskundige op dit gebied in haar gelederen. In 2023 publiceerde hij samen met Monique van Herksen, Jolanda Schenk en Marc Levey een artikel over Transfer Pricing and Environmental Taxation: Carbon Credits in *Tax Management International Journal*.²⁰ Dit artikel beschrijft de persoonlijke perspectieven van de auteurs inzake de wereldwijde inzet om de uitstoot van broeikasgassen terug te dringen en hoe internationale coördinatie nodig is om hulp en naleving te bevorderen door

administratieve en juridische uitdagingen of inconsistenties op te lossen. Op die manier kunnen stakeholders profiteren van een duidelijke en consistente behandeling voor belasting- en verrekenprijs-doeleinden. Daarnaast heeft Clive een artikel gepubliceerd over Transfer Pricing, Fair Taxation and Ethical Issues.²¹ Dit artikel bespreekt de ethische kwesties inzake verrekenprijzen. Op 21 april en 9 mei 2023 trad Clive Jie-A-Joen op als docent bij de SOB cursus Intangibles en Transfer Pricing

Waarderingen. Hij gaf daarnaast een SOB cursus Inleiding Transfer Pricing op 9 juni 2023. Clive was ook keynote spreker op het congress "Fair Taxation" georganiseerd door Europe Direct op 31 januari 2023 in Curacao. Hij gaf hierbij een presentatie over Transfer Pricing, Fair Taxation, and Ethical Issues.

Binnen deze onderzoekslijn zijn niet alleen bedrijven, maar ook burgers een relevant onderzoeksobject. Erik Ros onderzoekt de **fiscale aspecten van het vrije verkeer van personen** binnen de EU. Zijn onderzoek richt zich momenteel op twee thema's. Het eerste thema ziet op de invloed van het vrije verkeer van personen binnen de EU op de fiscale soevereiniteit van lidstaten. Het tweede thema heeft betrekking op de rechterlijke dialoog binnen de EU op fiscaal terrein. Beide thema's zijn samengekomen in zijn artikel in *NLFiscaal-W*,²² wat gaat over de uitspraak van de Hoge Raad van 8 oktober 2021.²³ In deze zaak heeft de Hoge Raad uitspraak gedaan over de (on)verenigbaarheid van persoonlijke aftrekposten met EU-recht. De Hoge Raad heeft in deze zaak geen prejudiciële vragen aan het Hof van Justitie gesteld. In zijn artikel gaat Erik in op de vraag of dat terecht is in het licht van de aanscherping van Cilfit-doctrine door het Hof van Justitie.²⁴

Aan deze onderzoekslijn zijn daarnaast diverse in 2023 nog lopende promotieonderzoeken verbonden. Sophia Murrillo wordt begeleid door Maarten de Wilde en Ellen Hey. Sissie

¹⁹ Geen activering goodwill bij grensoverschrijdende juridische fusie, Hof Amsterdam 29 juli 2023, nr. 22/00232, NLF 2023/1307.

²⁰ M.I.E. van Herksen, C. Jie-A-Joen, J. Schenk, M. Levey, 'Transfer Pricing and Environmental Taxation: Carbon Credits', *Tax Management International Journal*.

²¹ C. Jie-A-Joen & M. I. E. van Herksen, 'Transfer Pricing, Fair Taxation and Ethical Issues' *Caribbean Tax Law Journal*, 3, p. 24-32.

²² E. Ros, 'Cilfit en Schumacker: tijd voor nieuwe prejudiciële vragen aan het Hof van Justitie?', *NLFW*, nr. 15, p. 1-21.

²³ HR 8 oktober 2021, nr. 20/02890, ECLI:NL:HR:2021:1472.

²⁴ HvJ 6 oktober 2021, C-561/19 (Conorzio), ECLI:EU:C:2021:799.

Gonzalez-Fung en Jie Wang worden begeleid door Maarten de Wilde. Uyanga Dorlig wordt begeleid door Reinout Kok en Maarten de Wilde.

2.1.2 Indirecte belastingen en internationale handel

2023 is een veelbewogen jaar geweest op het gebied van de indirecte belastingen en de internationale handel gelet op de hoeveelheid nieuwe wetgeving(svoorstellen) die werd(en) afgekondigd, geopolitieke spanningen en de trend dat in toenemende mate indirecte belastingen worden ingezet voor milieu-, sociaal en governancebeleid (ESG). Op EU-niveau werd wetgeving voor een koolstofcorrectie aan de grens (CBAM) en een anti-ontbossingsverordening aangenomen die CO2 gaat beprijsen aan de EU-grens respectievelijk producten die hebben geleid tot ontbossing of inbreuken hebben gemaakt op wetten in het land van productie weert van de EU-markt. Ook publiceerde de Europese Commissie een reeks voorstellen voor een hervorming van het douanerecht op 17 mei 2023. Op het gebied

van de btw hebben de EU-lidstaten diverse malen beraadslaagd over de voorstellen rondom VAT in the digital age (ViDA), maar dit heeft eind 2023 nog niet tot een akkoord geleid. Op een aantal onderdelen weten de lidstaten elkaar al goed te vinden en er wordt dan ook al vooruitgang geboekt. Al deze alsook de op de valreep van 2022 gepubliceerde voorstellen rondom VAT in the Digital Age gaven aanleiding voor diverse publicaties en voordrachten.

Zo publiceerden Madeleine Merx en John Gruson samen met Naomie Verbaan en Bart van der Doef maar liefst een drietal artikelen over de voorstellen **VAT in the digital age** in *BTW-bulletin*,²⁵ en *EC Tax review*.²⁶ Ook schreef Madeleine een artikel over het onderdeel platformeconomie van de ViDA-voorstellen voor de special van het WFR waarmee afscheid werd genomen van Bart van Zadelhoff als redactielid. Daarnaast sprak Madeleine op diverse congressen over de ViDA-voorstellen. Op 20 april sprak zij op het congres van het CFE Towards a More Cohesive European Union? Minimum Tax & VAT in the Digital Age over de uitdagingen voor platforms. Ook sprak zij tijdens de Tegernsee conference van de international VAT conference club (IVC) in een panel over zowel het onderdeel platformeconomie als single VAT registration van het ViDA-voorstel. Tijdens twee btw-jamsessies georganiseerd door Hertoghs advocaten op 5 en 15 november 2023 sprak Madeleine eveneens over deze voorstellen. Martijn Schippers publiceerde over de op 17 mei verschenen voorstellen voor de **hervorming van het douanerecht** een beschouwing in *MBB*.²⁷ Deze verscheen ook in *EC Tax Review*.²⁸

²⁵ M. Merx, J. Gruson, B. van der Doef, N. Verbaan, 'VAT in the Digital Age: verstrekkende stappen voor een vitaal btw-stelsel', *BTW-bulletin* 2023/10.

²⁶ M. Merx, J. Gruson, N. Verbaan, B. van der Doef, 'VAT in the Digital Age Package: Viva la ViDA or Livin' la ViDA Loca?' *EC Tax Review* 32/3, 127-141. M. Merx, B. van der Doef, J. Gruson, N. Verbaan, 'VAT in the Digital Age package: Singling out the Single VAT Registration'. *EC Tax Review* 32/4, p. 172-182.

²⁷ M. Schippers, 'Voorstel voor de hervorming van het douanerecht in de Europese Unie', *MBB* 2023/40, p. 39-48.

²⁸ M. Schippers, 'Proposals to reform the EU Customs Union', *EC Tax Review* 32/6, p. 253-262.

Naast haar activiteiten op het gebied van de voorstellen betreffende VAT in the Digital Age publiceerde Madeleine samen met Nino Arzini een vierluik dat gaat over het onderscheid tussen het handelen als btw-ondernemer en privépersoon.²⁹ Zij onderzochten dit onderscheid zowel ten aanzien van vastgoedtransacties als bij handelingen met aandelen, obligaties en financiering. Samen met Shana van der Woerd namen zij ook de verlengstukgedachte onder de loep.³⁰ Het laatste artikel ziet op de recente zaken Gmina O en Gmina L. Net als bij het onderscheid tussen het handelen als ondernemer en als privépersoon maakt het Hof van Justitie ten aanzien van publiekrechtelijke lichamen een vergelijking met de omstandigheden waaronder ondernemers normaal gesproken soortgelijke handelingen verrichten. Daarnaast verscheen in 2023 een geüpdatete versie van het proefschrift van Madeleine over de woon- en vestigingsplaats.³¹ Voor NLFiscaal-W onderzocht zij of de uitspraak van het Hof van Justitie in de zaak Norddeutsche Gesellschaft für Diakonie,³² het einde betekent van de fiscale eenheid btw zoals we die kennen.³³ De conclusie is dat dat niet het geval zou moeten zijn.

²⁹ M. Merckx & N. Arzini, 'Handelen als ondernemer bij aandelen, obligaties en financiering of slechts beheer van privévermogen?', *MBB* 2023/41. https://www.ndfr-nl.eur.idm.oclc.org/content/g-SDU_MAANDBLADBB142023_732907.

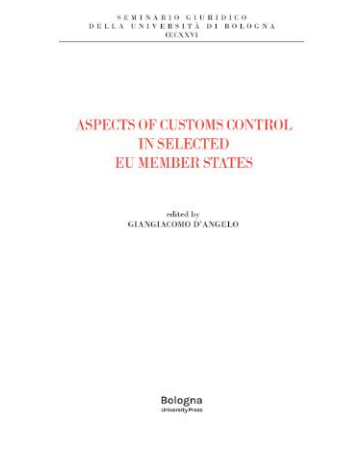
³⁰ M. Merckx, N. Arzini, S. van der Woerd, 'Rechtstreeks, duurzaam en noodzakelijk: de verlengstukgedachte bij onroerend goed, aandelen, obligaties en financiering', *MBB* 2023/42. https://www.ndfr-nl.eur.idm.oclc.org/content/g-SDU_MAANDBLADBB152023_738870.

³¹ M. Merckx, *De woon- en vestigingsplaats in de btw*, Deventer: Wolters Kluwer. Fiscale monografieën No. 137, Tweede editie.

³² HvJ 1 december 2022, C-141/20 (Norddeutsche Gesellschaft für Diakonie), ECLI:EU:C:2022:943.

³³ M. Merckx, 'End of VAT grouping (life) as we know it?', *NLFW* 2023/16.

Martijn Schippers publiceerde en hield voordrachten primair langs de lijnen van de onderwerpen duurzaamheid (zie onderdeel 2.1.4), geopolitieke ontwikkelingen en douanewaarde. Zo publiceerde hij een bijdrage in de bundel *De meergelaagde Curaçaose rechtsorde* waarin hij handelsfacilitatie en douanerechtelijke instrumenten heeft verkend als stimuleringsmaatregelen voor de Curaçaose internationale handel en dat in het licht van (geo)politieke ontwikkelingen die de Curaçaose economie en internationale handel thans raken. Naast de onderzoeksresultaten op het gebied van de **douanewaarde** gerelateerd aan het ECCE-project, werkte Martijn ook mee aan een update van het Nederlandse hoofdstuk van het IBFD-boek *Transfer Pricing and Customs Valuation: two worlds to tax as one*.³⁴ Hij publiceerde met een aantal coauteurs een artikel in het *International Transfer Pricing Journal* over hetzelfde thema,³⁵ maar dan met een specifieke nadruk op de behandeling van royaltyrechten. Over hetzelfde thema sprak hij ook tijdens een drukbezochte jaarlijkse themadag voor bedrijfsfiscalisten van de NOB en een postdoctoraal onderwijsprogramma aan de Universiteit van Antwerpen. Tot slot diende hij met succes een abstract in bij de redactie van *Intertax* over het gebruik en de houdbaarheid van gedelegeerde en uitvoeringsverordeningen die deel uitmaken van het EU-douanewetboek. Hij nam vervolgens deel aan het online seminar getiteld 'Legitimacy of the decision-making process in tax' waarin hij zijn artikel presenteerde en hij hoopt het artikel in 2024 te publiceren.

Naast de individuele onderzoeksresultaten van de onderzoekers in deze onderzoeklijn, is veel onderzoek in interne en externe samenwerkingsverbanden verricht. Zo hebben Walter de Wit en Martijn Schippers hun deelname aan de eerste fase van het internationale onderzoeksproject naar **onderwaardering van ingevoerde goederen** binnen het douanerecht afgerond met de publicatie van een boek,³⁶ waarin Walter en Martijn hebben bijgedragen aan een hoofdstuk over de samenloop tussen verrekenprijzen en douanewaarde, dat in gecomprimeerde vorm in 2023 ook de *World Customs Journal* is verschenen.³⁷ Het boek bevat ook een empirisch onderzoek dat Martijn heeft uitgevoerd naar de controles die de Nederlandse douaneautoriteit uitvoert naar de waardering van ingevoerde goederen. Het onderzoeksproject, getiteld 'European Common Customs Evaluation (ECCE)' is een onafhankelijk juridisch onderzoeksproject gefinancierd door de Europese Commissie, het Europees Bureau voor fraudebestrijding (OLAF) (Hercule III program) en Alma Mater Studiorum – University Bologna. Het project wordt uitgevoerd in samenwerking met de EUR, de Westfälische Wilhelms-

³⁴ M. Schippers, J. Scholten, J. Groenendijk, B. Wingerter, E. Long, 'Netherlands - Transfer Pricing and Customs Valuation' In A. J. Bakker & B. R. Obuoforibo (Eds.), *Transfer Pricing and Customs Valuation: two worlds to tax as one* International Bureau of Fiscal Documentation (IBFD).

³⁵ S. Kuijper, E. Long, M. Schippers, B. van den Bongard, 'Are Royalties Dutiable? A Tango between Transfer Pricing and Customs Valuation', *International Transfer Pricing Journal* 30/6, Advance online publication.

³⁶ M. Schippers & W. de Wit (Accepted/In press), 'Interplay between customs valuation and transfer pricing in the EU: general observations and administrative practices in four countries after the Hamamatsu case', In G. D'Angelo (Ed.), *Aspects of customs controls in selected Member States*, p. 173-220, Università di Bologna, Alma Mater Studiorum.

³⁷ M. Schippers, G. D'Angelo, W. de Wit, F. Tarini, S. Ibanez Marsilla, J. Ibanez Milla, H.M. Wolfgang, B. Wemmer, 'Interplay between customs valuation and transfer pricing in the EU: general observations and administrative practices in four countries after the Hamamatsu case', *World Customs Journal* 17/1, p. 5-32.

Universität Münster, de Universidad de Valencia en het Joint Research Centre (ISPRA).³⁸ In het kader van het ECCE-project en een bijdrage aan het WCO PICARD Conference eind 2022, publiceerde Walter en Martijn een artikel over het gebruik van statische waardes om onderwaardering van ingevoerde goederen tegen te gaan in het prestigieuze A-journal genaamd *Journal of World Trade*.³⁹ In 2023 is de tweede fase van het project gestart waarbij Walter zich wederom als lid van de scientific board heeft verbonden en Martijn als nationale rapporteur van Nederland. Walter en Martijn hebben in dat kader aan de universiteit van Valencia in december een voordracht gehouden waarin zij diverse rulingmechanismen op het gebied van het douanerecht met elkaar hebben vergeleken om best practices te kunnen vaststellen die in aanmerking genomen kunnen worden in het kader van het aanhangige voorstel voor een Bindende Waarde Inlichting in de EU.

Noel Chow is sinds 2022 als buitenpromovendus verbonden aan het departement. Onder begeleiding van Walter en Martijn schrijft hij een proefschrift onder de werktitel: *The Role of The Private Sector In Realising The ASEAN Economic Community: Reasonable Care and Informed Compliance as an Enabler of Trade Facilitation*. In het kader van zijn proefschrift zal hij onder andere kwalitatief empirisch onderzoek verrichten in welk kader hij interviews zal afnemen van diverse stakeholders in landen die bij ASEAN zijn aangesloten.

Het onderzoek van de aan FEI (ESE) verbonden John Gruson gaat over het gebruik van soft law in de btw. Van dit instrument wordt steeds meer gebruik gemaakt, omdat het lastig is nieuwe richtlijnen en verordeningen aan te nemen op het gebied van btw in verband met de vereiste unanimiteit. Promotoren van John zijn Madeleine Merckx en Walter de Wit. John organiseert als lid van de Medior Orde van Belastingadviseurs van de NOB diverse lezingen voor fiscalisten die vijf tot tien jaar actief zijn in het vak. Vanaf 1 januari 2023 is hij voorzitter van de Medior Orde Belastingadviseurs. Ook gaf John zelf tijdens de Post Master EU VAT van EFS, Erasmus University, een college over International Trade – Goods en samen met Rogier Vanhorick tijdens het top level seminar EU VAT een college over Digital Reporting Requirements.

Nino Arzini (wetenschappelijk docent) verricht als promovendus onderzoek naar de aftrek van btw bij onroerend goed. Het onderzoek toetst met name het huidige Europese en Nederlandse stelsel aan het rechtskarakter van de btw en de eisen van goede/uitvoerbare wetgeving. Zijn promotores zijn Madeleine Merckx en Martijn Albers. Daarnaast is hij als vaste medewerker verbonden aan NTFR, waarvoor hij ook annoteert.

Marco Gomes Vale Viga doet onderzoek naar indirecte belastingheffing over verzekeringen (btw en assurantiebelaasting). Zijn promotores zijn Madeleine Merckx en Peter Kavelaars (ESE). Marco schreef daarnaast diverse artikelen. Ook gaf hij tijdens de Post Master EU VAT van EFS, Erasmus University, een college over EU VAT legislative procedures.

Carmen Noorlander startte in 2023 met promotieonderzoek op het gebied van de indirecte belastingen. Haar onderzoek gaat over de zogenaamde red tape (administratieve lasten) voor ondernemers binnen het speelveld van de internationale handel binnen de EU. Haar onderzoek wordt begeleid door Madeleine Merckx en Martijn Schippers. Carmen Noorlander publiceerde in 2023 samen met Jelle Boonstra een artikel in *BTW-bulletin* over de btw-problematiek rondom brandstofpassen.⁴⁰

2.1.3 Belastingrecht in een digitale wereld

³⁸ De website van de onderzoeksgroep: <https://site.unibo.it/ecce/en>.

³⁹ M. Schippers & W. de Wit, 'The Use of Statistical Values to Combat Undervaluation in the European Union', *Journal of World Trade* 57/2, p. 253-276.

⁴⁰ J. Boonstra & C. Noorlander, 'Een einde aan de brandstofpassendiscussie?', *BTW-bulletin* 2023/9.

Diverse aan het onderzoeksprogramma verbonden onderzoekers bestuderen vanuit verschillende fiscale invalshoeken (internationaal belastingrecht/directe belastingen, indirecte belastingen en lokale heffingen) digitalisering en informatietechnologie (IT) in een fiscale context. Dit is een zeer actueel onderwerp waar een aantal van onze onderzoekers zich al geruime tijd mee bezighoudt.

Digitalisering is een van de belangrijkste uitdagingen voor belastingheffing, zoals blijkt uit onder meer het werk van de OESO. Digitalisering als een onderzoeksthema gaat zowel over de gevolgen die gewijzigde business modellen hebben op ons huidige belastingstelsel, maar ook over het gebruik van technologie om belasting te heffen en te innen. Automatische besluitvorming biedt gelegenheid voor meer efficiëntie, maar creëert tegelijkertijd problemen wanneer het gaat om rechtsbescherming (zie ook paragraaf 2.1.5). Het gebrek aan informatie over hoe de besluitvorming heeft plaatsgevonden (de zogenaamde black box) maakt het moeilijk voor de belastingplichtige om zich te verdedigen wanneer op basis van automatische besluitvorming bijvoorbeeld een naheffingsaanslag wordt opgelegd. Digitalisering en de uitvoerbaarheid van wetgeving kunnen meer en meer de inhoud van belastingwetten en de keuze van beleidsinstrumenten bepalen en raakt daarmee ook in belangrijke mate aan de legitimiteit van belastingheffing.

Madeleine Merckx heeft digitalisering/de digitale economie als een van haar onderzoeksspeerpunten vanuit de invalshoek van indirecte belastingen. In 2023 zette zij haar onderzoek naar btw en **e-commerce** voort en schreef zij in MBB een tweeluik over de btw-gevolgen van retourzendingen.⁴¹ Ook schreef zij een annotatie voor Highlights & Insights over de zaak Fenix International.⁴² Deze zaak gaat over de toepassing van de commissairisfictie op platforms die het verrichten van elektronische diensten faciliteren.⁴³ Na publicatie van de annotatie heeft zij verder onderzoek gedaan wat heeft geresulteerd in een wetenschappelijke publicatie over deze zaak in het MBB. Samen met Marie Lamensch sprak zij tijdens de EANO VAT conferentie op 23 juni 2023 in Rotterdam over de rol van platforms bij het innen van btw, tijdens de post master EU VAT samen met Oscar Smeets over VAT in a digital environment en op het congres Fixing the EU system with technology: Towards a contemporary, fraud-proof and legitimate VAT in the digital age aan de Universiteit van Copenhagen op 16 november 2023 over de verplichtingen van payment service providers en de verplichtingen van platforms op grond van de Btw-richtlijn en DAC 7.

Fixing the EU VAT system with technology?: Towards a contemporary, fraud-proof and legitimate VAT in the Digital Age

Samen met Touria el Ouardi en Ruben Houweling (hoogleraar arbeidsrecht) schreef Madeleine Merckx een artikel over de **ZZP-problematiek** naar aanleiding van het Deliveroo-arrest.⁴⁴ Deze problematiek houdt verband met de platformarbeid, een ontwikkeling die zich voor doet vanwege digitalisering en de opkomst van diverse (deeleconomie)platforms. Hans de Baaij is in samenwerking met het Fiscaal Economisch Instituut de mogelijkheid aan het onderzoeken tot een model te komen op basis waarvan op een redelijk betrouwbare manier

⁴¹ M. Merckx, 'De deceptie van de onlinebestelling – hopelijk geen deceptie voor de btw – deel I EU-afstandsverkoop', *MBB* 2023/5, p. 12-22. M. Merckx, 'De deceptie van de onlinebestelling – hopelijk geen deceptie voor de btw – deel II afstandsverkoop met goederen van buiten de EU', *MBB* 2023/6, p. 4-10.

⁴² HvJ EU 28 februari 2023, C-695/20 (Fenix International Limited tegen Commissioners for Her Majesty's Revenue and Customs), ECLI:EU:C:2023:127.

⁴³ M. Merckx, 'Fenix International. Only Fans is presumed to be supplier of services as platform operator', Court of Justice, 110. Annotatie op het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen, 28/02/23, C-695/20, ECLI:EU:C:2023:127 2023.

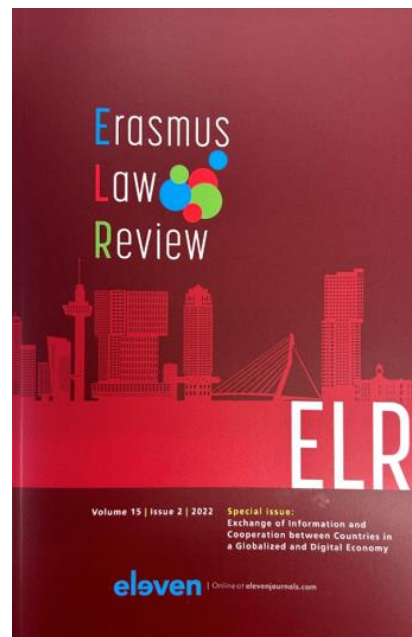
⁴⁴ HR 24 maart 2023, ECLI:NL:HR:2023:443, nr. 21/02090.

vastgesteld kan worden of iemand als werknemer, dan wel als zelfstandige werkzaam is. Hierbij maakt hij gebruik van onder andere AI. Daarbij is ook het centrum voor data-analytics van de Erasmus Universiteit betrokken. Het proces wordt begeleid door Frank Werger en Peter Kavelaars. Daarnaast is er een klankbordgroep bij betrokken.

Diverse promovendi doen onderzoek binnen deze onderzoekslijn. Anne Janssen doet als buitenpromovendus onderzoek naar de handhaving van btw-regels bij grensoverschrijdende e-commerce transacties. Haar promotoren zijn Madeleine Merx en Rex Arendsen (Universiteit Leiden). Jurian Lock verricht aan de Universiteit Leiden als promovendus onderzoek naar de uitvoerbaarheid en handhaafbaarheid van btw-regelgeving inzake grensoverschrijdende e-commerce. Het onderzoek, mogelijk gemaakt door het Dutch Institute for Advanced Logistics, is in het bijzonder gericht op de geschiktheid van fiscale aangrijpingspunten en de rol van e-commerce platforms. Zijn promotoren zijn Rex Arendsen (Universiteit Leiden) en Madeleine Merx.

Hayat Essaghir doet als buitenpromovenda onder begeleiding van Reinout Kok een multidisciplinair onderzoek naar fiscaliteit in de context van digitale businessmodellen. Het onderzoek richt zich op de vraag hoe een (internationaal) fiscaal raamwerk eruit zou moeten zien om te leiden tot een neutrale en rechtvaardige belastingheffing van winsten gemaakt via een dergelijk digitaal bedrijfsmodel.

Ten slotte verscheen in januari 2023 de special van Erasmus Law Review over Exchange of Information and Administrative Cooperation between Countries in a Globalised and Digital Economy. Het nummer werd gecoördineerd door Madeleine Merx die tevens de editorial schreef. Willem Boei schreef samen met Janco van Dam een artikel over Legal Protection in the Context of International Exchange of Information upon Request between Tax Authorities. Anne Janssen schreef een bijdrage over The Contribution of Trust to the Practical Implementation of VAT E-commerce Rules. Alle bijdragen zijn open access gepubliceerd en de bijdragen van Willem en Anne zijn double blind peer reviewed.⁴⁵

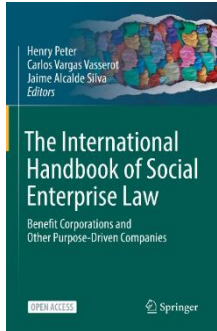

2.1.4 Duurzaamheid en sustainable development goals

Duurzaamheid staat hoog op de maatschappelijke agenda, in Nederland, de EU en zelfs wereldwijd. De EUR heeft dit thema dan ook opgepakt als een relevant thema voor onderwijs en onderzoek. Taking responsibility on sustainable development is namelijk één van de zeven doelen die de universiteit heeft gesteld in haar strategiedocument Creating Societal Impact- the Erasmian Way 2024. In navolging van de VN-doelstellingen voor duurzame ontwikkeling moet duurzaamheid worden opgevat als een breed concept dat ecologische, sociologische en economische doelstellingen omvat. Belastingheffing is per definitie een van de terreinen waar naar gekeken wordt bij het bereiken van deze doelstellingen. Dit soort instrumentele wetgeving is echter niet altijd de meest efficiënte manier om deze doelstellingen te bereiken en heeft ook gevolgen voor degenen die met de nieuwe instrumenten worden geconfronteerd. Onderzoek op dit gebied kan bijdragen aan de beslissingen die beleidsmakers moeten nemen bij het verwezenlijken van duurzame ontwikkelings-

⁴⁵ <https://www.erasmuslawreview.nl/tijdschrift/ELR/2022/2>. Hoewel het hier gaat om issue uit 2022 is het in januari 2023 verschenen en daarom opgenomen in het jaarverslag over 2023.

doelstellingen. Circulariteit wordt gedefinieerd als een van de belangrijke thema's binnen dit onderzoeksgebied. Circulariteit vereist circulaire bedrijfsmodellen die vaak worden geconfronteerd met wettelijke beperkingen of administratieve rompslomp. Andere voorbeelden van onderzoeksgebieden zijn het onderzoek van de ESBL naar lokale belastingen en duurzaamheid, ESG en de deeleconomie. Dit deel van het onderzoeksprogramma draagt bij aan het Erasmus Initiative 'Dynamics of Inclusive Prosperity', omdat belastingheffing kan worden gebruikt als instrument voor herverdeling van inkomen en vermogen. Daarnaast willen de onderzoekers ook bijdragen aan de implementatie en hervorming van belastingwetten in ontwikkelingslanden.

Voor het bedrijfsleven zijn de relatie tussen de fiscaliteit en de SDG's ook steeds belangrijker. Voor het in 2023 bij Springer verschenen, vanwege genereuze Zwitserse onderzoeksfinanciering in open access beschikbare, *International Handbook of Social Enterprise Law*, een internationaal onderzoeksproject van het interdisciplinaire Geneva Centre for Philanthropy van de the University of Geneva (GCP),⁴⁶ schreef Sigrid Hemels een hoofdstuk over social enterprises en fiscaliteit.⁴⁷

Op de Social Enterprises World Conference heeft Mitra Tydeman, samen met Pjotr

Anthoni en Jeroen van Barneveld, op dinsdag 12 oktober 2023 een presentatie gegeven over de Nederlandse fiscale faciliteiten voor sociale ondernemers. Daarnaast heeft zij op 12 mei 2023 in Gorkum het fiscaal onderdeel verzorgd voor Leergang Sociaal Ondernemen. Ook was zij medeorganisator en spreker op het op 27 oktober 2023 door Tilburg University gehouden TiFB symposium Familiebedrijven: Toekomstig fiscaal en sociaaleconomisch beleid.⁴⁸

Een van de onderdelen van het ESG (Environmental, Social and Governance) beleid van bedrijven is, onder de G van **governance**, het fiscale beleid. Vanwege het belang dat ESG ook voor de Nederlandse fiscalist heeft, coördineerde Sigrid Hemels als redactielid van het Weekblad fiscaal recht met mede-redactielid Wil Vennix het themanummer over ESG en fiscaliteit dat op 13 juni 2023 uitkwam en schreven zij samen het voorwoord bij dit nummer.⁴⁹

⁴⁶ <https://www.unige.ch/Social-Entrepreneurship-Philanthropy/>.

⁴⁷ S.J.C. Hemels, Social Enterprises and Tax: Living Apart Together?, In: Henry Peter, Carlos Vargas Vasserot, Jaime Alcalde Silva (eds.) *The International Handbook of Social Enterprise Law. Benefit Corporations and Other Purpose-Driven Companies*. Springer 2023, p. 77-100, https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-3-031-14216-1_5.

⁴⁸ <https://www.tilburguniversity.edu/nl/actueel/agenda/tifb-symposium>.

⁴⁹ S.J.C. Hemels & W. Vennix, 'Voorwoord ESG en fiscaliteit' *WFR* 152/7483.

In het kader van de 'E' schreef Martijn Schippers een artikel voor BTW Bulletin over de aanvullende grensverplichtingen die importeurs van CBAM-producten vanaf 1 oktober 2023 zullen ervaren (zie ook de inleiding van onderdeel 2.1.2). Dit artikel vulde een tweetal artikelen aan die hij met Walter de Wit in 2021 schreef voor WFR en Global Trade & Customs Journal ten tijde van de publicatie van het voorstel.⁵⁰ Hij sprak tijdens het congres van het Landelijk Overleg Fiscalisten (LOF) te Rotterdam onder dagvoorzitterschap van Jort Kelder eveneens over CBAM en plaatste dat in het licht van geopolitieke ontwikkelingen.

Het vijfde Sustainable Development Goal (SDG), **gendergelijkheid**, krijgt ook aandacht in het onderzoeksprogramma. Waar Sigrid Hemels dit onderzoek gestart is als gasthoogleraar op Lund University, heeft ze dit inmiddels ook in de Nederlandse context geplaatst. In 2023 lag haar focus op de poging van Aletta Jacobs om haar status als

belastingbetaler te gebruiken om vrouwenkiesrecht af te dwingen. Directe aanleiding was dat de Hoge Raad in oktober 2022 het arrest had gedigitaliseerd,⁵¹ waarin de Hoge Raad besliste dat Aletta Jacobs, ondanks dat ze aan alle in de wet opgeschreven vereisten voldeed, geen kiesrecht had, omdat het begrip 'ingezetenen' volgens de Hoge Raad moest worden uitgelegd als 'mannelijke ingezetenen'. Sigrid Hemels publiceerde hier in 2023 een artikel over in het NTFR.⁵² In een LinkedIn bericht over dit artikel riep ze de Hoge Raad op om niet alleen het arrest, maar ook de conclusie van de Advocaat-Generaal te digitaliseren. Op het moment dat ze het artikel schreef stond bij het arrest namelijk dat de conclusie verloren was gegaan, maar Sigrid had een digitale versie teruggevonden in een digitaal archief van Maastricht University. Binnen een week na

verschijning van het artikel had de Hoge Raad ook deze conclusie gedigitaliseerd van een ECLI-nummer voorzien en op rechtspraak.nl opgenomen.⁵³ Sigrid sprak over dit arrest, de aanloop ernaartoe en de relevantie in de huidige tijd tijdens het Meesterweek openingscongres in de Laurenskerk Rotterdam (met de NTFR-redactie had ze geregeld dat het artikel de dag voor dit congres werd gepubliceerd zodat ze de congresgangers hier ook

HOE EEN VROUW EEN EINDE MAAKTE AAN HET MANNENBOLWERK

Prof. dr. Sigrid Hemels
Erasmus Universiteit

⁵⁰ M. Schippers & W. de Wit, 'Voorstel voor een mechanisme voor koolstofcorrectie aan de grens (CBAM)' *WFR* 2021/233. M. Schippers & W. de Wit, 'Proposal for a Carbon Border Adjustment Mechanism' *Global Trade and Customs Journal* 17/1.

⁵¹ ECLI:NL:HR:1883:1.

⁵² S.J.C. Hemels, Het Aletta Jacobs-arrest: ook fiscaal interessant!, *Nederlands Tijdschrift voor Fiscaal Recht* 12 januari 2023, NTFR 2023/54, p. 1 t/m 6, <https://www.ndfr.nl/content/p1-639206>.

⁵³ ECLI:NL:PHR:1883:1.

naar kon verwijzen). Tevens werd ze over dit arrest geïnterviewd in een podcast van de Universiteit van Nederland die ter gelegenheid van internationale vrouwendag en voor de provinciale verkiezingen verscheen.⁵⁴ De EUR besteedde op de dag van de provinciale verkiezingen in een nieuwsbericht aandacht aan deze podcast.⁵⁵ Meer in zijn algemeenheid sprak Sigrid ook over de vrouw in de Nederlandse inkomstenbelasting tijdens haar lezing in november op het VVAO Women Economic Forum in Arnhem en tijdens haar lezingenmiddag voor het Tax Talents Traineeship van de Belastingdienst en het Ministerie van Financiën in oktober.

Ilona van den Eijnde verricht binnen deze onderzoekslijn als buitenpromovenda onderzoek naar of, en de wijze waarop, een "lifestyle" of **levensstijl** kan worden belast. Zij focust zich daarbij op de belastingen (accijnzen en btw) op eten en alcoholvrije dranken in West-Europa en kijkt aan de hand van casestudies wat er in de rest van de wereld gebeurt. Haar onderwerp won onlangs ook voor Nederland sterk aan relevantie, door het voornemen in het Coalitieakkoord om, weliswaar op lange termijn, naar de mogelijkheden voor introductie van een suikertax te kijken. Op korte termijn overweegt de regering een verlaagd (nul) btw-tarief op de verkoop van groente en fruit en tariefdifferentiatie in de bestaande verbruiksbelasting naar suikerinhoud. Ook deze ontwikkelingen zijn relevant en interessant in het kader van haar promotieonderzoek.

2.1.5 Rechtsbescherming

Na de financiële crisis is er wereldwijd een grote focus gekomen op het bestrijden van belastingontwijking en -ontduiking. De vraag is echter of de rechtsbescherming van belastingplichtigen hierbij niet in het gedrang komt. Deze vraagstelling is niet alleen internationaal en Europees van belang in de post-BEPS-wereld, maar ook nationaal en lokaal. Diverse onderzoekers hebben binnen deze onderzoekslijn gepubliceerd en gevaloriseerd.

Rechtsbescherming is een belangrijk onderwerp in het onderzoek van Guido de Bont. Zijn onderzoek begeeft zich regelmatig op het snijvlak van het belastingrecht en het strafrecht.

Willem Boei heeft dit jaar wederom onderzoek gedaan naar de rechtsbescherming bij **internationale gegevensuitwisseling** en samen met Janco van Dam een artikel geschreven in het themanummer van Erasmus Law Review over internationale gegevensuitwisseling.⁵⁶ Dit jaar heeft de staatssecretaris van Financiën - Fiscaliteit en Belastingdienst ook de voorlopige resultaten van zijn onderzoek naar de rechtsbescherming bij fiscale internationale gegevensuitwisseling gepresenteerd.⁵⁷ Dit onderzoek wordt verricht op verzoek van de Eerste Kamer. In de kamerbrief waarin deze resultaten zijn gepresenteerd wordt verwezen naar standpunten uit de literatuur waarbij een publicatie van Willem Boei wordt aangehaald. Eerder concludeerde hij in een publicatie in WFR dat het een gemiste kans was dat het toen nog aangekondigde onderzoek niet ook de positie van belastingplichtige wordt meegenomen,⁵⁸ maar alleen zou worden gekeken naar diegene die wordt om informatie te verstrekken (niet zijnde ook belastingplichtige). Op de uitkomsten en afslagen genomen door de staatssecretaris valt een en ander af te dingen, zie in dit kader de noot bij de kamerbrief van Willem Boei in *NLF* 2023/0474.⁵⁹ Het is echter goed te zien dat het verrichte onderzoek ook in Den Haag wordt opgepakt.

⁵⁴ Podcast Universiteit van Nederland Hoe een vrouw een einde maakte aan het mannenbolwerk, 8 maart 2023

<https://www.universiteitvannederland.nl/podcast/hoe-een-vrouw-een-einde-maakte-aan-het-mannenbolwerk>.

⁵⁵ <https://www.eur.nl/nieuws/aletta-jacobs-rol-vrouwenemancipatie-had-een-fiscaal-randje>.

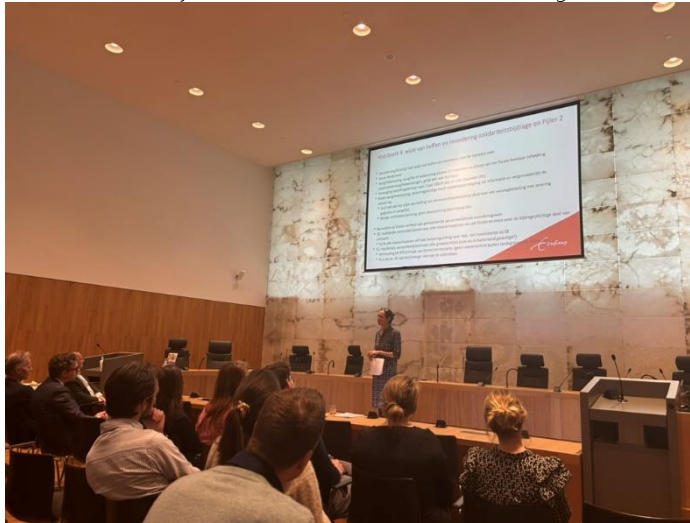
⁵⁶ <http://www.erasmuslawreview.nl/tijdschrift/ELR/2022/2>.

⁵⁷ Kamerbrief 8 februari 2023, kenmerk: 2023-0000009635.

⁵⁸ W. Boei, 'Rechtsbescherming bij fiscale internationale gegevensuitwisseling anno 2021', *WFR* 2021/114.

⁵⁹ W. Boei, 'Kamerbrief over onderzoek rechtsbescherming in de WIBB', *NLF* 2023/0474.

Naast internationale gegevensuitwisseling richt Willem zich op de **democratische legitimiteit** van nieuwe wetgeving. In dat kader heeft hij in *NLF* 2023/1264,⁶⁰ en *NLF* 2023/2288,⁶¹ stilgestaan bij de juridische kwalificatie en rechtsstatelijkheid van posterieur OESO-commentaar voor eerder afgesloten door Nederland afgesloten belastingverdragen en de na het publiceren van de EU-richtlijn inzake de Wet minimumbelasting verschenen guidance van de OESO.

Rechtsbescherming kan echter niet alleen achteraf door de rechter worden geboden. De wetgever heeft een cruciale rol bij het maken van wetgeving die aan internationale, Europese en constitutionele normen voldoet. Sigrid Hemels besteedde hier aandacht aan in haar bijdrage in de bundel die verscheen ter gelegenheid van het 150-jarig bestaan van de Vereniging van

Hogere ambtenaren bij het Ministerie van Financiën, een beroepsvereniging van academisch gevormden en hbo'ers bij de Belastingdienst, Toeslagen, de Douane en het kerndepartement.⁶² Tevens sprak zij over de **kwaliteit van fiscale wetgeving** en de rol van de Raad van State daarbij tijdens een fiscale studiebijeenkomst van de Hoge Raad in februari die mede door Willem Boei was georganiseerd, een jongerenbijeenkomst over de kwaliteit van fiscale wetgeving van de Vereniging voor Belastingwetenschap in maart,⁶³ en tijdens de lezingenmiddag voor het Tax Talents Traineeship van de Belastingdienst en het Ministerie van Financiën in oktober.

Ook op het terrein van rechtsbescherming heeft Erik Ros onderzoek gedaan naar de **rechterlijke dialoog** binnen de EU. Begin 2021 heeft het Hof van Justitie het arrest DB/Consob gewezen over het zwijgrecht als onderdeel van het recht om niet aan de eigen veroordeling mee te hoeven werken.⁶⁴ Voorafgaand aan dit arrest werd afgevraagd welke positie het HvJ hierover zou innemen ten opzichte van de jurisprudentie van het EHRM. Het arrest DB/Consob is vernieuwend, omdat het HvJ zich voor het eerst over het zwijgrecht uitspreekt ten aanzien van natuurlijke personen en buiten de sfeer van het mededingingsrecht. Erik heeft onderzocht hoe de uitleg van het nemo-teneturbeginsel en het zwijgrecht door het HvJ in het arrest DB/Consob zich verhoudt tot de jurisprudentie van het EHRM en welke mogelijke gevolgen dit arrest heeft voor fiscale informatieverplichtingen van belastingplichtigen. Daarbij heeft hij ook gekeken naar de belangrijkste Nederlandse fiscale jurisprudentie op dit terrein. Het onderzoek heeft geleid tot een publicatie in *MBB*.⁶⁵

Rechtsbescherming is een belangrijk onderwerp in het onderzoek van Fleur den Ouden. Zij houdt zich als promovenda in het kader van haar promotieonderzoek bezig met de **goede procesorde** in de Nederlandse belastingrechtspraak. In de (belasting)rechtspraak wordt met een zekere regelmaat gerefereerd aan een 'goede procesorde'. De term wordt door zowel

⁶⁰ W. Boei, 'IoNE kwalificeert voor toepassing Verdrag Nederland-Brazilië als dividend', *NLF* 2023/1264. Annotatie op Rechtbank Zeeland-West Brabant, 1/05/23, 21/2871, ECLI:NL:RBZWB:2023:2936 2023(23).

⁶¹ W. Boei, 'Nota n.a.v. het verslag wetsvoorstel 'Minimumbelasting 2024' (Pijler 2)', *NLF* 2023/2288.

⁶² S.J.C. Hemels, Focus op uitvoering: het herziene beoordelingskader van de Raad van State, in: J. Glazenburg, T. Hellegers, W. Kamminga en L.G.M. Stevens, Richtige heffing, Liber amicorum ter gelegenheid van het 150-jarig bestaan van de VHMf, *VHMF* 2023, p. 169-175.

⁶³ Zie voor een verslag van deze bijeenkomst: L.R.W. Respen Jongerenbijeenkomst Vereniging voor Belastingwetenschap, *WFR* 2023/153.

⁶⁴ HvJ 2 februari 2021, C-481/19 (DB/Consob), ECLI:EU:C:2021:84.

⁶⁵ E. Ros, 'Nemo-teneturbeginsel en zwijgrecht: een beginnende dialoog tussen Luxemburg en Straatsburg?', *MBB* 2023/31.

procespartijen als de rechter niet op eenduidige wijze gehanteerd. De ‘goede procesorde’ wordt gebruikt in verschillende inhoudelijke betekenissen en in verschillende kaders, waarbij de term ook verschillende normatieve functies kent. In dit onderzoek wordt antwoord gezocht op de vraag wat de betekenis is van de goede procesorde in het Nederlandse belasting(proces)recht en welke invloed de goede procesorde heeft op de Nederlandse belastingprocedure. Het onderzoek wordt begeleid door Guido de Bont en Claire Hofman.

2.2 Lokale belastingheffing in de 21e eeuw

Het onderzoek binnen het deelthema lokale belastingheffing in de 21e eeuw werd in 2023 verzorgd door Arjen Schep, Robert Kastelein en Tolga Koyuren. Zij zijn verbonden aan het Erasmus Studiecentrum voor Belastingen van Lokale overheden (ESBL).⁶⁶ Jan Monsma was via een gastvrijheidsovereenkomst aan het ESBL verbonden. Het ESBL wordt ondersteund door een tweetal student-assistenten: Anna Tran en Simone Versteeg.

Het ESBL en de bijzondere leerstoel Heffingen van Lokale Overheden worden extern bekostigd door Stichting J.H. Christiaanse, een financiering waar het onderzoeksprogramma zeer erkentelijk voor is. Daarnaast vindt financiering van onderzoek plaats door onderzoeksopdrachten die het ESBL in opdracht verricht voor derden. Door deze financiering beschikt deze onderzoekslijn over relatief veel onderzoek-fte's en grotere onderzoeksaanstellingen dan de andere onderzoekslijnen. Het ESBL verrichte in 2023 zowel zelfstandig onderzoek als onderzoek in opdracht.

Het onderzoek van ESBL focust zich sinds 2020 op een viertal gebieden/thema's:

1. Actuele ontwikkelingen in lokale belastingen & Wet WOZ (hierna 2.2.1)
2. Duurzaamheid & lokale belastingen (hierna 2.2.2)
3. Bekostiging van de leefomgeving & gebiedsontwikkeling (hierna 2.2.3)
4. Internationalisering & lokale belastingen (hierna 2.2.4)

2.2.1 Actuele ontwikkelen in lokale belastingen & Wet WOZ

Het ESBL creëert maatschappelijke impact door gevraagd en ongevraagd in te spelen op de actualiteit. Actuele gebeurtenissen roepen fiscale vragen op, die vanuit de wetenschap beantwoord kunnen worden of van context kunnen worden voorzien. De onderwerpen binnen dit gebied hebben vaak nauwe raakvlakken met de onderwerpen die in de andere onderzoeksthema's worden onderzocht. Er vindt dan ook kruisbestuiving plaats tussen deze thema's in het onderzoeksprogramma.

Onderzoek in opdracht: 'Van Black Box naar Glass Box'

⁶⁶ Zie ook www.esbl.nl en de LinkedIn-pagina van het ESBL.

Op vrijdag 12 mei 2023 heeft Robert Kastelein het rapport 'Van Black Box naar Glass Box' overhandigd aan wethouder van de gemeente Dordrecht Peter Heijkoop. De overhandiging vond plaats in een van de stadskantoren van de gemeente. Robert Kastelein schreef het rapport, dat in 2023 op de website van het ESBL is gepubliceerd, in 2022 als gedetacheerd wetenschappelijk onderzoeker bij Gemeentebelastingen en Basisinformatie Drechtsteden (GBD). Het rapport gaat in grote lijnen over hoe de onderbouwing van modelmatig bepaalde WOZ-waarden naar (juridisch) begrijpelijke termen kan worden vertaald, zodat deze onderbouwing overtuigend is voor belastingplichtigen en de rechter.

Overige onderzoeken in opdracht

Veel belastinguitvoeringsorganisaties van lokale overheden voeren de belastingen en de WOZ-waarderingen uit ten behoeve van meerdere gemeenten en waterschappen. Daarbij wordt veel data verwerkt. Het ESBL gaf een second opinion in opdracht van Samenwerkingsverband Vastgoedinformatie Heffing en Waardebepaling (SVHW) over de vraag hoe de fiscale gegevensverwerking zich verhoudt tot de AVG in: 'Gegevensverwerking door belastingssamenwerking ten behoeve van uitvoering WOZ en belastingheffing', Second Opinion (niet gepubliceerd). In opdracht van Belastingen van Amsterdam onderzoekt het ESBL op welke wijze de gemeente Amsterdam moet omgaan bij de toeristenbelastingheffing van zogenoemde 'online travel agencies' (OTA's) zoals Expedia. In 2023 verscheen een tussenrapport. Het onderzoek zal in 2024 worden afgerond.

Overige publicaties

Naar aanleiding van het 40 jarig bestaan van de gecorrigeerde vervangingswaarde als methode voor het waarderen van incourant vastgoed, verleende Arjen Schep medewerking aan een overzichtsartikel dat in twee delen verscheen in Belastingblad.⁶⁷ In de rubriek Uitvergroot van Vakstudie Nieuws schreef Arjen Schep een column getiteld, 'De perceptie van de gemeentelijke belastingdruk: gebaseerd op feit of fictie?'⁶⁸

Activiteiten

Arjen Schep verzorgde daarnaast verschillende workshops of droeg daar aan bij. Zo gaf hij een tweetal workshops op 17 april 2023 tijdens Rechtbankdag Oost-Brabant getiteld: 'Fiscale eigenaardigheden in lokale belasting- en WOZ-procedures' en 'Toetsing van de fiscale beleidsruimte van lokale overheden'. Op 13 juni 2023 verzorgde Arjen een studiemiddag voor Gemeentebelastingen en Basisinformatie Drechtsteden. Deze middag werden verschillende thema's besproken, waaronder 1) misbruik van recht in belastingrecht, 2) rechterlijke toetsing van aanslagen en belastingverordeningen, en 3) plan van aanpak met betrekking tot no-cure-no-pay-bureaus (NCNP). Arjen Schep trad op in een paneldiscussie in een workshop tijdens de VNG-Belastingconferentie 2023 getiteld 'Vooroverleg, hoe doen we dat nou?'. Verder verzorgde hij een

Workshop op 12 september 2023 tijdens 'Dag van de BIZ', georganiseerd door Stichting CLOK en een webinar voor statenlid.nu (vereniging voor provinciale statenleden) op 26 september 2023, getiteld: 'Naar een volwaardig eigen belastinggebied voor provincies?'

2.2.2 Duurzaamheid & lokale belastingen

⁶⁷ A.W. Schep, R.M. Kathmann & A.F.A. Kloeke, '40 jaar gecorrigeerde vervangingswaarde: economisch verouderd of aanleiding voor levensduurverlenging?' (1) en (2), Belastingblad 2023/1 en Belastingblad 2023/15.

⁶⁸ <https://www.taxlive.nl/nl/documenten/opinie/uitvergroot/de-perceptie-van-de-gemeentelijke-belastingdruk-gebaseerd-op-feit-of-fictie/>.

Het ESBL heeft ruime ervaring binnen het thema 'Duurzaamheid en lokale belastingen'. Het gaat daarbij enerzijds om mogelijkheden van bekostiging van verduurzamingsmaatregelen door middel van lokale belastingen en anderzijds om het stimuleren van duurzaam gedrag. Ook dit jaar is er zowel zelfstandig onderzoek als onderzoek in opdracht binnen dit thema verricht.

Het ESBL doet onderzoek naar het functioneren van de BIZ (bedrijveninvesteringszones) op bedrijventerreinen in opdracht van het Ministerie van Economische Zaken en Klimaat. Samen met Cees-Jan Pen, lector 'De ondernemende regio' van Fontys University of Applied Sciences, wordt onderzocht welke rol bedrijveninvesteringszones spelen bij het stimuleren van de organisatiegraad op en de verduurzaming van bedrijventerreinen. Het onderzoek moet data, inzicht en aanbevelingen opleveren voor het programma 'Werklocaties' (bedrijventerreinen als katalysator van verduurzaming) dat een uitwerking is van de Nationale Omgevingsvisie (NOVI). Het onderzoeksrapport zal begin 2024 verschijnen.

Arjen Schep schreef in opdracht van de gemeente Amsterdam een rapport getiteld: 'Heffing van toeristenbelasting ten behoeve van een Fonds voor Duurzaam Toerisme met toeristenbelasting in Amsterdam' (niet gepubliceerd). Onderzocht is op welke wijze de meeropbrengst van de gemeentelijke toeristenbelasting door een tariefverhoging een incentive kan vormen voor de bekostiging van initiatieven van de toeristische branche die bijdragen tot het verduurzamen van het toerisme in Amsterdam.

Op 10 oktober 2023 heeft Robert Kastelein bij de universiteit van Heidelberg een presentatie gegeven tijdens een workshop georganiseerd door GreenDeal-NET.⁶⁹ De presentatie ging over de rol van lokale overheden in klimaatbeleid en- wetgeving van EU-lidstaten. Het wetenschappelijke artikel dat Robert Kastelein over dit onderwerp aan het schrijven is, maakt onderdeel

uit van zijn promotieonderzoek dat gaat over de link tussen verduurzaming en lokale belastingen. Op 28 juni presenteerde Robert over zijn promotieonderzoek tijdens een online kick-off workshop van de nieuw opgerichte PhD School van GreenDeal-NET.

Namens de commissie Regelgeving & Actualiteiten hebben Arjen Schep en Robert Kastelein tijdens het jaarlijkse congres van de Landelijke Vereniging Lokale Belastingen (LVLB) een presentatie gegeven over de link tussen verduurzaming en lokale belastingen. Meer specifiek werden binnen dit thema recente onderzoeken van het ESBL besproken.⁷⁰

Arjen Schep, Robert Kastelein en voormalig ESBL-collega Anneke Monsma schreven een wetenschappelijke bijdrage (double blind peer reviewed) voor Erasmus Law Review. In het artikel, dat in 2023 is geaccepteerd en gepubliceerd, wordt

⁶⁹ Zie www.greendealnet.eu.

⁷⁰ Voor een overzicht van ESBL-onderzoeken op het gebied van lokale belastingen en verduurzaming, zie het themadossier 'duurzaamheid' op www.esbl.nl.

onderzocht welke rol lokale belastingen kunnen spelen bij het nastreven van klimaatdoelen.⁷¹

Het ESBL is partner in een initiatief van de gemeente Amsterdam: Circulaw: <https://www.circulaw.nl/>. Diverse fiscale studenten liepen reeds een scriptiestage onder begeleiding van Arjen Schep bij Circulaw. In 2024 wordt deze samenwerking verder versterkt. Er zijn door Circulaw en Belastingen Amsterdam financiële middelen beschikbaar gesteld om een student-assistent aan te trekken die deze samenwerking gaat ondersteunen.

2.2.3 Bekostiging van de leefomgeving & gebiedsontwikkeling

Het ESBL heeft specifieke expertise op het terrein van de bekostiging van de leefomgeving en gebiedsontwikkeling. Dit vindt zijn oorsprong in het promotieonderzoek uit 2012 van Arjen Schep, getiteld 'Naar evenwichtig bijzonder kostenverhaal voor gemeenten'.

Het ESBL heeft in 2023 een aanbesteding gewonnen voor een onderzoek in opdracht van het Ministerie van Financiën.⁷² Het betreft een onderzoek naar de introductie van een tweetal nieuwe gemeentelijke heffingen: een grondbelasting en een planbatenheffing. De heffingen moeten helpen in het vlot trekken van de woningbouw in Nederland door enerzijds (onbebouwde)

grond en anderzijds 'windfall profits' als gevolg van bestemmingswijziging te belasten. Ten behoeve van dit onderzoek is een partnerschap aangegaan met het Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden (COELO, Rijksuniversiteit Groningen). Daarnaast wordt in dit project samengewerkt met diverse wetenschappers van TU-Delft en Erasmus School of Law. Dit onderzoek moet in april 2024 tot een onderzoeksrapport leiden.

In 2023 verscheen een rapport van het ESBL.⁷³ Deze is gebaseerd op een onderzoek naar ervaringen met de Wet op de bedrijveninvesteringszones van BIZ-organisaties en gemeenten. In het rapport 'Ruimte voor ambitie van bedrijveninvesteringszones' zijn de ervaringen van betrokken BIZ-organisaties geëvalueerd en voorstellen tot verbetering gedaan.⁷⁴

Arjen Schep heeft een bijdrage geleverd aan een paneldiscussie op 7 december 2023, georganiseerd door de Raad voor de leefomgeving en infrastructuur (Rli) naar aanleiding van het op 31 oktober 2023 verschenen Rli-advies 'Samen werken: kiezen voor toekomstbestendige bedrijventerreinen'

⁷¹ Schep A.W., Monsma A.P., Kastelein R.H. (2023). How Taxes of Local Governments Can Contribute to Climate Goals. Erasmus Law Review, 3, 240-249. Zie <https://www.erasmuslawreview.nl/tijdschrift/ELR/2022/3/ELR-D-22-00023.pdf>. Ook deze publicatie is hoewel het een issue uit 2022 betreft in 2023 verschenen.

⁷² Onderzoek ESBL naar grondbelasting en planbatenheffing, ESBL <https://www.eur.nl/esl/nieuws/onderzoek-esbl-naar-grondbelasting-en-planbatenheffing>.

⁷³ ESBL doet voorstellen tot verbetering van bedrijveninvesteringszones, ESBL. Het rapport is te downloaden via <https://www.eur.nl/esl/nieuws/esbl-doet-voorstellen-tot-verbetering-van-bedrijveninvesteringszones#:~:text=In%20het%20rapport%20%E2%80%9CRuimte%20voor,bepaalde%20gezamenlijke%20activiteiten%20wil%20organiseren>.

⁷⁴ Het rapport is te downloaden via www.esbl.nl.

2.2.4 Internationalisering & lokale belastingen

Internationaal deelt het ESBL zijn kennis over lokale belastingen eveneens graag, zodat ook binnen dit thema valorisatie plaatsvindt. Het onderzoek en de activiteiten binnen dit thema lopen via een drietal lijnen: onderzoek en activiteiten gericht op de wetenschappelijke ontwikkeling van Domestic Resource Mobilisation projecten met property taxes in ontwikkelingslanden, rechtsvergelijkend onderzoek en wetenschappelijke publicaties in internationale journals.

In 2023 is het ESBL-rapport 'De lat hoger leggen' gepubliceerd.⁷⁵ Een korte samenvatting van het rapport is te vinden op [waarderingskamer.nl](https://www.waarderingskamer.nl),⁷⁶ met een verwijzing naar de brief aan de Staatssecretaris waarin de Waarderingskamer de vraag heeft voorgelegd of ook de staatssecretaris het een goed idee vindt om twee verbeteruggesties in het rapport van het ESBL nader te verkennen.⁷⁷ Deze suggesties betreffen het creëren van een centrale (overheids-)

)site om belanghebbenden gemakkelijker toegang te geven tot gegevens over de WOZ en tot contact met de verantwoordelijke WOZ-uitvoeringsorganisaties en het kijken naar mogelijkheden van alternatieve geschilbeslechting naast het huidige systeem van formele bezwaar- en beroepsprocedures. Robert Kastelein heeft op 21 en 22 maart 2023 tijdens de Belastingconferentie van Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) een presentatie gegeven over het rapport. Arjen Schep gaf op 6 december 2023 een presentatie over het rapport tijdens het door

International Property Tax Institute (IPTI) georganiseerde congres 'Property Tax, Policy & Practice'. Beide presentaties hield het ESBL samen met afgevaardigden van de Waarderingskamer.

Op 9 februari 2023 bracht prof. dr. Yuka Shiba (Sugiyama Jogakuen University, Nagoya, Japan) een bezoek bij het ESBL. Arjen Schep gaf een presentatie over het Nederlandse lokale belastingstelsel en WOZ. Het bezoek werd afgesloten met een lunch in het Erasmus Paviljoen.

Gedurende 2023 was Arjen Schep 'scientist in residence' bij VNG international. Verkend werden mogelijkheden voor intensivering van de samenwerking tussen onderzoek en praktijk van projecten op het terrein van lokale belastingen in lage inkomenslanden gericht op verbetering van de eigen inkomsten. In

2023 is Arjen Schep toegetreden tot de Raad van Advies van VNG International ten behoeve van het programma *Sustainable Development through Local Governance (SDLG)* van VNG International.⁷⁸ Ook is hij lid van een klankbordgroep ten behoeve van de tussentijdse evaluatie van het SDLG-programma.

⁷⁵ Rapport te downloaden van www.esbl.nl.

⁷⁶ <https://www.waarderingskamer.nl/over-ons/onze-adviezen>.

⁷⁷ Het brief van de Staatssecretaris is te downloaden via <https://www.waarderingskamer.nl/over-ons/onze-adviezen>.

⁷⁸ SDLG: Sustainable Development through improved Local Governance, VNG International. <https://www.vng-international.nl/sdlg-sustainable-development-through-improved-local-governance>.

Arjen Schep verzorgde samen met Siebe Stellingwerf en Pieter Jeroense (beide VNG international) voor VNG international een webinar getiteld: 'Municipal Finance in the Netherlands and Worldwide'.⁷⁹

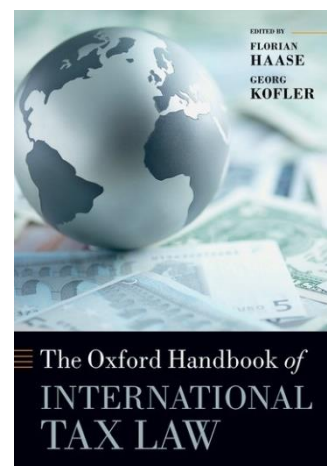
2.3 Fiscale autonomie en kunst, cultuur, goede doelen en sport

Met het thema Fiscale autonomie en haar grenzen in relatie tot kunst, cultuur, goede doelen, daaronder begrepen het mecenaat en sport wordt binnen het onderzoeksprogramma onderzoek gedaan dat uniek is in Nederland. Dit thema is niet alleen wetenschappelijk relevant, maar staat ook maatschappelijk zeer in de belangstelling. Binnen dit thema is valorisatie, in het bijzonder publiekscommunicatie, communicatie met de culturele sector en met de overheid van groot belang. De onderzoekers binnen dit thema werken dan ook regelmatig mee aan perspublicaties, bijeenkomsten van de culturele sector en overheidsoverleggen. Nauw verwant aan de fiscale problematiek van artiesten, is die van sporters. Ook daar wordt binnen dit thema aandacht aan besteed.

Sigrid Hemels, Dick Molenaar, Mitra Tydeman en Renate Buijze doen onderzoek in dit deelthema. Dit lijkt een kleine groep, maar in dit thema wordt veel samengewerkt met onderzoekers uit andere disciplines, van andere EUR-faculteiten, andere universiteiten en uit andere landen, juist vanwege de nationaal en internationaal erkende expertise van deze onderzoekers. Zo is Sigrid Hemels lid van het interdisciplinaire Scientific Committee van het Geneva Centre for Philanthropy. Dit gremium bestaat uit internationaal bekende en gerespecteerde hoogleraren uit diverse vakgebieden met algemeen erkende expertise op het gebied van filantropie. Dit biedt nog meer mogelijkheden voor uitbreiding van het interdisciplinaire en internationale netwerk van filantropie-onderzoekers. Sigrid is ook lid van de advisory board van de aan het Centre for Philanthropic Studies van de Vrije Universiteit Amsterdam verbonden Leerstoel 'De maatschappelijke betekenis van goede doelen loterijen' en van de wetenschappelijke begeleidingscommissie van het door dit centrum uitgevoerde onderzoeksproject geven in Nederland. Renate Buijze en Sigrid Hemels zijn ook lid van de fiscaal-juridische denktank van Museum Boijmans van Beuningen, het Boijmans Genootschap. Renate is tevens lid van de Commissie Code Goed Bestuur, van de FIN, brancheorganisatie voor fondsen en foundations.

Bij Oxford University Press verscheen in 2023 *The Oxford Handbook of International Tax Law*, een peer reviewed publicatie over internationaal belastingrecht van belastingwetenschappers uit de hele wereld. Sigrid Hemels verzorgde hierin een hoofdstuk over goede doelen in belastingverdragen.⁸⁰ Daarnaast schreef ze een hoofdstuk over goede doelen en BTW in een internationale bundel die ter nagedachtenis aan de vermaarde hoogleraar Ben Terra verscheen.⁸¹

Op 11 en 12 mei 2023 organiseerde de University of York in samenwerking met The British Academy de internationale conferentie *Art and the Market: Examining the Intersections*

⁷⁹ Webinar Municipal Finance in the Netherlands and Worldwide, VNG International. <https://www.vng-international.nl/webinar-municipal-finance-netherlands-and-worldwide>.

⁸⁰ S.J.C. Hemels, Charities in tax conventions, in: Florian Haase, Georg Kofler (eds.), *The Oxford Handbook of International Tax Law*, Oxford University Press, 2023, p. 335-352, DOI:10.1093/oxfordhb/9780192897688.001.0001.

⁸¹ S.J.C. Hemels, Charities and VAT, in: Marta Papis-Almansa (ed), *EU Value Added Tax and Beyond, Essays in Honour of Ben Terra*, IBFD 2023, p. 35-60.

between Museums, Philanthropy, Commerce and the Law, waarin de kunstmarkt vanuit verschillende disciplines werd belicht. Renate presenteerde hier haar paper The extraordinary tax treatment of philanthropy for art and culture, waarin zij inging op de bijzondere fiscale behandeling van filantropie voor kunst en cultuur in Nederland en Italië.

Dick Molenaar doet met name onderzoek naar de belastingheffing van artiesten, sporters,

kunst, cultuur, sport en media. Hij is als gastonderzoeker verbonden aan het departement sinds hij in 2006 promoveerde op het onderzoek "Taxation of international performing artistes". Hij schreef in 2023 weer diverse publicaties in Nederlands- en Engelstalige tijdschriften. Daarnaast gaf hij in Nederland diverse presentaties over zijn onderzoeksonderwerpen, zoals op 21 januari de EurosonicNoorderslag in Groningen, op 15 juni een sportseminar in Haarlem, op 29 juni de Pro Agent in Alkmaar en op 18 september het

Congres Podia en Festivals in Utrecht. In het buitenland was hij onder meer spreker op de Cool Out conference van 2 november op Grand Cayman, Informa in Londen op 21 november en Linecheck music conference op 24 november in Milaan.

In 2023 wist Luis Dura Garcia zijn onderzoek af te ronden met een mooie en drukke promotie op 15 september 2023 aan de Universiteit van Valencia. De titel van zijn proefschrift was "International Taxation of Entertainment Income – Article 17 OECD Model: Objective scope and thresholds tot its force of attraction". Luis Dura onderzocht hoe het komt dat bijna alle landen de aparte heffingsregeling voor buitenlandse artiesten en sporters van de OESO overnemen en welke rechtvaardiging daarvoor bestaat. Tevens bekeek hij welke uitzonderingen worden gemaakt en hoe nadelen proberen te worden voorkomen.

Luis Dura was aan ons departement verbonden omdat Dick Molenaar zijn co-promoter en inhoudelijk begeleider was. Madeleine Merx had voor deze verdediging zitting in de oppositiecommissie en nam online deel vanuit Nederland. Zij stelde vragen over de vergelijking tussen de belastingheffing van artiesten en sporters enerzijds en de

ontwikkelingen in de Europese btw anderzijds.

In het proefschrift van Luis Dura was een apart hoofdstuk aan de vergelijking van deze drie onderwerpen gewijd en tijdens de openbare verdediging werd hier veel over gesproken. Deze vooruitstrevende benadering was een van de redenen dat Luis Dura zijn graad van doctor cum laude verkreeg van de Universiteit van Valencia.

3 De mensen

Aan het onderzoeksprogramma van het departement Law & Tax nemen per 31 december 2023 15 onderzoekers deel die als werknemer met een onderzoeksaanstelling verbonden zijn aan de sectie Belastingrecht (gemiddeld over het jaar 4.51 onderzoeksfte). Deze getallen geven echter een onvolledig beeld van de omvang en de vitaliteit van het onderzoeksprogramma. In het programma is ook een belangrijke rol weggelegd voor niet door de faculteit gefinancierd onderzoek. Buitenpromovendi, wetenschappelijk docenten, gastonderzoekers en (gast)docenten met alleen een onderwijsaanstelling nemen eveneens deel aan het onderzoeksprogramma en leveren daar een belangrijke bijdrage aan. Bovendien doen ook fiscaal onderzoekers met een aanstelling bij de ESE mee aan het onderzoeksprogramma. In totaal verrichtten in 2023 43 personen op enig moment activiteiten binnen het onderzoeksprogramma. Binnen meestal kleine aanstellingen, of zelfs zonder dat sprake is van formele onderzoekstaken, wordt met veel enthousiasme aan het onderzoek gewerkt, vaak ook samen met andere onderzoekers uit of van buiten het programma.

3.1 Deelnemers vanuit het departement Law & Tax en FEI (ESE)

De volgende personen zijn ultimo 2023 verbonden aan het onderzoeksprogramma met het navolgend aantal onderzoeksfte's. Het aantal fte's is gebaseerd op de berekening voor de procedure Sanderskwalificatie voor het jaar 2017. Hierdoor hebben fulltime onderzoekers geen 1,0 onderzoeksfte in het onderstaande overzicht. Bij indiensttreding of wijziging van de onderzoekstaak gedurende het jaar is het aantal fte berekend op een gemiddelde inzet over het hele jaar:

• Mr. M.P. L. Adriaansen	p.m.	ESE
• mr. dr. M. Albers	0,08	
• mr. N.P. Arzini	p.m.	Onderwijsaanstelling/buitenpromovendus
• W. Boei LL.M.	p.m.	Onderwijsaanstelling
• A.H.E. Bruin LL.M.	p.m.	Onderwijsaanstelling
• prof. dr. G.J.M.E. de Bont	0,08	
• mr. dr. E. Boomsluiters	0,40	
• dr. R. Buijze	p.m.	Gastonderzoeker
• N. Chow	p.m.	Buitenpromovendus
• U. Dorlig LL.M.	p.m.	Buitenpromovenda
• V.F. Drok LL.M.	p.m.	Onderwijsaanstelling
• I. van den Eijnde LL.M.	p.m.	Buitenpromovenda
• drs. H. Essaghir	p.m.	Buitenpromovenda
• prof. dr. M.W.C. Feteris	p.m.	Onbezoldigde aanstelling
• M.D.C. Gomes Vale Viga MSc	p.m.	Buitenpromovendus
• mr. W.S. Gonzalez-Fung	p.m.	Buitenpromovenda
• mr. drs. J. Gruson MA	p.m.	Buitenpromovendus/ESE
• prof. dr. S.J.C. Hemels	0,08	
• mr. L.M. Hendriks	p.m.	Onderwijsaanstelling
• dr. L.C. van Hulsten	p.m.	ESE
• A.D.M. Janssen LL.M.	p.m.	Docent/promovenda
• dr. C.S.J. Jie-A-Joen MSc	0,08	
• R.H. Kastelein LL.M.	0,54	Gefinancierd door Stichting Christiaanse/ESBL/buitenpromovendus

• prof. dr. P. Kavelaars	p.m.	ESE
• prof. dr. Q.W.J.C.H. Kok	0,16	
• mr. T. Koysuren LL.M	0,09	Onderzoeker
• mr. F.J.H.L. Makkinga	p.m.	Onderwijsaanstelling
• prof. mr. dr. M.M.W.D. Merkx	0,16	Gefinancierd door EFS
• dr. D. Molenaar	p.m.	Gastonderzoeker
• prof. mr. J.A. Monsma	p.m.	Emeritus
• C. Noorlander LL.M Msc	p.m.	Buitenpromovenda
• mr. F.A.C. den Ouden	0,36	Docent/promovenda
• mr. J. van Poppel	p.m.	Onderwijsaanstelling
• mr. dr. E.W. Ros	0,36	
• Prof. mr. dr. A.W. Schep	0,72	Gefinancierd door Stichting Christiaanse/ESBL
• dr. M.L. Schippers LL.M.	0,20	
• mr. A. Schoneveld	p.m.	Onderwijsaanstelling
• mr. E. Thomas	p.m.	Onderwijsaanstelling
• mr. dr. M. Tydeman-Yousef	p.m.	Gastonderzoeker/Tilburg University
• mr. K. Verburg	p.m.	Buitenpromovendus
• J. Wang LL.M.	p.m.	Buitenpromovendus
• prof. mr. dr. M.F. de Wilde	0,24	
• prof. mr. W. de Wit	0,08	

3.2 Buitenpromovendi

Aan het onderzoeksprogramma zijn ultimo 2023 13 buitenpromovendi verbonden. Zij doen hun onderzoek op onbetaalde basis naast een meestal volledige baan in de fiscale praktijk. Als gevolg hiervan hebben zij uiteraard meer tijd nodig voor hun onderzoek dan aio's die door de universiteit worden betaald om zich fulltime met hun promotieonderzoek bezig te houden.

Promovendus	Jaar aanvang	Promotor(en)	Co-promotor
mr. W.S. Gonzalez-Fung	2013	prof. mr. dr. M.F. de Wilde	
S. Murillo Lopez LL.M.	2013	prof. dr. E. Hey prof. mr. dr. M.F. de Wilde	
drs H. Essaghir	2015	prof. dr. Q.W.J.C.H. Kok	
mr. drs. J. Gruson MA	2018	prof. M.M.W.D. Merkx prof. mr. dr. W. de Wit	
A.D.M. Janssen LL.M.	2019	prof. dr. M.M.W.D. Merkx prof. dr. ir. R. Arendsen	
I. van den Eijnde LL.M.	2019	prof. dr. W. de Wit prof. dr. M.M.W.D. Merkx	
mr. K. Verburg	2019	prof. dr. M.M.W.D. Merkx prof. dr. G.J.M.E. de Bont	
M.D.C. Gomes Vale Viga MSc	2019	prof. dr. M.M.W.D. Merkx prof. dr. P. Kavelaars	
N.P. Arzini LL.M.	2019	prof. dr. M.M.W.D. Merkx dr. M. Albers LL.M.	
N.S. Milogolov	2020	prof. dr. Q.W.J.C.H. Kok prof. mr. dr. M.F. de Wilde	
N. Chow	2022	prof. dr. W. de Wit dr. M.L. Schippers	
R.H. Kastelein LL.M.	2022	prof. dr. A.W. Schep prof. dr. L.S. Reins	
C. Noorlander LL.M MSc	2023	prof. dr. M.M.W.D. Merkx dr. M.L. Schippers	

3.3 Promotieonderzoeken in uitvoering

In 2023 werden 19 promovendi door een promotor uit het onderzoeksprogramma begeleid. Niet al deze promotie-onderzoeken vinden op de Erasmus School of Law plaats. Onderstaand een overzicht van alle promotieonderzoeken in uitvoering per 31 december 2023:

Promovendus		Prom./coprom
N. P. Arzini LL.M	Aftrek van btw bij onroerend goed transacties	prof. dr. M.M.W.D. Merkx dr. M. Albers LL.M
N. Chow	Managing Customs Barriers through Reasonable Care and Informed Compliance: An Evaluation of the Private Sector's Role In Realising The ASEAN Economic Community	prof. dr. W. de Wit dr. M.L. Schippers
U. Dorlig LL.M.	Influence of international tax policies developed by international organisations on the tax autonomy of the former communist countries	prof. dr. Q.W.J.C.H. Kok prof. mr. dr. M.F. de Wilde
drs. H. Essaghir	Taxation in the Context of Business Models Emerging from Digitalization – Creating Value in a Digital Era	prof. dr. Q.W.J.C.H. Kok
I. van den Eijnde LL.M	How to tax a lifestyle?	prof. dr. W. de Wit prof. dr. M.M.W.D. Merkx
M.D.C. Gomes Vale Viga MSc	Verzekeringen, btw en assurantiebelasting	prof. dr. M.M.W.D. Merkx prof. dr. P. Kavelaars
mr. W.S. Gonzalez-Fung	International Policy and Fiscal Autonomy	prof. mr. dr. M.F. de Wilde
mr. drs. J. Gruson MA	Soft law en btw	prof. dr. M.M.W.D. Merkx prof. mr. dr. W. de Wit
A.D.M. Janssen LL.M	Effectieve handhaving van de btw-wetgeving bij e-commerce	prof. dr. M.M.W.D. Merkx prof. dr. ir. R. Arendsen
R.H. Kastelein LL.M.	Klimaatmitigatie en lokale belastingen	prof. dr. A.W. Schep prof. dr. L.S. Reins

T.B. Klooster	Btw-vrijstellingen in het algemeen belang (promotietraject Vrije Universiteit)	prof. dr. S.B. Cornielje prof. dr. M.M.W.D. Merkx
mr. J.I.W. Lock	Heffing van btw bij e-commerce via platforms (promotietraject Universiteit Leiden)	prof. dr. ir. R. Arendsen prof. dr. M.M.W.D. Merkx
N.S. Milogolov	Tools and outcomes of international tax competition with investment hub jurisdictions	prof. dr. B. Unger prof. mr. dr. M.F. de Wilde
S. Murillo Lopez LL.M.	Impact of international Policy on Tax Autonomy of Developing Countries	prof. dr. E. Hey prof. mr. dr. M.F. de Wilde
C. Noorlander LL.M Msc	Red tape (administratieve lasten) voor ondernemers binnen het speelveld van de internationale handel binnen de EU	prof. dr. M.M.W.D. Merkx dr. M.L. Schippers
mr. F.A.C. den Ouden	De beginselen van goede procesorde in het Nederlandse belastingrecht.	prof. dr. G.J.M.E. de Bont dr. C. Hofman
C. Schwartz LL.M.	International taxation of income from employment (promotietraject Lund University)	dr. A. Hilling prof. dr. S.J.C. Hemels
mr. K. Verburg	Misbruik van recht, schijnhandeling en fiscaalrechtelijke (her)kwalificatie in de indirecte belastingen	prof. dr. M.M.W.D. Merkx prof. dr. G.J.M.E. de Bont
J. Wang LL.M.	Haalbaarheid van winstbelastinghervorming in China in de vorm van een formulary systeem dat winst aan landen toebedeelt aan de hand van omzetverhoudingen	prof. mr. dr. M.F. de Wilde

4 Georganiseerde seminars en bijeenkomsten

Binnen het onderzoeksprogramma zijn in 2023 diverse bijeenkomsten georganiseerd onder de vlag van EFS, Erasmus University Rotterdam.

4.1 Seminars en andere activiteiten in het kader van EFS

EFS,⁸² Erasmus University Rotterdam (EFS) is een samenwerkingsverband van de sectie belastingrecht van de Erasmus School of Law (ESL) en het aan de Erasmus School of Economics (ESE) verbonden Fiscaal Economisch Instituut BV (FEI). EFS is al ruim 30 jaar een toonaangevend onderwijs- en onderzoeksinstituut op het gebied van de internationale en Europese fiscaliteit, met een bijzondere focus op de Europese en internationale aspecten van de btw, het douanerecht en de inkomsten-, dividend- en vennootschapsbelasting. Een aantal leden van het onderzoeksprogramma vervult een rol als bestuurslid, programmadirecteur, coördinator en/of docent in een of meer programma's van EFS.

EFS heeft in het jaar 2023 een viertal post-masteropleidingen, twee Nederlands- en twee Engelstalige, verzorgd.⁸³ Alle cursisten sluiten hun post-masteropleiding af met het schrijven van een verhandeling over het cursusthema.

In september 2023 vond wederom een editie van het internationale Top-Level Seminar EU VAT: Recent Developments and Outlook plaats.⁸⁴ Tijdens deze bijeenkomst trad naast Madeleine Merx en John Gruson een groot aantal internationaal vermaarde sprekers op:

David Hummel (Europees Hof van Justitie en Universiteit van Leipzig, Duitsland), Marie Lamensch (Université Catholique de Louvain en Vrije Universiteit Brussel, België), Ronny Langer (Founding partner van KMLZ), Rogier Vanhorick (Global digital leader indirect tax bij Deloitte), Giorgio Beretta (UvA and Lund University Zeden), Ruud Zuidgeest (Rabobank, EUR), Oscar Smeets (Manager indirect tax bij Deloitte, Tilburg Universiteit), Jeroen Bijl (Associate partner EY, Nyenrode Universiteit), Trudy Perié (Partner Loyens en Loef), Ilse Aaftink (Shell) en Stephen Dale (VAT expert group, HEDEOS). Bij deze editie van het Top-Level Seminar waren 18 deelnemers aanwezig.

⁸² EFS staat voor Erasmus Fiscal Studies B.V. Meer informatie kan worden gevonden op de website van EFS, Erasmus Universiteit Rotterdam: <https://www.europesefiscalestudies.nl/>.

⁸³ De Post-Master Internationaal en Europees Belastingrecht (18 deelnemers), de Post-Master Indirecte Belastingen (19 deelnemers), de Post-Master Customs Law (23 deelnemers) & de Post-Master EU VAT (17 deelnemers).

⁸⁴ Voor meer informatie wordt verwezen naar: <https://www.europesefiscalestudies.nl/top-level-seminars/seminar-eu-vat-recent-developments-and-outlook/>.

EFS stimuleert onderzoek, de wetenschappelijke discussie daarover en de verspreiding van de resultaten daarvan door vrij toegankelijke conferenties te organiseren. Deze conferenties zijn toonaangevend binnen Nederland, maar weten ook buitenlandse deelnemers aan te trekken.⁸⁵

In 2023 hebben twee conferenties in februari en november plaatsgevonden. De internationale

conferentie die in februari plaatsvond had het thema Interplay between customs and VAT. Met wel ruim 150 aanmeldingen was deze conferentie een groot succes. In november vond de conferentie plaats ter afsluiting van de Post-Master Internationaal en Europees belastingrecht met het thema Pijler II in perspectief. Ook deze conferentie is goed door de participanten ontvangen.

In 2023 slaagde Laura Alarcón Díaz, deelnemer aan de Post Master EU VAT in 2022 erin om haar verhandeling geschreven voor deze post master over 'The VAT Treatment of NFTs in the European Union' te publiceren in *International VAT Monitor*.⁸⁶

⁸⁵ Voor meer informatie over de conferenties en webcast wordt verwezen naar: <https://www.europesefiscalestudies.nl/conferences/>.

⁸⁶ L.A. Diaz, 'The VAT Treatment of NFTs in the European Union', *International VAT Monitor* March/April 2023.

5 Kennismaking van studenten met het onderzoek

De meeste onderzoekers die verbonden zijn aan het onderzoeksprogramma geven ook onderwijs in de bachelor- en/of masteropleiding Fiscaal Recht en Fiscale Economie. Het onderzoeksprogramma vindt het belangrijk dat onze studenten in aanraking komen met het binnen het programma verrichte onderzoek. Dit wordt op een aantal wijzen bewerkstelligd. Daarnaast verwerken diverse docenten hun onderzoeksresultaten ook in het (gast)onderwijs dat ze in andere ESL-opleidingen en op andere EUR-faculteiten (RSM, ESE, ESHCC) geven.

5.1 Inbedding onderzoek in het onderwijs

In de meeste vakken komt het in het onderzoeksprogramma verrichte onderzoek terug. Zo komt het binnen het thema **Doorwerking Unierecht en internationaal (belasting)recht** verrichte onderzoek terug in de bachelorvakken Vennootschapsbelasting, Omzetbelasting en Internationaal en Europees belastingrecht, in de mastervariant indirecte belastingen en in de mastervakken van de directe belastingen mastervariant Verdieping vennootschapsbelasting, Verdieping internationaal belastingrecht, Verdieping Europees belastingrecht, Fiscaal confrontatievak en in de Capita Selecta Van eenmanszaak tot internationaal concern. In de mastervariant indirecte belastingen is het onderzoek op het gebied van **btw en douane** aan alle vakken te koppelen, maar het komt het meest prominent naar voren in de vakken internationale grondslagen van de indirecte belastingen, EU-douanerecht en accijnzen, internationale handel en werkcollege btw. De onderzoekslijn **rechtsbescherming** is ingebed in het bachelorvak Formeel belastingrecht, in de directe belastingen master in de Capita Selecta Formeel belastingrecht en in de indirecte belastingen master in het vak formele aspecten van de indirecte belastingen. Maarten de Wilde gaf in de master Ondernemingsrecht van ESL het nauw aan zijn onderzoek gerelateerde gastcollege Policy options for corporate taxation and taxation of platforms; Tax reform and anti-avoidance policies. Die nauwe verbondenheid gold eveneens voor zijn gastcollege 'The future of business income taxation', in de fiscaal economische master van de ESE. Het onderzoek van Walter de Wit komt tevens terug in zijn vakken Customs Fundamentals I en II van de multidisciplinaire opleiding Customs & Supply Chain Compliance van Rotterdam School of Management (RSM).

Het onderzoek binnen het thema **Lokale belastingheffing in de 21e eeuw** komt terug in het bachelorvak Heffingen lokale overheden. Dit vak, gegeven door Ferry Makkinga en Arjen Schep, sluit af met een integratiecollege waarin de fiscale beleidsmogelijkheden voor lokale overheden met verduurzaming aan de orde komen. Vanwege de onderzoekservaring op dit terrein leidt Arjen Schep met Veerle Drok (EY) in de master directe belastingen de Capita Selecta Sustainability & Tax. In deze collegereeks worden de Sustainable Development Goals in brede zin in verbinding gebracht met belastingen. Het onderzoek over **duurzaamheid**, dat zowel deel uitmaakt van het onderzoeksthema Doorwerking Unierecht en internationaal (belasting)recht als Lokale belastingheffing in de 21e eeuw komt duidelijk terug in dit vak, waar ook Sigrid Hemels een gastcollege in geeft dat is gebaseerd op haar onderzoek naar taxation and gender equality en Martijn Schippers en Madeleine Merx een college geven over duurzaamheid en indirecte belastingen. Het onderzoek van Martijn op het gebied van CBAM valoriseert hij tijdens een gastcollege in dit vak als ook in het vak Internationale handel in de mastervariant Indirecte belastingen. In het vak Openbare Financiën wordt eveneens veel aandacht aan het thema duurzaamheid en de SDGs besteed, niet alleen in de reguliere colleges van Sigrid Hemels, maar ook in het jaarlijkse gastcollege van Han Kogels over Klimaatverandering, energietransitie en belastinginstrumenten. Daarnaast komt het thema duurzaamheid en deeleconomie terug als deelonderwerp binnen het vak werkcollege btw.

De onderzoekslijn **Fiscale autonomie en kunst, cultuur en goede doelen** komt terug in het bachelorvak Openbare Financiën en het mastervak Schenk-, Erf-, Overdrachtsbelasting en Estate planning.

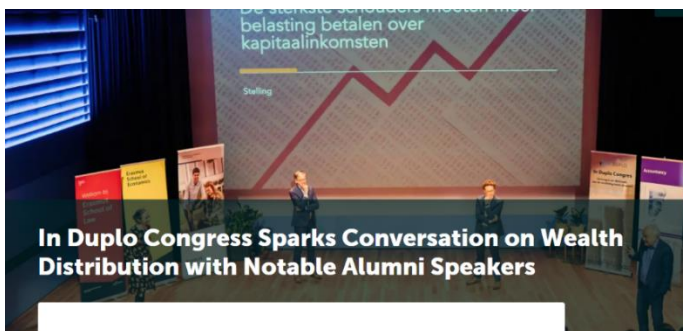

In het Fiscaal confrontatievak (FCV) komt van alle deelthema's onderzoek aan de orde. Bovendien maken studenten in dit vak ook kennis met het onderzoek van onderzoekers uit andere ESL-

onderzoeksprogramma's. Dit vak laat studenten kennis maken met wat (fiscale) wetenschapsbeoefening betekent. Sigrid Hemels en Wibren van der Burg zijn de voor dit vak verantwoordelijke hoogleraren, Kaylee Schriek coördineerde het vak in 2023.

Studenten krijgen inzicht in wetenschappelijke onderzoeksmethoden en dilemma's. Wetenschappers (gepromoveerden en promovendi van binnen en buiten de ESL) vertellen in het vak over hun onderzoek en de dilemma's waar ze mee te maken krijgen. Wibren van der Burg en Mitra Tydeman spraken over interdisciplinair onderzoek. Wibren van der Burg en Esther Huiskers-Stoop (Universiteit Leiden, gepromoveerd op de EUR) spraken over het doen van empirisch en interdisciplinair onderzoek. Arjen Schep gaf college over het doen van onderzoek in opdracht: hoe zorg je ervoor dat je wetenschappelijk en onafhankelijk blijft? Onno Ydema ging in op het thema historisch onderzoek over belastingen. Menno van Werkhoven gaf een gastcollege over de IT-uitdagingen van de hedendaagse fiscalist, zijn onderzoeksonderwerp. Marcel Kriek en Marleen van Buren gaven een gastcollege over tax accounting. Frans Wiggers en Kim de Vries gaven een gastcollege over evenredigheid en ruimte in het recht. Wibren van den Burg verzorgde nog twee colleges over rechtsfilosofie. In het kader van het Fiscaal confrontatievak moeten studenten ook zelf wetenschappelijke activiteiten verrichten rondom hun eigen scriptie, zoals peer reviews en het maken van een poster waarin de studenten hun scriptieonderzoek presenteren. Daarnaast presenteren de studenten hun poster ook ten overstaan van elkaar en docenten van de sectie Fiscaal recht. Voor de beste posters is er een prijs. De eerste prijs ging naar Rani Matadin. De tweede prijs was voor Tom Nelen en de derde prijs voor Dominique Foster. De publieksprijs ging naar Robbert Stuit.

Bij het mastervak Verdieping Europees belastingrecht leveren studenten wekelijks een creatieve schrijfopdracht in over een actueel onderwerp op het terrein van het Europees belastingrecht. In de bachelor wordt aandacht besteed aan schrijf- en onderzoeksvaardigheden in het vak Juridisch Academische Vaardigheden.

In Duplo Congress Sparks Conversation on Wealth Distribution with Notable Alumni Speakers

Tuesday 2 May 2023, 12:06 General

The recent In Duplo Congress, which was put on by the Study Association In Duplo, was a great success. The event was held in Paviljoen, providing an excellent platform for inspiring stories and fruitful interactions.

Ook buiten het reguliere onderwijsprogramma laten leden van het onderzoeksprogramma studenten met hun onderzoek kennismaken. Sigrid Hemels gaf tijdens het In Duplo Congres 2023 'Vermogen en welvaart: van de verdeling komt de winst een presentatie over het onderwerp vermogensongelijkheid en nam deel aan het paneldebat. Tijdens het congres Teamgenoten of tegenstanders. De Spelers in het fiscale spel van de Rotterdamse fiscale studievereniging Christiaanse-Taxateur was ze dagvoorzitter en leidde ze het paneldebat. Ook werd ze

geïnterviewd in de podcast SFEER Radio, een podcast van de Studievereniging Fiscale Economie en Recht, Amsterdam.⁸⁷

Daarnaast is Sigrid Hemels sinds 2017 betrokken bij Studiegezelschap Lothgenoten, een geselecteerde groep excellente studenten van alle ESL-opleidingen die op zoek zijn naar meer diepgang in hun studie en onder meer vijfmaal per jaar een gastsprekersbijeenkomst organiseren waarin ze juristen, fiscalisten en criminologen die op verschillende plekken werkzaam zijn vragen te spreken over hun bezieling in het recht.⁸⁸

Op 27 november 2023 heeft staatssecretaris van Financiën, Mr. M.L.A. van Rij, een gastcollege gegeven over het fiscale beleid en het Belastingplan 2024 voor de studenten fiscale economie en fiscaal recht van de Erasmus Universiteit en andere belangstellenden. Er is ook ingegaan op fiscaliteit en klimaat.

5.2 Scripties en activiteiten van studenten in relatie tot het onderzoeksprogramma

Jaarlijks nodigt IBFD wereldwijd talentvolle studenten uit om in teamverband een Working Paper te schrijven over een door IBFD vooraf gegeven onderwerp gerelateerd aan het fiscaal verdragsbeleid van hun land. Maarten de Wilde, Reinout Kok, Eva Boomsluiters en Erik Ros hebben in 2023 een groep talentvolle studenten Fiscaal recht van het Departement Law & Tax hierbij begeleid. Het team bestond uit Charlotte de Lange, Hannah Driessens, Sten Jansen en Ties Bos. Het onderwerp van de Working Paper voor 2023 betrof het kader en het toepassingsgebied van belastingverdragen. De bijdrage van het team werd beloond met een plaats bij de laatste vier samen met teams uit China, Brazilië en

Finland. Op 31 mei 2023 hebben deze teams hun bevindingen bij het IBFD-kantoor te Amsterdam gepresenteerd. Het team heeft een zeer verdienstelijke presentatie gegeven. Uiteindelijk won het team van de Xiamen Universiteit uit China.

Fleur den Ouden heeft samen met Marelle van Vessem (inmiddels voormalig masterstudent directie belastingen en student-assistent) een artikel geschreven over het una via-beginsel. Het artikel is gepubliceerd in het Weekblad Fiscaal recht (WFR 2023/334).

Shana van der Woerd en Isabelle Hagenaars hebben in 2023 een bewerking van hun scriptie gepubliceerd in het MBB. Het artikel van Shana ging over de vliegbelasting.⁸⁹ Dat van Isabella over de suikerbelasting.⁹⁰ Beide studenten schreven in het collegejaar 2021-2022 hun scriptie in het kader van het duurzaamheidsproject. Dit project werd dat collegejaar georganiseerd en gecoördineerd door Madeleine Merckx, Martijn Schippers, Ilona van den Eijnde en John Gruson.

⁸⁷ <https://www.sfeerradio.com/1853525/13022381-sfeer-radio-7-sigrid-hemels>.

⁸⁸ <https://lothgenoten.nl/>.

⁸⁹ S. van der Woerd, 'Een vliegbelasting om externe kosten te internaliseren; hoe kan dat effectief en rechtvaardig?', MBB 2023/28.

⁹⁰ I. Hagenaars, 'Suikerbelasting: een onderzoek naar de mogelijkheden in Nederland', MBB 2023/16.

Ook werd in 2023 opnieuw de prijs voor het beste bachelorwerkstuk uitgereikt. Deze was dit jaar voor Leonie Zuidgeest voor haar bachelorwerkstuk met de titel 'Ongebruikte fosfaatrechten – bedrijfsmiddel of voorraad? Op 28 november 2023 mocht zij de prijs in ontvangst nemen uit handen van Redmar Wolf.

6 Zichtbaarheid van het programma

In 2023 was het programma op diverse wijzen zichtbaar, onder meer via wetenschappelijke en vaktechnische publicaties, bijdragen aan (online) conferenties en seminars en optredens in de media. Voor een volledig overzicht van alle activiteiten verwijzen wij naar de annex, waarin alle kwantitatieve gegevens en een overzicht van de onderzoeksoutput zijn opgenomen. In deze paragraaf wordt een aantal activiteiten nader belicht.

6.1 Kernpublicaties

Publicaties zijn een belangrijk middel om te communiceren over de resultaten die binnen het onderzoeksprogramma worden behaald. In 2023 publiceerden deelnemers aan het onderzoeksprogramma in totaal 59 wetenschappelijke publicaties, waarvan 18 internationaal en 41 nationaal waren. Een aantal wetenschappelijke kernpublicaties van 2023 zijn:

Internationaal:

1. Boei, W., & van Dam, J. (2023). Legal Protection in the Context of International Exchange of Information upon Request between Tax Authorities. *Erasmus Law Review*, 2022(2), 76-85.
2. Merx, M., Gruson, J., Verbaan, N., & van der Doef, B. (2023). VAT in the Digital Age Package: Viva la ViDA or Livin' la ViDA Loca? *EC Tax Review*, 32(3), 127-141.
3. Schep, A., Kastelein, R., & Monsma, A. (2023). How Taxes of Local Governments Can Contribute to Climate Goals. *Erasmus Law Review*, 2022(3), 240-249.
4. Schippers, M., & de Wit, W. (2023). The Use of Statistical Values to Combat Undervaluation in the European Union. *Journal of World Trade*, 57(2), 253-276.
5. De Wilde, M., & Than, Y. (2023). Pillar Two and the Transitional Rule for Intra-Group Asset Transfers. *Bulletin for International Taxation*, 77(8), 331-340.

Nationaal:

1. Boomsluiters, E., & Kok, R. (2023). Fiscale aspecten van het voorontwerp Wet modernisering personenvennootschappen. *WPNR*, 154(7437), 881-889.
2. Hemels, S. (2023). Het Jacobs-arrest: ook fiscaal interessant! *Nederlands Tijdschrift voor Fiscaal Recht*, 24(2), 1-6. Article 54.
3. Van Hulten, L. C., & De Wilde, M. (2023). Pijler 2 in context. *Weekblad Fiscaal Recht*, 2023(7499), Article 275.
4. Molenaar, D. (2023). Artiesten en sporters niet in het verdrag met België. *Weekblad Fiscaal Recht*, 2023(7492), Article 229.
5. Ros, E. (2023). Cilfit en Schumacker: tijd voor nieuwe prejudiciële vragen aan het Hof van Justitie? *NLFiscaal Wetenschappelijk*, 2023(15), 1-21. Article 15.

Voor de valorisatie van het wetenschappelijk onderzoek dat in het onderzoeksprogramma plaatsvindt, zijn ook vaktechnische publicaties van belang. In 2023 publiceerden deelnemers aan het onderzoeksprogramma 40 vaktechnische artikelen, boeken en boekhoofdstukken. Bij vaktechnische publicaties ligt de nadruk op communicatie met Nederlandse fiscale beleidsmakers, uitvoerders, rechters en praktijkfiscalisten. Het is daarom logisch dat 37 van deze publicaties in het Nederlands waren. Een aantal kernvakpublicaties van het onderzoeksprogramma waren in 2023:

Internationaal:

1. Chen, S.-C. (2023). Towards a neutral formulary apportionment system in regional integration: a critical inquiry. *Caribbean Tax Law Journal*, 3, 39-45.
2. Van Herksen, M. I. E., Jie-A-Joen, C., Schenk, J., & Levey, M. (2023). Transfer Pricing and Environmental Taxation: Carbon Credits. *Tax Management International Journal*.

Nationaal:

1. Albers, M. (2023). (On)duidelijkheid over afgekochte erfpacht. *Fiscale Berichten voor het Notariaat (FBN)*.
2. Arzini, N., & Luiken, M. (2023). Where is the charge? *BTW-Brief. Tijdschrift met Praktische Informatie inzake Omzetbelasting*, 2023(6-7), Article 40.
3. Boonstra, J., & Noorlander, C. (2023). Een einde aan de brandstofpassendiscussie? *BTW-bulletin*, 2023(2), 5-8. Article 9. Advance online publication.
4. Kavelaars, P. (2023). Leerzaam leesvoer. *Weekblad Fiscaal Recht*, (157), 4-5. Article 157.
5. Merckx, M., Gruson, J., van der Doef, B., & Verbaan, N. (2023). VAT in the Digital Age: verstreckende stappen voor een vitaal btw-stelsel. *BTW-bulletin*, 2023(2), Article 10.

Vele leden van het onderzoeksprogramma leveren een belangrijke bijdrage aan de duiding van fiscale jurisprudentie, beleid en wetsvoorstellen via hun annotaties in fiscale vaktijdschriften. In totaal zijn in 2023 141 annotaties verschenen van leden van het onderzoeksprogramma. Een aantal voorbeelden van annotaties die een duidelijke link met het onderzoeksprogramma hebben:

1. Boei, W. (2023). BNC-fiche wijziging administratieve samenwerkingsrichtlijn belastingen. *NLFiscaal*, 2023(9), Article 0477.
2. de Bont, G. (2023). Onpartijdige rechtspraak. Verzoek om herziening beoordeeld door het lid van de Rechtbank dat ook de uitspraak heeft gedaan waarop het herzieningsverzoek ziet. Case note on: Hoge Raad der Nederlanden, 23/09/22, ECLI:NL:HR:2022:1281 *BNB : beslissingen in belastingzaken, Nederlandse belastingrechtspraak*, 2023(3c), 77-93.
3. Boomsluit, E. (2023). Geen activering goodwill bij grensoverschrijdende juridische fusie: Noot bij Hof Amsteram 29 juni 2023. *NLFiscaal*, 2023(1532).
4. Van Hulten, L. C. (2023). Wetsvoorstel minimumbelasting 2024 bij Tweede Kamer ingediend. 1367. Case note on: Ministerie van Financien, 31/05/23, 36 369 *NLFiscaal*, 2023(25).
5. Kastelein, R. (2023). Gemeente bevoegd om naar aanleiding van informeel contact met belanghebbende de WOZ-waarde ambtshalve te verminderen. 92. Case note on: Hoge Raad der Nederlanden, 7/07/23, ECLI:NL:HR:2023:1056 *Fiscaal Weekblad FED*, 2023(17).
6. Merckx, M. (2023). Fenix International. Only Fans is presumed to be supplier of services as platform operator. Court of Justice. 110. Case note on: Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen, 28/02/23, C-695/20, ECLI:EU:C:2023:127 *Highlights & Insights on European Taxation*, 2023.
7. Molenaar, D. (2023). De fiscale behandeling van topsporters in Monaco. 2023/1061. Case note on: Staatssecretaris - Financien, 22/06/23, 2023-0000144302 *Nederlands Tijdschrift voor Fiscaal Recht*, 2023(1061).
8. Den Ouden, F. (2023). In de beroepsfase pas wijzen op schending art. 7:4 Awb wordt beschouwd als schending goede procesorde. 609. Case note on: Gerechtshof 's-Hertogenbosch, 8/02/23 (ECLI:NL:GHSHE:2023:482). *NtFR*, (16).
9. Schippers, M. (2023). Aangegeven transactiewaarde hoger dan de standaardinvoerwaarde. 2294. Case note on: Hof van Justitie van de Europese Unie, 21/09/23, C-770/21, ECLI:EU:C:2023:690 („OGL-Food Trade Lebensmittelvertrieb” GmbH tegen Direktor na Teritorialna direksia „Mitnitsa Plovdiv” pri Agentsia „Mitnitsa”). *NLFiscaal*, 8(41), 36-38.
10. De Wilde, M. (2023). Kabinet plaatst kanttekeningen bij BEFIT. *Nederlands Tijdschrift voor Fiscaal Recht*, 2023(1878), 1-5.

6.2 Valorisatie door conferenties en lezingen

Door middel van conferenties en lezingen delen we de bevindingen die we in het kader van het onderzoeksprogramma hebben verworven met andere wetenschappers, praktijkfiscalisten of een breder publiek. Diverse leden van de onderzoeksgroep hebben (online) lezingen gegeven en deelgenomen aan al dan niet digitale conferenties, vaak met een interdisciplinair of internationaal karakter. Deze onderzoeksoutput is opgenomen in tabel 5 van de annex en is ook deels aan de orde gekomen in paragraaf 2.

Een bijzondere vorm van valorisatie, waarbij wetenschap rechtstreeks naar het bredere publiek wordt gebracht, is de Universiteit van Nederland theatertour waar Sigrid Hemels in het theaterseizoen 2023-2024 deelneemt voor de EUR.⁹¹ Van ieder van de 15 Nederlandse universiteiten doet een wetenschapper mee, met vakgebieden die het hele wetenschappelijke spectrum, van natuurwetenschappen, sociale wetenschappen

en humaniora beslaan. Iedere avond geven drie van deze wetenschappers een publieksvriendelijk mini-college van 20 minuten. Alle avonden worden aan elkaar gepreut door comedian Fuad Hassen. Sigrid stond in 2023 met haar aan haar onderzoek gekoppelde college 'Is het terecht dat de erfbelasting door velen wordt gehaat?' in theater de Veste in Delft, Schouwburg Concertzaal Tilburg, theater de Maaspoort in Venlo en in het Isala theater in Capelle aan den IJssel. Bij de voorstelling in dat laatste theater waren ook veel (oud-)studenten van de EUR aanwezig. Een van deze studenten, Dominic Verschoor, die student-assistent is bij de afdeling Communicatie, Marketing & Relaties van de ESL, bedacht dat het leuk was om hierover een nieuwsbericht te maken. Hierin interviewde hij ook een van de andere aanwezige studenten.⁹² Daarnaast stond Sigrid in de try-out voorstelling tijdens het door de Universiteiten van Nederland,⁹³ georganiseerde Festival UNLimited 2023.⁹⁴

Met ondersteuning van de Vereniging voor Vastgoedfiscalisten heeft het Fiscaal Economisch Instituut op 2 november 2023 een congres kunnen organiseren met een interessant programma voor iedereen die werkt in de vastgoedwereld en belangstelling heeft voor fiscale vraagstukken. Dagvoorzitter was Peter Kavelaars. Sprekers waren Peter Boelhouwer, Ynze van der Tempel, Jelle van den Berg, Tom Berkhout, Martijn Albers en Michael van Gijlswijk. Tijdens het congres heeft Peter Kavelaars het eerste exemplaar van de Bundel Vastgoed Fiscaal aangeboden. Het boek bestaat uit opstellen die zijn geschreven door circa 25 specialisten op fiscaal terrein. Vanuit het onderzoeksprogramma werkten hier de volgende personen aan mee: Martijn Albers, Marco Gomes Vale Viga, Peter Kavelaars en Madeleine Merckx (bijdrage samen met Frank Post). De bundel is te downloaden via <https://feibv.nl/vastgoed-fiscaliteit-congres-2-november-23>. Een fysiek exemplaar met hard cover van de bundel Vastgoed Fiscaal is tegen kostprijs te verkrijgen bij het Fiscaal Economisch Instituut.

⁹¹ <https://www.universiteitvannederland.nl/theater>.

⁹² <https://www.eur.nl/esl/nieuws/wetenschap-buiten-de-universitaire-muren-het-terecht-dat-de-erfbelasting-door-veel-mensen-wordt>.

⁹³ Het vroegere VSNU, niet te verwarren met de Universiteit van Nederland.

⁹⁴ Van dit festival is een korte aftermovie gemaakt met daarin ook beelden van Sigrid's college:

https://www.linkedin.com/posts/universiteitvannederland_unlimited2023-activity-7114611201333948417-SjYv/

Ook had ons departement de eer om in 2023 de jaarlijkse EANO VAT conferentie met aansluitend Phd-seminar te organiseren. EANO VAT is een Europees academisch netwerk wat zich concentreert op de btw. Madeleine Merckx, John Gruson en Anne Janssen hebben de organisatie van het congres en seminar op zich genomen. Tijdens de conferentie met als onderwerp Compliance, Enforcement and Administrative Cooperation in the VAT world of the future spraken Madeleine (samen met Marie

Lamensch) en Anne over respectievelijk de onderwerpen The Role of Platforms in the Collection of VAT and The Role of Trust in Administrative Cooperation. Daarnaast nam vanuit het onderzoeksprogramma ook Guido de Bont deel aan het programma.

Hij sprak over VAT Fraud: Operation Admiral. Tijdens de aansluitende Phd-conferentie presenteerden John Gruson en Nino Arzini hun promotieonderzoek. Net als Anne Janssen, die haar onderzoek al had gepresenteerd tijdens de conferentie kregen zij feedback op hun onderzoek vanuit de aanwezige promovendi en vanuit EANO VAT aanwezige hoogleraren (Marie Lamensch, Tina Ehrke-Rabel, Edoardo Traversa en Madeleine Merckx). Carmen Noorlander nam vanuit de EUR deel aan het seminar.

2023 was ook een lustrumjaar voor de mastervariant indirecte belastingen die in het collegejaar 2018-2019

voor het eerst van start is gegaan. Ter gelegenheid van dit lustrum werd een lustrumcongres georganiseerd op 4 april 2023. Hierin gaven oud-studenten Shana van der Woerd, Katarina Combrinck, Thom Sigtermans, Emma Edel, Carmen Noorlander en Esmee Kooke een lezing over de onderwerpen DAC 7 (Edel), de platformfictie (Noorlander), vliegbelasting (Van der Woerd en Combrinck), Bindende Waarde Inlichting (Kooke) en formeel douanerecht (Sigtermans). Het geheel werd afgesloten met een gezellig walking diner met docenten, (oud-)studenten (bachelor en masterstudenten) en deelnemers aan het congres vanuit de praktijk.

Madeleine Merckx schreef een congresbijdrage voor het congres Court of Justice of the European Union: Recent VAT Case Law aan de Wirtschaftsuniversität Wien. Daarbij nam zij de arresten van het Hof van Justitie op het gebied van de plaats van prestatie voor haar rekening. Haar bijdrage presenteerde zij op 20 januari tijdens de conferentie, waarna een paneldiscussie volgde. De input van het congres gebruikte Madeleine om haar bijdrage te verrijken. De bijdrage zal in 2024 verschijnen in een boek tezamen met de andere bijdragen. In 2024 doet Madeleine weer mee aan dit congres, waarbij zij opnieuw zal spreken over de plaats van de prestatie.

6.3 Invloed op overheidsbeleid

Leden van het onderzoeksprogramma worden regelmatig op grond van hun expertise en onderzoeksoutput geconsulteerd door overheidsorganen, zowel lokaal, nationaal als internationaal. Het onderzoek dat plaatsvindt binnen het programma sluit dan ook perfect aan bij actuele thema's waar overheden mee worden geconfronteerd. We noemen een aantal in het oog springende voorbeelden uit het jaar 2023.

De erkenning van het ESBL als wetenschappelijk expertisecentrum blijkt onder meer uit de uitnodigingen om als wetenschappelijk expert deel te nemen aan departementale werkgroepen. In 2023 deed het ESBL onderzoek in opdracht van diverse partijen (zie paragraaf 2.2 voor een overzicht). Arjen Schep is tevens namens het ESBL projectpartner bij het initiatief Circulaw van de gemeente Amsterdam.

Ook andere onderzoekers doen onderzoek in opdracht van overheidsorganen waarmee zij langs die weg invloed uitoefenen op het overheidsbeleid. Zo werkten Madeleine Merkx en Anne Janssen samen met Ecorys en Tax Justice Network aan een studie in opdracht van DG Taxud van de Europese Commissie over de verordening administratieve samenwerking. Op 20 en 21 februari 2023 presenteerden zij in Brussel hun resultaten aan de Europese Commissie en vertegenwoordigers van de EU-lidstaten.

Arjen Schep nam deel aan rondetafelgesprekken, georganiseerd door het Ministerie van Financiën over WOZ-bezwaren en de rol van no-cure no-pay-gemachtigden.

Reinout Kok en Madeleine Merkx waren in 2023 lid van de Commissie wetsvoorstellen van de Nederlandse Orde van Belastingadviseurs (NOB). Deze commissie geeft technisch commentaar op wetsvoorstellen, concept beleidsbesluiten, voorgestelde Europese richtlijnen met grote fiscale relevantie en op fiscale internetconsultaties. Clive Jie-A-Joen is lid van de sectie Transfer Pricing van de NOB. Madeleine Merkx en Walter de Wit zijn lid van de sectie Omzetbelasting van de NOB. Walter de Wit en Martijn Schippers zijn lid van de sectie Douane van de NOB. Veerle Drok is secretaris van de sectie Lokale- en Milieuheffingen van de NOB. Arjen Schep is lid van de werkgroep regelgeving en actualiteiten van de LVLB.

6.4 Optredens in de media

Diverse leden van het onderzoeksprogramma worden door de media als deskundigen op hun vakgebied beschouwd. Zij worden dan ook regelmatig benaderd door de media. Wij zien het ook als onderdeel van ons taak als publiek gefinancierde wetenschappers om met deze journalisten in gesprek te gaan. Soms hebben journalisten alleen behoefte aan achtergrondinformatie en een inhoudelijke check en leidt het contact niet tot een media-uiting of niet tot een quote en wordt het dus ook niet gerapporteerd in onze onderzoeksoutput. Wij zien dit echter als onderdeel van onze maatschappelijke taak en als een wijze om bij te dragen aan sociale impact van ons wetenschappelijke werk.

Arjen Schep reageerde op verzoek van Vereniging Eigen Huis op de stelling "Huseigenaren betalen met de ozb voor tekorten van gemeenten" in: Eigen Huis Magazine van april 2023. Ook werd hij geïnterviewd door het Financieele Dagblad van 7 maart 2023: 'Voorgenomen aanpak WOZ-bureaus leidt tot woede bij aanbieders' Daarnaast werd hij geïnterviewd door RTL Z Nieuws op 6 maart 2023 over No-cure-no-pay bureaus en over dat zelfde onderwerp op 6 maart 2023 door BNR Nieuwsradio, samen met Staatssecretaris van Financien Van Rij. Ook werd hij geïnterviewd door EenVandaag over dit onderwerp voor een uitzending van 16 september 2023.

de
stelling

“Huseigenaren betalen met de ozb voor tekorten van gemeenten”

Dr. Arjen Schep, bijzonder hoogleraar heffingen van lokale overheden aan de Erasmus School of Law

Is de onroerendezaakbelasting (ozb) het sluitstuk van de begroting en gebruikt de gemeente de huseigenaar als melkkoe?

TEKST GONNIE OUSSOREN

“Landelijk is de tariefstijging afgelopen jaren relatief gering”

De opbrengst van de ozb vormt gemiddeld slechts zo'n 7 procent van de totale inkomsten van gemeenten. Gemeenten worden geacht met hun eigen belastingen onverwachte financiële tegenvallers op te vangen. Dit wordt de bufferfunctie genoemd. In 2021 had 22 procent van de gemeenten een tekort op hun begroting, onder meer door stijgende uitgaven voor jeugdzorg en de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo). In desbetreffende gemeenten zijn de ozb-tarieven mogelijk verhoogd om dit tekort op te vangen. Landelijk is de tariefstijging afgelopen jaren relatief gering. Tussen 2018 en 2022 is het ozb-tarief voor woningen in Nederland gemiddeld 3,7 procent per jaar gestegen, gecorrigeerd voor de stijging van de WOZ-waarde. Dat betekent voor een gemiddeld huishouden een prijsstijging van rond de 13 euro per jaar. In zijn algemeenheid klopt de stelling mijns inziens dus niet. Wel moet er wat mij betreft van het Rijk een structurele oplossing komen voor de oplopende kosten van jeugdzorg en de Wmo.

22 | Eigen Huis Magazine | 04-2023

Ook Maarten de Wilde was regelmatig aan het woord in de media. Zo sprak hij op BNR op 8 november 2023 over de Wet minimumbelasting. Op 15 november 2023 verscheen hij in de Neue Zürcher Zeitung in het artikel 'Die Schweizer Wirtschaft will die globale Mindeststeuer hinauszögern – am Konkurrenzstandort Niederlande sieht man das ganz anders' en op 20 november 2023 in het artikel 'Die Niederlande standen wie die Schweiz als Steuerparadies für Firmen unter Beschuss – doch Reformen haben das Bild verändert'. In Trouw verscheen op 11 december 2023 een artikel over de wereldwijde minimumbelasting waarin Maarten eveneens aan het woord kwam.

Op 26 juni 2023 herhaalde het programma Op1 bij een item waarin Stefan Tax (lobbyist voor familiebedrijven) en Romke de Jong (Kamerlid D66) in discussie gingen over de bedrijfsopvolgingsregeling, een passage van het BNNVARA televisieprogramma Scheefgroei in pensioen van 3 januari 2022, waarin Sigrid Hemels sprak over de bedrijfsopvolgingsregeling.⁹⁵

⁹⁵ <https://op1npo.nl/2023/06/26/stefan-tax-en-romke-de-jong-over-het-voortbestaan-van-grote-familiebedrijven/>. En <https://tvblik.nl/op1/26-juni-2023>.

6.5 Lidmaatschappen van redacties, vaste medewerkerschappen

Diverse leden van de onderzoeksgroep zijn als redactielid, vaste annotator of bewerker verbonden aan een groot aantal publicaties op fiscaal terrein. Voor de onderzoeksgroep is dit een goede manier om naar buiten te treden en de contacten met andere fiscale wetenschappers en met de fiscale praktijk te onderhouden. Bovendien weerspiegelt dit de waardering van vakgenoten voor de fiscale expertise van de leden van de onderzoeksgroep.

- mr. M.P.L. Adriaansen: redacteur Wetteksten Hoger Onderwijs.
- N.P. Arzini LL.M: annotator NTFR.
- W. Boei LL.M: annotator NLFiscaal, auteur artikelsgewijscommentaar NDFR.
- A.H.E. Bruin LL.M: annotator NLFiscaal.
- prof. mr. G.J.M.E. de Bont: vaste medewerker Weekblad Fiscaal Recht, lid van de redactieraad van Het Register, redacteur MBB, annotator Beslissingen in Nederlandse Belastingrechtspraak en NJ.
- mr. dr. E. Boomsluiters: annotator en redacteur NLFiscaal, redacteur Wegwijs in de belastingheffing van ondernemingen.
- V.F. Drok LL.M: annotator NLFiscaal.
- I. van den Eijnde LL.M: annotator Fiscaal Weekblad FED, annotator NLFiscaal.
- prof. dr. M.W.C. Feteris: lid van de redactie van Fiscaal Weekblad FED en van de reeks Fiscale Monografieën, vaste medewerker Weekblad Fiscaal Recht.
- M.D.C. Gomes Vale Viga MSc: annotator Vakstudie Nieuws, Fiscaal Weekblad FED, vaste medewerker Fiscale Berichten voor het Notariaat.
- mr. drs. J. Gruson MA: annotator NLFiscaal, Highlights & Insights on European Taxation en NTFR, auteur artikelsgewijscommentaar NTFR, Kennisbank Omzetbelasting NLFiscaalen Kennisbank Omzetbelasting soft law NLFiscaal).
- prof. dr. S.J.C. Hemels: lid van de redactie van het Weekblad Fiscaal Recht, vaste medewerker Fiscale Berichten voor het Notariaat (FBN), peer reviews voor Irish Journal of Arts Management & Cultural Policy en NTKR - Tijdschrift voor Recht en Religie.
- dr. L.C. van Hulst: lid van de redactie van het Weekblad Fiscaal Recht, redacteur Kennisbank Internationaal Belastingrecht NLFiscaal, annotator NLFiscaal en annotator Fiscaal Tijdschrift FED.
- R.H. Kastelein LL.M: annotator Belastingblad en Fiscaal Weekblad FED.
- prof. dr. P. Kavelaars: eindredacteur NLFiscaal, eindredacteur Pensioenbrief, redacteur Tijdschrift voor Pensioenvraagstukken, MBB en Tijdschrift Fiscaal Ondernemingsrecht, vaste medewerker Weekblad Fiscaal Recht, annotator Beslissingen in Nederlandse Belastingrechtspraak.
- prof. dr. Q.W.J.C.H. Kok: vaste medewerker Weekblad Fiscaal recht, eindredacteur NLFiscaal (Dividendbelasting).
- prof. dr. H.A. Kogels: lid van de editorial board van EC Tax Review.
- mr. F.J.H.L. Makkinga: vaste medewerker Belastingblad.
- prof. dr. M.M.W.D. Merckx: redacteur MBB, Fiscaal Weekblad FED, NL Fiscaal kennisbank en BTW-bulletin, vaste medewerker Weekblad fiscaal recht en Taxvisions, annotator BNB, NLFiscaal, Highlights & Insights, lid editorial board Erasmus Law Review.
- dr. D. Molenaar: annotator NTFR en NLFiscaal, vaste medewerker NDFR, member editorial board Sports Law & Taxation, vaste medewerker Tijdschrift voor Sport & Recht
- dr. J.A. Monsma: redacteur Belastingblad, annotator BNB.
- mr. F.A.C. den Ouden: Vaste medewerker Fiscale Encyclopedie De Vakstudie, Annotator NTFR
- dr. E.W. Ros: redacteur en redactiesecretaris MBB, lid commissie beginselen van het EU-recht van de Vereniging voor Belastingwetenschap.
- prof. mr. dr. A.W. Schep: redacteur Belastingblad en Vakstudie Nieuws, annotator BNB.
- dr. M.L. Schippers LL.M: annotator NLFiscaal.

- A. Schoneveld LL.M: annotator NLFiscaal.
- prof. mr. dr. M.F. de Wilde: clusterredacteur NDFR en NLFiscaal, annotator Highlights & Insights on European Taxation en NTFR, vaste medewerker Ars Aequi, Highlights & Insights en Fiscaal Weekblad FED, peer reviewer Intertax, World Tax Journal en MDPI.
- prof. dr. W. de Wit: annotator NLFiscaal en redacteur Douane Update.

6.6 Onderzoek voor derden

Het Erasmus Studiecentrum Belastingen Lokale overheden (ESBL) heeft in 2023 naast de zelf geïnitieerde onderzoeken en activiteiten ook diverse onderzoeken in opdracht verricht. We verwijzen hiervoor naar paragraaf 2.2.

Daarnaast hebben Madeleine Merx en Anne Janssen samen met Ecorys en Tax Justice Network in opdracht van de Europese Commissie een onderzoek verricht naar de werking van Verordening 904/2010 inzake administratieve samenwerking en wederzijdse bijstand op het gebied van de btw. Het onderzoek is in maart 2023 afgerond.

6.7 Contacten met de fiscale praktijk

Leden van het onderzoeksprogramma houden op verschillende wijzen contact met de fiscale praktijk. Een groot aantal deelnemers is werkzaam bij een belastingadvieskantoor, advocatenkantoor of de Belastingdienst. Hierdoor vindt zowel kruisbestuiving van de wetenschap naar de praktijk als van de praktijk naar de wetenschap plaats, waarbij de wetenschappelijke integriteit door de onderzoekers steeds nadrukkelijk in het oog wordt gehouden. De nevenfuncties van deelnemers aan het onderzoeksprogramma zijn raadpleegbaar via het nevenfunctieregister van de EUR.⁹⁶

Ook met de rechterlijke macht onderhoudt het onderzoeksprogramma nauwe banden. Maarten Feteris is raadsheer in de Belastingkamer van de Hoge Raad. Willem Boei was tot 1 maart van dit jaar onderdeel van het wetenschappelijk bureau van de Hoge Raad. Madeleine Merx is rechter-plaatsvervanger bij de Rechtbank Noord-Holland voor zaken op het gebied van de indirecte belastingen. Rechtbanken hebben veel te maken met procedures over lokale belastingen, in het bijzonder op het gebied van de WOZ. De expertise van de onderzoekers op het gebied van de lokale belastingen is dan ook zeer gezocht. Ferry Makkinga is rechter-plaatsvervanger bij de Rechtbanken Noord-Nederland en Oost-Brabant.

Contact met de praktijk wordt ook gehouden door het geven van lezingen en cursussen aan praktijkfiscalisten. Dit gebeurt niet alleen via EFS, maar ook op andere wijze. Zo gaven Walter de Wit, Madeleine Merx, Martijn Schippers, Clive Jie-A-Joen, Guido de Bont en Maarten de Wilde cursussen in de door de Stichting Opleiding Belastingadviseurs georganiseerde beroepsopleiding voor aspirant-leden van de Nederlandse Orde van Belastingadviseurs (NOB) en traden Madeleine Merx, Martijn Schippers en Clive Jie-A-Joen op in PE-bijeenkomsten van de NOB. Sigrid Hemels was in januari 23 conferentie-leider van de achtste Fiscale Conferentie Tax Talents georganiseerd door de Belastingdienst/Ministerie van Financiën en de Nederlandse Orde van Belastingadviseurs.⁹⁷

Maarten de Wilde en Sigrid Hemels zijn lid van de IBR-brainstormgroep, waarin wetenschappers van verschillende universiteiten en praktijkfiscalisten van zowel de overheid als het bedrijfsleven een aantal maal per jaar samen komen om een onderwerp op het gebied van Europees of internationaal belastingrecht diepgravend te bespreken. Sigrid Hemels is Staatsraad bij de Afdeling Advisering van de Raad van State.

⁹⁶ <https://www.eur.nl/over-de-eur/beleid-en-reglementen/reglementen-en-regelingen/regeling-nevenwerk>.

⁹⁷ Zie voor een verslag van deze bijeenkomst: A.D.E. Edel en X.Y. Zhang, Verslag achtste Fiscale Conferentie Tax Talents NOB – Belastingdienst, WFR 2023/100.

Arjen Schep is wetenschappelijk lid van het Denkteam Overheidsfinanciën in het kader van het VNG-project Nederland 2040: een toekomstbeeld⁹⁸, wetenschappelijk lid van de redactieraad Lange Termijn Agenda Belastingen van de Landelijke Vereniging voor Lokale Belastingen (LVLB). Arjen Schep en Robert Kastelein zijn wetenschappelijk lid van de Commissie Regelgeving & Actualiteiten van de Landelijke Vereniging voor Lokale Belastingen (LVLB) en Robert Kastelein is wetenschappelijk lid van de Jongerencommissie van de Landelijke Vereniging voor Lokale Belastingen (LVLB).

6.8 Colleges op andere universiteiten en overige wetenschappelijke activiteiten

Verscheidende deelnemers aan het onderzoeksprogramma hebben in 2023 gastcolleges op buitenlandse en Nederlandse universiteiten verzorgd. Martijn Schippers verzorgde gastcolleges aan de universiteiten van Antwerpen, Curaçao, Maastricht, Lissabon en VU Amsterdam. Maarten de Wilde en Madeleine Merx gaven onderwijs aan de UvA binnen hun internationale LL.M programma. Maarten de Wilde was rechter in de oefenrechtbank tijdens de International Tax Moot Court Competition aan de KU Leuven. Op 13 maart 2023 gaf Dick Molenaar een gastcollege op de Universiteit Maastricht over artikel 17 OESO Modelverdrag en de belastingheffing van sporters en artiesten.

Sigrid Hemels is verbonden aan de Lund University School of Economics and Management (LUSEM), waar ze ook in 2023, in perioden waarin ze bij de Raad van State met verlof was, een aantal keer verbleef voor onderzoek en onderwijs. Daarnaast is ze in 2023 benoemd tot lid van de Scientific Advisory Board van het Max-Planck-Institut für Steuerrecht und Öffentliche Finanzen in München.

Leden van het onderzoeksprogramma worden vanwege hun deskundigheid ook gevraagd voor andere wetenschappelijke activiteiten. Zo namen diverse leden van het onderzoeksprogramma deel aan beoordelings-, promotie- en oppositiecommissies. Een volledig overzicht hiervan is opgenomen in tabel 3 van de Annex.

Peter Kavelaars is secretaris/penningmeester van de Vereniging voor Belastingwetenschap. Madeleine Merx is bestuurslid van deze vereniging. Sigrid Hemels is namens Nederland lid van het academic committee van de European Association of Tax Law Professors (EATLP). Ook is ze reader in de International and European Tax Moot Court Competition die de Katholieke Universiteit Leuven jaarlijks organiseert en waaraan fiscale studententeams van universiteiten uit de hele wereld aan meedoen. Madeleine Merx is lid van de Academic Committee van EANOVAT (European Academic Network of VAT).⁹⁹

⁹⁸ <https://toekomstnederland2040.nl/>.

⁹⁹ <http://eanovat.org/>.

7 Tot slot

2023 stond voor de deelnemers aan het onderzoeksprogramma niet alleen in het teken van de huidige onderzoekslijnen, maar ook in de doorontwikkeling daarvan. Met het thema legitimiteit in belastingheffing denkt het departement voor de komende jaren het relevante, maatschappelijk onderzoeksprogramma te kunnen voortzetten, waarbij er nog meer aandacht is voor multidisciplinariteit, transdisciplinariteit en interdisciplinariteit. In 2024 zal dit meer vorm krijgen door het in kaart brengen en doen van onderzoek op verschillende relevante deelthema's.

Het programma mag in door de eerste geldstroom gefinancierde onderzoeks-fte klein zijn, maar in daadwerkelijk aantal betrokken onderzoekers en in onderzoeksoutput heeft het programma zich stevig op de wetenschappelijke en maatschappelijke kaart gepositioneerd. Dit blijkt ook uit de nationale en internationale waardering voor deelnemers aan het onderzoeksprogramma. Het programma heeft een duidelijke aantrekkingskracht op getalenteerde fiscaal onderzoekers. Het departement Law & Tax van ESL en het Fiscaal Economisch Instituut van ESE geloven in het onderzoeksprogramma en de kracht en vergrote zichtbaarheid die uitgaat van het binnen een programma bundelen van het fiscale onderzoek op de EUR.

Belastingen zijn een integraal onderdeel van de samenleving. Internationaal, Europees, nationaal, en lokaal. Het belang neemt alleen maar toe. De fiscale vraagstukken waar het onderzoeksprogramma zich mee bezig houdt, zoals de verdeling van winstbelasting, digitalisering en duurzaamheid zijn onverminderd actueel. Zoals het belastingrecht zich steeds aan veranderende omstandigheden aanpast, doen de onderzoekers dat ook. Het onderzoeksprogramma is daarmee geen statisch vehikel, maar een dynamisch project dat zichzelf steeds blijft vernieuwen in aandachtspunten zonder het goede te behouden. De doorontwikkeling naar het thema legitimiteit in belastingheffing moet ook in dat kader worden geplaatst.

De vraagstukken waar de samenleving mee te maken heeft, vragen om gedegen fiscaal onderzoek, waarvan de resultaten worden vertaald naar de praktijk. Het onderzoeksprogramma levert deze wetenschappelijke en maatschappelijke bijdrage in volle overtuiging. Dat zullen we ook in 2024 blijven doen, binnen de door ons nieuw ontwikkelde of te ontwikkelen onderzoekslijnen. Wij zien de toekomst enthousiast en met vol vertrouwen tegemoet!

Annex

Tabel 1: Personele formatie in fte's onderzoek per ultimo van het jaar

	2019	2020	2021	2022	2023
Hoogleraren	0,96	1,7	1,46	1,52	1,52
Overig WP	2,28	1,46	1,55	2,33	2,47
Promovendi	1,12	1,28	1,00	0,18	0,52
<i>Totaal</i>	4,36	4,44	4,01	4,03	4,51

Tabel 2: Promoties per jaar

	2019	2020	2021	2022	2023
Aantal lopende promotieonderzoeken	26	23	21	18	19
Aantal afgeronde promoties	1	0	2	3	0
Waarvan medewerker van de ESL	0	0	2	0	0
Waarvan buitenpromovendi	1	0	0	3	0

Tabel 3: Lidmaatschappen van promotie- en oppositiecommissie

2023	Datum promotie	Promovendus	Boektitel	Universiteit	Promotor/ promotiecommissie/ oppositie
prof. dr. G.J.M.E. de Bont	13 feb	J.M.J.F. Jansen	Harmonisatie hoogste bestuursrechtspraak en rechtsbescherming	Rijksuniversiteit Groningen	Promotiecommissie
dr. D. Molenaar	15 sep	L. Dura	Taxation of entertainment income (Article 17 OECD Model: Objective scope and thresholds to its force of attraction)	University of Valencia	Promotiecommissie - co-promotor
prof. dr. M.M.W.D. Merckx	15 sep	L. Dura	International taxation of entertainment income	University of Valencia	Oppositiecommissie

Tabel 4: Kwantitatieve onderzoeksresultaten per jaar

Academic	2019	2020	2021	2022	2023
International					
Articles (incl. online)	12	9	9	13	10

Books	-	1	-	-	1
Book Chapters (incl. online)	12	4	15	13	6
PhD Theses	-	-	-	2	1
<i>International Total</i>	24	14	24	28	18
Dutch					
Articles (incl. online)	29	37	38	27	30
Books	2	1	2	2	2
Book Chapters (incl. online)	5	1	1	5	5
PhD Theses	-	-	2	1	-
<i>Dutch Total</i>	36	39	43	35	37
Academic Total	60	53	67	63	55
Professional					
	2019	2020	2021	2022	2023
International					
Articles (incl. online)	4	6	6	7	3
Books	-	-	2	-	-
Book Chapters (incl. online)	1	2	-	2	-
<i>International Total</i>	5	8	8	9	3
Dutch					
Articles (incl. online)	30	36	56	19	20
Books	2	4	4	-	4
Book Chapters (incl. online)	12	4	7	2	5
Entry for encyclopedia & dictionary (incl. online)	10	21	27	24	16
Annotations	127	118	154	145	157
Digital or Visual Products	32	30	32	23	29
Summary of case law	-	50	-	-	-
<i>Dutch Total</i>	213	263	280	213	231
Professional Total	218	271	288	222	234
Academic & professional Total	278	324	355	285	289
Other					
	2019	2020	2021	2022	2023
Contribution to weekly or daily newspaper	29	30	37	42	33
Press & Media	21	14	21	22	13
Lectures (<i>national & international</i>)	141	78	59	78	70
Report	4	13	2	2	3
Book editing	2	-	-	-	-
Award	1	2	-	-	-
<i>Other Total</i>	198	137	119	144	119
Total	476	461	474	429	408

Tabel 5: Onderzoeksoutput 2023

1 Wetenschappelijke publicaties

1.1 Artikelen

1.1.1 Internationaal

1. Boei, W., & van Dam, J. (2023). Legal Protection in the Context of International Exchange of Information upon Request between Tax Authorities. *Erasmus Law Review*, 2022(2), 76-85. (Double blind peer-reviewed)
2. Kuijper, S., Long, E., Schippers, M., & van den Bongard, B. (2023). Are Royalties Dutiable? A Tango between Transfer Pricing and Customs Valuation. *International Transfer Pricing Journal*, 30(6). Advance online publication. (Peer-reviewed)¹⁰⁰
3. Merkx, M. (2023). Exchange of Information and Administrative Cooperation between Countries in a Globalised and Digital Economy. *Erasmus Law Review*, 2022(2). (Peer-reviewed)
4. Merkx, M., van der Doef, B., Gruson, J., & Verbaan, N. (2023). VAT in the Digital Age package: Singling out the Single VAT Registration. *EC Tax Review*, 32(4), 172-182. (Peer-reviewed)
5. Merkx, M., Gruson, J., Verbaan, N., & van der Doef, B. (2023). VAT in the Digital Age Package: Viva la VIDA or Livin' la VIDA Loca? *EC Tax Review*, 32(3), 127-141. (Peer-reviewed)
6. Schep, A., Kastelein, R., & Monsma, A. (2023). How Taxes of Local Governments Can Contribute to Climate Goals. *Erasmus Law Review*, 2022(3), 240-249. (Double blind peer-reviewed)
7. Schippers, M., D'Angelo, G., de Wit, W., Tarini, F., Ibanez Marsilla, S., Ibanez Milla, J., Wolfgang, H.-M., & Wemmer, B. (2023). Interplay between customs valuation and transfer pricing in the EU: general observations and administrative practices in four countries after the Hamamatsu case. *World Customs Journal*, 17(1), 5-32. Article 1. (Peer-reviewed)
8. Schippers, M. (2023). Proposals to reform the EU Customs Union. *EC Tax Review*, 32(6), 253-262. (Peer-reviewed)
9. Schippers, M., & de Wit, W. (2023). The Use of Statistical Values to Combat Undervaluation in the European Union. *Journal of World Trade*, 57(2), 253-276. (Peer-reviewed)
10. De Wilde, M., & Than, Y. (2023). Pillar Two and the Transitional Rule for Intra-Group Asset Transfers. *Bulletin for International Taxation*, 77(8), 331-340. (Peer-reviewed)

1.1.2 Nationaal

1. Adriaans, S. H. J. P., & van Hulten, L. C. (2023). De objectvrijstelling bij zetelverplaatsing. *Weekblad Fiscaal Recht*, 2023(7502), Article 298. (Peer-reviewed)Boomsluit, E., & Kok, R. (2023). Fiscale aspecten van het voorontwerp Wet modernisering personenvennootschappen. *WPNR*, 154(7437), 881-889. (Peer-reviewed)
2. Boomsluit, E., & Verburg, K. (2023). Misbruik van recht en onzakelijke prijsstellingen in de btw en de Vpb. *MBB*, 2023(7), Article 17. (Peer-reviewed)
3. De Graaf, A., & Postma, A. (2023). Wijziging BRNC 2015: implementatie BEPS-minimumstandaard tegengaan BRNC-shopping. *Maandblad Belastingbeschouwingen*, (10), 19-29. Article 26. (Peer-reviewed)
4. Goudsmit, J. R., & van Hulten, L. C. (2023). Pijler 2: enkele verdragsaspecten. *Weekblad Fiscaal Recht*, 2023(7405), Article 41. (Peer-reviewed)
5. Hemels, S. (2023). Het Jacobs-arrest: ook fiscaal interessant! *Nederlands Tijdschrift voor Fiscaal Recht*, 24(2), 1-6. Article 54. (Peer-reviewed)
6. Van Hulten, L. C. (2023). De Subject to Tax Rule uit het Pijler 2-pakket. *Weekblad Fiscaal Recht*, 2023(7494), Article 245. (Peer-reviewed)
7. Van Hulten, L. C., & Spiekerman, F. A. (2023). De vestigingsplaatsfictie: enkele aandachtspunten. *Weekblad Fiscaal Recht*, 2023(7475), Article 112. (Peer-reviewed)
8. Van Hulten, L. C., & De Wilde, M. (2023). Pijler 2 in context. *Weekblad Fiscaal Recht*, 2023(7499), Article 275. (Peer-reviewed).
9. Kavelaars, P. (2023). Good tax governance en de overheid. *Tijdschrift Fiscaal Ondernemingsrecht*, (186.2), 60-69. Article 186.2. (Peer-reviewed)
10. Kavelaars, P. (2023). Perikelen rondom uitvoering. *Vereniging van Hogere ambtenaren bij het Ministerie van Financien (VMHF)*, 213-218.

11. Merkx, M. (2023). Btw en deeleconomie: de keuze is opnieuw heffing! *Weekblad Fiscaal Recht*, 2023(7491), 31-36. Article 224. (Peer-reviewed) Merkx, M. (2023). Commissionairsfictie van art. 9bis Btw-uitvoeringsverordening: only fans bij het Hof van Justitie! *MBB*, 2023(11), 4-12. Article 29. (Peer-reviewed)
12. Merkx, M. (2023). De baas betaalt de boodschappen. En de btw is aftrekbaar? *Weekblad Fiscaal Recht*, 2023(7466), 5-10. Article 47 (Peer-reviewed).
13. Merkx, M. (2023). De deceptie van de onlinebestelling – hopelijk geen deceptie voor de btw – deel I EU-afstandsverkopen. *MBB*, 2023(2), 12-22. Article 5. (Peer-reviewed)
14. Merkx, M. (2023). De deceptie van de onlinebestelling - hopelijk geen deceptie voor de btw - deel II afstandsverkopen met goederen van buiten de EU. *MBB*, 2023(3), 4-10. Article 7. (Peer-reviewed)
15. Merkx, M., Houweling, R., & El Ouardi, T. (2023). Deliveroo in perspectief. *MBB*, 92(9), 4-19. Article 22. (Peer-reviewed)
16. Merkx, M., & Arzini, N. (2023). De overheid als commercieel ondernemer – contradictio in terminis? *MBB*, 2023(16), 37-48. Article 49. (Peer-reviewed)
17. Merkx, M. (2023). End of VAT grouping (life) as we know it? *NLFiscaal Wetenschappelijk*, 2023(16), Article 2023/16. (Peer-reviewed)
18. Merkx, M., & Arzini, N. (2023). Handelen als ondernemer bij aandelen, obligaties en financiering of slechts beheer van privévermogen? *MBB*, 2023(14), 49-58. Article 41. (Peer-reviewed)
19. Merkx, M., & Arzini, N. (2023). Handelen als vastgoedondernemer of als beheerder van privévermogen? *MBB*, 2023(12), 32-39. Article 34. (Peer-reviewed)
20. Merkx, M., Arzini, N., & van der Woerd, S. (2023). Rechtstreeks, duurzaam en noodzakelijk: de verlengstukgedachte bij onroerend goed, aandelen, obligaties en financiering. *MBB*, 2023(15), 4-13. Article 42. (Peer-reviewed)
21. Molenaar, D. (2023). Artiesten en sporters niet in het verdrag met België. *Weekblad Fiscaal Recht*, 2023(7492), Article 229. (Peer-reviewed)
22. Monsma, A. (2023). Evenredige parkeerbelastingen. *Tijdschrift voor Formeel Belastingrecht*, 2023(3), 29-41. Article 13.
23. Monsma, A. (2023). Meer menselijke maat in fiscale regelgeving. *Weekblad Fiscaal Recht*, 2023(7505), Article 316. (Peer-reviewed)
24. Den Ouden, F., & van Vesse, M. (2023). Una via-beginsel: enkele beschouwingen om op het (rechte) pad te blijven! *Weekblad Fiscaal Recht*, 2023(7507), Article 334. (Peer-reviewed)
25. Ros, E. (2023). Cilfit en Schumacker: tijd voor nieuwe prejudiciële vragen aan het Hof van Justitie? *NLFiscaal Wetenschappelijk*, 2023(15), 1-21. Article 15. (Peer-reviewed)
26. Ros, E. (2023). Nemo-teneturbeginsel en zwijgrecht: een beginnende dialoog tussen Luxemburg en Straatsburg? *MBB*, 2023(11), 22-35. Article 31. (Peer-reviewed)
27. Schippers, M. (2023). Voorstel voor de hervorming van het douanerecht in de Europese Unie. *Maandblad Belastingbeschouwingen*, 2023(14), 39-48. Article 40. (Peer-reviewed)
28. De Wilde, M., & Than, Y. (2023). Pijler 2 en de transitieregel voor overgedragen activa. *Weekblad Fiscaal Recht*, 2023(7487), 194. (Peer-reviewed)
29. Yousef, M., & Anthoni, P. (2023). Alsnog recht gedaan aan de privacy van de UBO - Openbare vorm UBO-registratie niet noodzakelijk en dus disproportioneel. *Weekblad Fiscaal Recht*, 2023(7469), Article 68. (Peer-reviewed)
30. Yousef, M. (2023). Kabinetsreactie rapport toezicht anbi's - een belangrijke stap voorwaarts. *FTV*, 2023(3), Article 9. (Peer-reviewed)

1.2 Boeken

1.2.1 Internationaal

1. Chen, S.-C. (2023). *Towards a Neutral Formulary Apportionment System in Regional Integration*. Kluwer Law International.
2. Dura, L (2023) *International Taxation of Entertainment Income* Phd Thesis University Valencia.

1.2.2 Nationaal

1. Merkx, M. (2023). *De woon- en vestigingsplaats in de btw*. (2 ed.) Wolters Kluwer. Fiscale monografieën No. 137. (Peer-reviewed)

2. Kavelaars, P. (2023). *Toewijzingsregels in het internationaal fiscaal- en sociaal-verzekeringsrecht*. (3e druk ed.) Uitgeverij Kluwer. Fiscale monografieën Vol. 108. (Peer-reviewed)

1.3 Hoofdstukken in een boek

1.3.1 Internationaal

1. Hemels, S. (2023). Charities in tax conventions. In F. Haase, & G. Kofler (Eds.), *The Oxford Handbook of International Tax Law* (pp. 335-352). Oxford University Press.
2. Hemels, S. (2023). Social Enterprises and Tax: Living Apart Together? In H. Peter, C. Vargas Vasserot, & J. Alcalde Silva (Eds.), *The International Handbook of Social Enterprise Law: Benefit Corporations and Other Purpose-Driven Companies* (pp. 77-100). Springer.
3. Hemels, S. (2023). Charities and VAT. In M. Papis-Almansa (Ed.), *EU Value Added Tax and Beyond: Essays in Honour of Ben Terra* (pp. 35-60). IBFD.
4. Schippers, M. (in press). Aspects of customs controls performed by the Dutch Customs Authorities. In G. D'Angelo (Ed.), *Aspects of customs controls in selected Member States* (pp. 58-92). Universita di Bologna, Alma Mater Studiorum.
5. Schippers, M., de Wit, W., D'Angelo, G., Tarini, F., Wemmer, B., Wolfgang, H.-M., Ibanez Marsilla, S., & Ibanez Milla, J. (in press). Interplay between customs valuation and transfer pricing in the EU: General observations and administrative practices in four countries after the Hamamatsu case. In G. D'Angelo (Ed.), *Aspects of customs controls in selected Member States* (pp. 171-220). Universita di Bologna, Alma Mater Studiorum.
6. Schippers, M., Scholten, J., Groenendijk, J., Wingerter, B., & Long, E. (2023). Netherlands - Transfer Pricing and Customs Valuation. In A. J. Bakker, & B. R. Obuoforibo (Eds.), *Transfer Pricing and Customs Valuation: two worlds to tax as one* International Bureau of Fiscal Documentation (IBFD).

1.3.2 Nationaal

1. Albers, M. (2023). Kan duur ook goedkoper? In *Vastgoed Fiscaal* (pp. 15-21). NL Fiscaal. (Peer-reviewed)
2. Hemels, S. (2023). Focus op uitvoering: het herziene beoordelingskader van de Raad van State. In J. Glazenburg, T. Hellegers, W. Kamminga, & L. Stevens (Eds.), *Richtige heffing: Liber amicorum ter gelegenheid van het 150-jarig bestaan van de VHMf* (pp. 169-175). VHMf.
3. Kavelaars, P. (2023). *Enkele internationale fiscale aspecten van vastgoed* (P. Kavelaars (red.)). NL Fiscaal.
4. Merckx, M., & Post, F. (2023). De (on)mogelijkheden van de herziening in de btw. In *Vastgoed Fiscaal* (pp. 161-170). NL Fiscaal. (Peer-reviewed)
5. Schippers, M. (2023). Verkenning van handelsfacilitatie en douanerechtelijke instrumenten als stimuleringsmaatregelen voor de Curaçaose internationale handel. In G. Rekwest, & A. Marchena-Slot (Eds.), *De meergelaagde Curaçaose rechtsorde* (pp. 141-154). Boom Juridische Uitgevers.

2 Vakpublicaties

2.1 Artikelen

2.1.1 Internationaal

1. Chen, S.-C. (2023). Towards a neutral formulary apportionment system in regional integration: a critical inquiry. *Caribbean Tax Law Journal*, 3, 39-45.
2. Van Herksen, M. I. E., Jie-A-Joen, C., Schenk, J., & Levey, M. (2023). Transfer Pricing and Environmental Taxation: Carbon Credits. *Tax Management International Journal*.
3. Jie-A-Joen, C., & van Herksen, M. I. E. (2023). Transfer Pricing, Fair Taxation and Ethical Issues. *Caribbean Tax Law Journal*, 3, 24-32.

2.1.2 Nationaal

1. Albers, M. (2023). Gelijk geven kan kostbaar zijn. *Fiscale Berichten voor het Notariaat (FBN)*, 2023(5), Article 24. Albers, M. (2023). (On)duidelijkheid over afgekochte erfpacht. *Fiscale Berichten voor het Notariaat (FBN)*.

2. Albers, M. (2023). Verkoopregulerende bedingen bij de verkrijging van aandelen. *Fiscale Berichten voor het Notariaat (FBN)*, 2023(2), Article 5.
3. Arzini, N., & Luiken, M. (2023). Where is the charge? *BTW-Brief. Tijdschrift met Praktische Informatie inzake Omzetbelasting*, 2023(6-7), Article 40.
4. Boonstra, J., & Noorlander, C. (2023). Een einde aan de brandstofpassendiscussie? *BTW-bulletin*, 2023(2), 5-8. Article 9.
5. Gruson, J., Janssen, A. & Hagens, I. (2023). DAC7 voor platformexploitanten: recente ontwikkelingen Nederlandse implementatie, *BTW-bulletin* 2023(33) 11-15.
6. Gruson, J. & Manzoni, F. (2023). De zaak Uniqa Asigurări, vrij uniek, *BtwBrief. Tijdschrift met Praktische Informatie inzake Omzetbelasting*, 2023(3), 10-14.
7. Gruson, J. & Pop, M.A.C. (2023) The map is not the territory: de btw-behandeling van NFT's, *BtwBrief* 2023(41), 7-10.
8. Hemels, S. (2023). ANBI in de eenentwintigste eeuw: never a dull moment! *Kwartaalbericht Estate Planning*, 2023(2), 6-10. Article 7.
9. Hemels, S. (2023). Periodieke gift op twee levens toch mogelijk. *Fiscale Berichten voor het Notariaat (FBN)*, 2023(1), 9-14. Article 2. (Peer-reviewed)
10. Hemels, S., & Vennix, W. (2023). Voorwoord ESG en fiscaliteit. *Weekblad Fiscaal Recht*, 152(7483), 4. Article 163.
11. Kavelaars, P. (2023). Leerzaam leesvoer. *Weekblad Fiscaal Recht*, (157), 4-5. Article 157.
12. Kavelaars, P. (2023). Operatie 'opschonen'. *Nederlands Tijdschrift voor Fiscaal Recht*, (1251), 1-3. Article 2023/1251.
13. Merckx, M., & Leenders, M. (2023). Eindejaarstips en tips voor 2024. *BTW-bulletin*, 2023(12), Article 81.
14. Merckx, M., & Leenders, M. (2023). Toekomstige Nederlandse regelgeving btw en overdrachtsbelasting: een overzicht. *BTW-bulletin*, 2023(11), 3-7. Article 74.
15. Merckx, M., Gruson, J., van der Doef, B., & Verbaan, N. (2023). VAT in the Digital Age: verstrekkende stappen voor een vitaal btw-stelsel. *BTW-bulletin*, 2023(2), Article 10.
16. Molenaar, D. (2023). Niet de letter maar de geest van de wet. *Nederlands Tijdschrift voor Fiscaal Recht*, 2023(6), 1-3. Article 180.
17. Monsma, A. (2023). Nieuwe waarborgen voor zorgvuldig bestuurshandelen en de doorwerking in lokale belastingen. *Belastingblad. Tijdschrift voor Provinciale, Gemeentelijke en Waterschapsbelastingen*, 2023(20), Article 332.
18. Schippers, M. (2023). Nieuwe EU-grensverplichtingen per 1 oktober 2023 vanwege invoering CBAM. *BTW-bulletin*, 2023(4), Article 21.
19. Yousef, M., & Klunder, A. (2023). Bedrijfsopvolgingsregeling in beweging: een opeenstapeling van aanpassingen. *Vakblad Estate Planning*, 2023(83), 21-25.
20. Yousef, M., & Kouters, R. (2023). Het familiestatuuat: de grondwet voor een familie met een bedrijf. *Vakblad Estate Planning*, 2023(80), 19-22.

2.2 Boeken

1. Boei, W., Boomsluiters, E., Ros, E., Brink, W., & Kramer, S. (2023). *Wegwijs in de Belastingheffing van Ondernemingen*. (Editie 2023 ed.) Sdu Uitgevers. Wegwijsserie.
2. De Graaf, A., Kavelaars, P., & Stevens, T. (2023). *Internationaal belastingrecht*. (14 ed.) Wolters Kluwer. FED Fiscale Studietoets No. 39
3. Heithuis, E. J. W., Kavelaars, P., & Schuiver, B. F. (2023). *Inkomstenbelasting: inclusief hoofdzaken loonbelasting en premieheffing*. (2023-1 ed.) Wolters Kluwer.
4. Kavelaars, P., Heithuis, E. J. W., & Schuiver, B. F. (2023). *Inkomstenbelasting*. (19e druk ed.) Uitgeverij Kluwer.

2.3 Hoofdstukken in een boek

2.3.1 Nationaal

1. Boomsluiters, E. (2023). Fusies en splitsing. In E. Ros, W. Brink, & S. P. M. Kramer (Eds.), *Wegwijs in de belastingheffing van ondernemingen* (16e druk ed., pp. 317-372). Sdu Uitgevers.
2. Bruin, A.-F. (2023). Wegwijs in de Inkomstenbelasting. In E. Ros, A. de Leeuw-Schoneveld, & S. P. M. Kramer (Eds.), *Wegwijs in de Inkomstenbelasting* (15 ed., pp. 29-43, 255-279). Sdu Uitgevers.

3. Hemels, S. (2023). 'Het is vooral een kwestie van aandacht en geconcentreerde energie'. In G. Jurgens, J. de Poorter, Y. Senden, & M. Tjepkema (Eds.), *Time Out. BJs Afdelingsarrangementen (Van Etekovenbundel)* (pp. 187-188). Boom Juridische Uitgevers.
4. Ros, E. (2023). Hoofdstukken 1, 3 t/m 6, 13 en 14 (deels) in: Wegwijs in de belastingheffing van ondernemingen. In E. Boomsluiters, W. Boei, S. P. M. Kramer, E. W. Ros, & W. Brink (Eds.), *Wegwijs in de belastingheffing van ondernemingen* (16 ed., pp. 19-36, 57-208, 421-452). Sdu Uitgevers.
5. Ros, E. (2023). Hoofdstukken 1, 5 t/m 7, 9, 10 en 12 in: Wegwijs in de Inkomstenbelasting. In A. H. E. Bruin, A. de Leeuw-Schoneveld, S. P. M. Kramer, & E. Ros (Eds.), *Wegwijs in de Inkomstenbelasting* (15 ed., pp. 17-30, 155-263, 291-337, 367-383). Sdu Uitgevers.

2.4 Bijdragen aan encyclopedische werken (online)

1. Arzini, N., & van der Zwan, R. (2023). Artikelsgewijs commentaar artikelen 9, 11, 12 en 13 Wet op belastingen van rechtsverkeer. In *NLFiscaal kennisbank* Sdu Uitgevers.
2. Boei, W. (2022) Artikelsgewijs commentaar *NDFR* bij artikel 2b WIB, definitie grensoverschrijdende ruling.
3. Hemels, S.J.C. (2023). Nederlandse Documentatie Fiscaal Recht, Deel Formeel belastingrecht. Commentaar artikel 5b AWR (definitie ANBI).
4. Hemels, S.J.C. (2023) Nederlandse Documentatie Fiscaal Recht, Deel Inkomstenbelasting. Commentaar artikel 6.32 tot en met 6.39a (giftenaftrek).
5. Hemels, S.J.C. (2023) Nederlandse Documentatie Fiscaal recht, Deel Vennootschapsbelasting. Commentaar artikel 16 (giftenaftrek), 6 (vrijstelling algemeen belang lichamen), 9, lid 1, onderdeel (aftrek vrijwilligers), artikel 9.1.h (oud) en diens opvolger artikel 9a (aftrek fondswervende activiteiten).
6. Gruson, J. (2023) Bewerking artikelsgewijs commentaar bij art. 5, 5a, 5b, 5d en 37e Wet OB 1968, *NLFiscaal Kennisbank*.
7. Gruson, J. (2023) Bewerking artikelsgewijs commentaar bij art. 6, 6b, 6d, 6g, 6h, 6i, 6j, en 6k, *NDFR*, deel Omzetbelasting.
8. Hendriks, L. (2023). Commentaren: Deel formeel belastingrecht: AWR, AWB. In J. A. R. van Eijdsen (Ed.), *NLFiscaal commentaren* Stichting NLFiscaal.
9. Makkinga, F.J.H.L. (2023). Art. 17 wet WOZ (bewerking online van dit artikelsgewijs commentaar). In J. de Blicq, J. R. Koopman, M. Rabenort, & D. J. Sinke (Eds.), *Fiscale Encyclopedie De Vakstudie - Lokale Belastingen, WOZ en Milieuheffingen* Wolters Kluwer.
10. Makkinga, F.J.H.L. (2023). Art. 223, 224 Gemeentewet (bewerking online van dit artikelsgewijs commentaar). In J. de Blicq, J. R. Koopman, M. Rabenort, & D. J. Sinke (Eds.), *Fiscale Encyclopedie De Vakstudie - Lokale Belastingen, WOZ en Milieuheffingen* Wolters Kluwer.
11. Merx, M. (2023). De holding in de btw. In *Kluwer thema's fiscaal* Wolters Kluwer.
12. Merx, M. (2023). Grensoverschrijdende btw: Goederen of diensten (ver)kopen in het buitenland. In *Kluwer thema's fiscaal* Wolters Kluwer.
13. Monsma, A. (2023). *NDFR*, deel WOZ en lokale belastingen, Gemeentewet: Commentaar op de artikelen 139-145, 156, 216-219, 222-226, 234 en 235 Gemeentewet in online encyclopedie, deel WOZ en lokale belastingen. In *NDFR: Deel WOZ en lokale belastingen* (NDFR ed.). Sdu Uitgevers.
14. Monsma, A. (Author). (2023). *NDFR*, deel WOZ en lokale belastingen, Provinciewet.
15. Monsma, A. (Author). (2023). *NDFR*, deel WOZ en lokale belastingen, waarderingsuitzonderingen.
16. Den Ouden, F. (2023). Commentaar bij artikel 68-69a, 70-75, 76-76c, 77-88 AWR: Strafbare feiten; overtredingen. In *Fiscale Encyclopedie De Vakstudie: Vakstudie 01 - Algemeen deel*.

2.5 Annotaties

1. Arzini, N., & Becks, JPWHT. (2023). Oninbare vordering ter zake van toestelkrediet leidt tot vermindering van maatstaf van heffing. 1574. Case note on: Gerechtshof Den Haag, 22/06/23, ECLI:NL:GHDHA:2023:1621 *Nederlands Tijdschrift voor Fiscaal Recht*, 2023(38).
2. Arzini, N., & Becks, JPWHT. (2023). Renteopbrengsten kredietverlening niet bijkomstig. 1085. Case note on: Gerechtshof Amsterdam, 16/02/23, ECLI:NL:GHAMS:2023:1194 *Nederlands Tijdschrift voor Fiscaal Recht*, 2023(27).
3. Arzini, N., & Becks, JPWHT. (2023). Rente op derdenrekening notaris is vergoeding voor vrijgestelde dienst. 1865. Case note on: Gerechtshof Amsterdam, 21/09/23, ECLI:NL:GHAMS:2023:2324 *Nederlands Tijdschrift voor Fiscaal Recht*, 2023(44).
4. Arzini, N., & Becks, JPWHT. (2023). Sociaal-culturele vrijstelling alleen van toepassing als geen winst wordt beoogd. 594. Case note on: Hoge Raad der Nederlanden, 14/04/23, ECLI:NL:HR:2023:460 *Nederlands Tijdschrift voor Fiscaal Recht*, 2023(16).
5. Arzini, N., & Becks, JPWHT. (2023). Verzegeling bedrijfsruimte in combinatie met boete in strijd met EU-Handvest (MV – 98). *Nederlands Tijdschrift voor Fiscaal Recht*, 2023(21), Article 826. <https://www-ndfr-nl.eur.idm.oclc.org/content/p1-670473>
6. Arzini, N., & Becks, JPWHT. (2023). WOB-verzoek over het vormen van een fiscale eenheid omzetbelasting. *Nederlands Tijdschrift voor Fiscaal Recht*, 2023, Article 33. <https://www-ndfr-nl.eur.idm.oclc.org/content/p1-620734>
7. Boei, W. (2023). Belastingplanpakket 2024: Aanpassing fonds voor gemene rekening en vrijgestelde beleggingsinstelling. NLF 2023/0133. Case note on: Ministerie van Financien, 19/09/23, 36 423 *NLFiscaal*, 2023(39).
8. Boei, W. (2023). Berekening heffingsgrondslag Duitse bedrijfsbelasting over ontvangen dividenden. 1603. Case note on: Hof van Justitie van de Europese Unie, 22/06/23, C-258/22, ECLI:EU:C:2023:506 *NLFiscaal*, 2023(29).
9. Boei, W. (2023). Besluit meldingsplichtige grensoverschrijdende constructies. *NLFiscaal*, 2023(24), Article 1319.
10. Boei, W. (2023). BNC-fiche. NLF 2024/0017. Case note on: Ministerie van Buitenlandse Zaken, 24/11/23 *NLFiscaal*, 2024(1), 37-39.
11. Boei, W. (2023). BNC-fiche wijziging administratieve samenwerkingsrichtlijn belastingen. *NLFiscaal*, 2023(9), Article 0477.
12. Boei, W. (2023). Duitse Wet IB is discriminatoir voor inwoners Zwitserland die in Duitsland werken. NLF 2023/2746. Case note on: Hof van Justitie van de Europese Unie, 24/10/23, C-627/22, ECLI:EU:C:2023:882 *NLFiscaal*, 2023(49), 16-18.
13. Boei, W. (2023). Europese Commissie stelt nieuwe regels voor bronbelastingprocedures voor. *NLFiscaal*, 2023(30), 32-35. Article NLF 2023/1666.
14. Boei, W. (2023). Geen verrekening van buitenlandse bronheffing voor muziekproducer. NLF 2023/1727. Case note on: Rechtbank Den Haag, 22/06/23, 22/3359; 22/3360; 22/3361; 22/3362; 22/3363, ECLI:NL:RBDHA:2023:9564 *NLFiscaal*, 2023(31), 27-28.
15. Boei, W. (2023). Gehandhaafde bepalingen Belgische fairness tax; strijd met Unierecht?. NLF 2023/2749. Case note on: Hof van Justitie van de Europese Unie, 24/10/23, C-436/23 *NLFiscaal*, 2023(49), 22-23.
16. Boei, W. (2023). Herziening vastgesteld verlies; heropening onderzoek. NLF 2024/0006. Case note on: Rechtbank Zeeland-West Brabant, 1/09/23, 22/2550, ECLI:NL:RBZWB:2023:6007 *NLFiscaal*, 2024(1), 15-16.
17. Boei, W. (2023). IoNE kwalificeert voor toepassing Verdrag Nederland-Brazilië als dividend. 2023/1264. Case note on: Rechtbank Zeeland-West Brabant, 1/05/23, 21/2871, ECLI:NL:RBZWB:2023:2936 *NLFiscaal*, 2023(23).
18. Boei, W. (2023). Kamerbrief over onderzoek rechtsbescherming in de WIBB. *NLFiscaal*, 2023(9), Article 0474.
19. Boei, W. (2023). Nota n.a.v. het verslag wetsvoorstel 'Minimumbelasting 2024' (Pijler 2). NLF 2023/2288. Case note on: Ministerie van Financien, 12/09/23, 36 369 *NLFiscaal*, 2023(41), 24-26.
20. Boei, W. (2023). Onbepaalde schorsing verjaringstermijn bij gerechtelijke procedure in casu toegestaan. NLF 2023/1726. Case note on: Hof van Justitie van de Europese Unie, 13/07/23, C-615/21, ECLI:EU:C:2023:573 *NLFiscaal*, 2023(31), 25-26.

21. Boei, W. (2023). Raad neemt richtlijn aan om DAC8 te versterken. NLF 2023/2460. Case note on: Europese Raad, 17/10/23 *NLFiscaal*, 2023(44), 16-17.
22. de Bont, G. (2023). Onpartijdige rechtspraak. Verzoek om herziening beoordeeld door het lid van de Rechtbank dat ook de uitspraak heeft gedaan waarop het herzieningsverzoek ziet. Case note on: Hoge Raad der Nederlanden, 23/09/22, ECLI:NL:HR:2022:1281 *BNB : beslissingen in belastingzaken, Nederlandse belastingrechtspraak*, 2023(3c), 77-93.
23. Boomsluit, E. (2023). Geen activering goodwill bij grensoverschrijdende juridische fusie: Noot bij Hof Amsteram 29 juni 2023. *NLFiscaal*, 2023(1532).
24. Boomsluit, E. (2023). Standpunt over fiscale eenheid en meerdere malen tariefopstapje. Case note on: Belastingdienst, 8/02/22, KG:032:2022:4 *NLFiscaal*, 2022(2595).
25. Boomsluit, E. (2023). Standpunt over het meegeven van voortgewentelde 15b-rente op grond van art. 15ahb Wet Vpb 1969. Case note on: Belastingdienst, 8/06/22, KG:032:2022:2 *NLFiscaal*, 2022(2593).
26. Boomsluit, E. (2023). Standpunt over samenloop van artikel 14a en 15ahb Wet Vpb 1969 en artikel 14, lid 2, Besluit FE 2003. Case note on: Belastingdienst, 14/11/22, KG:032:2022:1 *NLFiscaal*, 2022(2592).
27. Boomsluit, E. (2023). Standpunt over toepassing standaardvoorwaarde 6 van het Besluit juridische fusie. Case note on: Belastingdienst, 21/11/22, KG:032:2022:3 *NLFiscaal*, 2022(2594).
28. Boomsluit, E. (2023). Standpunt over verliesverrekening na fusie met toepassing van art. 14b, derde lid, Wet Vpb 1969. Case note on: Belastingdienst, 10/03/22, KG:032:2022:6 *NLFiscaal*, 2022(2596).
29. Boomsluit, E. (2023). Was keuze voor juridische splitsing zakelijk of een antifiscale constructie?. Case note on: A.G., 12/05/23, ECLI:NL:PHR:2023:498 *NLFiscaal*, 2023(1307).
30. Bruin, A.-F. (2023). Standpunt over indirecte terbeschikkingstelling. *NLFiscaal*, 2023(47), Article 2615.
31. Gruson, J. & Mediratta, N. (2023) Proof of VAT exemption for transport services – what is to prove?, Court of Justice. 265. Case note on: Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen, 07/09/23, C-461/21, ECLI:EU:C:2023:632, *Highlights & Insights on European Taxation*, 2023.
32. Gruson, J. (2023) Geactualiseerd besluit fiscaal vertegenwoordiging omzetbelasting, 10/01/23 *NLFiscaal* 2023(0113).
33. Gruson, J. (2023) BNF-fiche over voorstel betreffende btw-regels voor het digitale tijdperk, 14/02/2023, *NLFiscaal* 2023(0347).
34. Gruson, J. (2023) Van Nederlandse naar Europese kleineondernemersregeling, 15/03/2023, *NLFiscaal* 2023(0548)
35. Gruson, J. (2023) Toepassing winstmargeregeling na intracommunautaire levering, 12/04/2023 *NLFiscaal* 2023(0800).
36. Gruson, J. (2023) Afdankte voertuigen die voor onderdelen worden verkocht; winstmargeregeling, 06/06/2023, *NLFiscaal* 2023(1256).
37. Gruson, J. (2023) Vrijstelling intracommunautaire sociaal-culturele dienst beoordeeld in lidstaat dienstverrichter (MOMTRADE RUSE), 06/06/2023, *Nederlands Tijdschrift voor Fiscaal Recht*, 2023(884).
38. Gruson, J. (2023) Wetsvoorstel wijzigingen plaats van dienst virtuele evenementen en aanvullende margeregeling, 20/06/2023, *Nederlands Tijdschrift voor Fiscaal Recht* 2023(989).
39. Gruson, J. & Manzoni, F. (2023) CV die optreedt als investeringsfonds door private-equity-investeringen is geen btw-ondernemer 05/07/2023, *Nederlands Tijdschrift voor Fiscaal Recht* 2023(1087).
40. Gruson, J. (2023) Nota verslag wetsvoorstel wijziging Wet op de omzetbelasting (antiek en virtuele diensten) 19/07/2023, *Nederlands Tijdschrift voor Fiscaal Recht* 2023(1237).
41. Gruson, J. (2023) Toepassing Activiteiten betrokkene bij beleggersfraude zijn geen vrijgestelde bemiddelingsdiensteng reisbureaueregeling voor Poolse 'hotelbroker', 25/07/2023, *NLFiscaal* 2023(1659).
42. Gruson, J. (2023) Activiteiten betrokkene bij beleggersfraude zijn geen vrijgestelde bemiddelingsdiensten, 03/08/2023, *Nederlands Tijdschrift voor Fiscaal Recht* 2023(1293).
43. Gruson, J. (2023) Exclusieve overeenkomst met groepsmaatschappij leidt nog niet tot v.i., 16/08/2023, *Nederlands Tijdschrift voor Fiscaal Recht* 2023(1338).
44. Gruson, J. (2023) Intentie tot samenwerking is er niet geweest; cv heeft nooit bestaan, 30/08/2023, *Nederlands Tijdschrift voor Fiscaal Recht* 2023(1398).
45. Gruson, J. (2023) Motorfietsenvereniging mag KOR toepassen omdat geen btw over contributie verschuldigd is, 21/09/2023, *Nederlands Tijdschrift voor Fiscaal Recht* 2023(1573).
46. Gruson, J. (2023) Geen betaalverzuimboetes btw e-Commerce tot 1 juni 2024, 13/12/2023 *Nederlands Tijdschrift voor Fiscaal Recht* 2023(2176).

47. Hendriks, L. (2023). Dwangsom wegens niet-tijdig doen uitspraak op bezwaar; geen belang bij cassatie. Case note on: Hoge Raad der Nederlanden, 2/03/23, ECLI:NL:HR:2023:331, 22/00947 *NLFiscaal*, 2023(0551).
48. Hendriks, L. (2023). Geen schadevergoeding wegens te hoge WOZ-waarden; leerstuk formele rechtskracht. Case note on: A.G., 8/06/23, 22/03769, ECLI:NL:PHR:2023:571 *NLFiscaal*, 2023(1664).
49. Hendriks, L. (2023). Kamerbrief over plan van aanpak no-cure-no-pay-problematiek WOZ en BPM. Case note on: Ministerie van Financiën, 23/03/23, 2023-0000070399 *NLFiscaal*, 2023(0809).
50. Hendriks, L. (2023). Principiële uitspraak over te hoge proceskostenvergoedingen in Mulderzaken. Case note on: Rechtbank Den Haag, 17/03/23, ECLI:NL:RBDHA:2023:3370, 242417622 *NLFiscaal*, 2023(0808).
51. Hendriks, L. (2023). Te lage proceskostenvergoeding in BPM-zaak; redelijke termijn ten onrechte verlengd. Case note on: Hoge Raad der Nederlanden, 27/01/23, 21/03919, ECLI:NL:HR:2023:105 *NLFiscaal*, 2023(0311).
52. Van Hulten, L. C. (2023). Geen deelnemingsvrijstelling voor dividend van Zuid-Koreaanse vastgoeddeelneming. 1083. Case note on: A-G bij Hoge Raad, 12/04/23, 22/01852, ECLI:NL:PHR:2023:420 *NLFiscaal*, 2023(20).
53. Van Hulten, L. C. (2023). Geen fiscale immuniteit voor box 3-heffing voor EOB-medewerker die is aangemerkt als duurzaamverblijfhouders in Nederland. 85. Case note on: Hoge Raad der Nederlanden, 23/06/23, ECLI:NL:HR:2023:954, 22/02666 *FED Actualiteiten*, 2023(15).
54. Van Hulten, L. C. (2023). Kamerbrief over aanbevelingen van Commissie doorstroomvennootschappen. 0469. Case note on: Ministerie van Financiën, 8/02/23, 2023-0000016511 *NLFiscaal*, 2023(9).
55. Van Hulten, L. C. (2023). Wetsvoorstel minimumbelasting 2024 bij Tweede Kamer ingediend. 1367. Case note on: Ministerie van Financiën, 31/05/23, 36 369 *NLFiscaal*, 2023(25).
56. Kastelein, R. (2023). Gemeente bevoegd om naar aanleiding van informeel contact met belanghebbende de WOZ-waarde ambtshalve te verminderen. 92. Case note on: Hoge Raad der Nederlanden, 7/07/23, ECLI:NL:HR:2023:1056 *Fiscaal Weekblad FED*, 2023(17).
57. Kastelein, R. (2023). Heffingsambtenaar overtuigt rechtbank na tussenuitspraak niet van toepasbaarheid normbedrag champignonkwekerijen (inclusief basisinrichting) in het kader van berekening leges. 296. Case note on: Rechtbank Oost-Brabant, 1/06/23, ECLI:NL:RBOBR:2023:2673 *Belastingblad. Tijdschrift voor Provinciale, Gemeentelijke en Waterschapsbelastingen*, 2023(17).
58. Kastelein, R. (2023). Naheffing parkeerbelasting op basis van dagtarief geoorloofd en niet disproportioneel. *Fiscaal Weekblad FED*, 2023(21/22), Article 121.
59. Kastelein, R. (2023). Uitspraak op bezwaar door onbevoegde heffingsambtenaar leidt tot proceskostenvergoeding gemeente. *Belastingblad. Tijdschrift voor Provinciale, Gemeentelijke en Waterschapsbelastingen*, 2023(6), Article 102.
60. Kavelaars, P. (2023). Grondbelasting Aruba. Case note on: Hoge Raad der Nederlanden, 14/04/23, 21/04088 *BNB : beslissingen in belastingzaken, Nederlandse belastingrechtspraak*, 2023(86c).
61. Kavelaars, P. (2023). Opschorting A1-verklaring; filiaal wegtransportonderneming. Case note on: Hof van Justitie van de Europese Unie, 2/03/23, C-410/21, C-66/21 *BNB : beslissingen in belastingzaken, Nederlandse belastingrechtspraak*, 2023(83c* (Intertrans/Verbraeken).
62. Kavelaars, P. (2023). Overbruggingspensioenen voetballers. Case note on: Hoge Raad der Nederlanden, 14/04/23, 21/04113 (Overbruggingspensioenen voetballers). *BNB : beslissingen in belastingzaken, Nederlandse belastingrechtspraak*, 2023(91c*).
63. Makkinga, F.J.H.L. (2023). GVW tankstations op basis van de Taxatiewijzer Motorbrandstofverkooppunten. *Belastingblad. Tijdschrift voor Provinciale, Gemeentelijke en Waterschapsbelastingen*, 2023(10), Article 165.
64. Makkinga, F.J.H.L. (2023). Indiener van een WOZ-bezwaar is niet verplicht om aan te geven of hij vindt dat de WOZ-waarde te hoog of te laag is vastgesteld. 408. Case note on: Hof Arnhem-Leeuwarden, 12/04/22, ECLI:NL:GHARL:2022:2742 *Belastingblad. Tijdschrift voor Provinciale, Gemeentelijke en Waterschapsbelastingen*, 2023(24).
65. Makkinga, F.J.H.L. (2023). Vervangingswaarde van een object in aanbouw. Waardering in goede justitie. *Belastingblad. Tijdschrift voor Provinciale, Gemeentelijke en Waterschapsbelastingen*, 2023(13), Article 213.

66. Merkx, M. (2023). Fenix International. Only Fans is presumed to be supplier of services as platform operator. Court of Justice. 110. Case note on: Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen, 28/02/23, C-695/20, ECLI:EU:C:2023:127 *Highlights & Insights on European Taxation*, 2023.
67. Merkx, M. (2023). Forfaitaire regeling privégebruikauto's; uitgaven woon-werkverkeer. 1310. Case note on: Conclusie Advocaat-generaal Hoge Raad, 28/04/23, 20/02469, ECLI:NL:PHR:2023:462 *NLFiscaal*, 2023(15 Juni), 16-17.
68. Merkx, M. (2023). Hof van Justitie geeft aanwijzingen over bewijs van btw-fraude en wetenschap. 20. Case note on: Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen, 1/12/22, ECLI:EU:C:2022:950 *Fiscaal Weekblad FED*, 2023(3).
69. Merkx, M. (2023). Naheffing bij wetenschap van fraude niet beperkt tot bedrag van de fraude. 18. Case note on: Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen, 24/11/22, C-596/21, ECLI:EU:C:2022:921 *Fiscaal Weekblad FED*, 2023(3).
70. Merkx, M. (2023). Sociaal-culturele vrijstelling van toepassing in grensoverschrijdende situaties waarbij voorwaarden lidstaat waar dienst belast is gelden. 82. Case note on: Hof van Justitie van de Europese Unie, 11/05/23, C-620/21, ECLI:EU:C:2023:395 *Fiscaal Weekblad FED*, 2023(15-16).
71. Merkx, M. (2023). Zaak Fluvius Antwerpen. Diefstal van elektriciteit is levering van goederen. Begrip 'werkzaamheden van onbeduidende omvang'. 98. Case note on: Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen, 27/04/23, C-677/21, ECLI:EU:C:2023:348 *BNB : beslissingen in belastingzaken, Nederlandse belastingrechtspraak*, 2023(15).
72. Molenaar, D. (2023). Besloten themafeesten met erotisch tintje en bijbehorende kledingvoorschriften zijn danceparty's. 521. Case note on: Gerechtshof Den Haag, 9/02/23, NL:GHDHA:2023:305 *Nederlands Tijdschrift voor Fiscaal Recht*, 2023(14).
73. Molenaar, D. (2023). Bieden van parkeergelegenheid is een zelfstandige btw-prestatie. 160. Case note on: Gerechtshof Den Haag, 17/11/22, NL:GHDHA:2022:2381 *Nederlands Tijdschrift voor Fiscaal Recht*, 2023(5).
74. Molenaar, D. (2023). De fiscale behandeling van topsporters in Monaco. 2023/1061. Case note on: Staatssecretaris - Financiën, 22/06/23, 2023-0000144302 *Nederlands Tijdschrift voor Fiscaal Recht*, 2023(1061).
75. Molenaar, D. (2023). Documenten openbaar over btw sportvrijstelling zweefvliegen. 486. Case note on: Staatssecretaris - Financiën, 20/03/23, Wetsartikelen: Art 11-1-e Wet OB 1968 *Nederlands Tijdschrift voor Fiscaal Recht*, 2023(13).
76. Molenaar, D. (2023). Door team aan professioneel mountainbiker betaald bedrag terecht als loon gezien. 1669. Case note on: Gerechtshof 's-Hertogenbosch, 5/07/23, NL:GHSHE:2023:2201 *Nederlands Tijdschrift voor Fiscaal Recht*, 2023(40).
77. Molenaar, D. (2023). Geen anbi-status voor stichting die primair het vormen van een sociaal netwerk stimuleert. 339. Case note on: Rechtbank Noord-Holland, 16/01/23, NL:RBNHO:2023:417 *Nederlands Tijdschrift voor Fiscaal Recht*, 2023(9).
78. Molenaar, D. (2023). Geen kwalificatie overheidsdienst bij aftrek elders belast voor Saoedi-Arabië werkzame keeper. 2023/1833. Case note on: Gerechtshof Amsterdam, 24/08/23, NL:GHAMS:2023:2079 *Nederlands Tijdschrift voor Fiscaal Recht*, 2023(1833).
79. Molenaar, D. (2023). Geen laag tarief activiteiten evenementenstrand, paviljoen geen sportaccommodatie. 161. Case note on: Gerechtshof Amsterdam, 1/11/22, NL:GHAMS:2022:3636 *Nederlands Tijdschrift voor Fiscaal Recht*, 2023(5).
80. Molenaar, D. (2023). Geen verlaagd tarief voor geven surflessen, zeecontainer is geen sportaccommodatie. 162. Case note on: Gerechtshof Amsterdam, 1/11/22, NL:GHAMS:2022:3637 *Nederlands Tijdschrift voor Fiscaal Recht*, 2023(5).
81. Molenaar, D. (2023). Inkomen entertainer aangemerkt als loon uit dienstbetrekking. 2023/720. Case note on: Rechtbank Arnhem, 21/04/21, NL:RBGEL:2021:1783 *Nederlands Tijdschrift voor Fiscaal Recht*, 2023(720).
82. Molenaar, D. (2023). In Nederland wonende musicalartiest is 'artiest' in de zin van Verdrag met Oostenrijk. 2023/1306. Case note on: Gerechtshof Amsterdam, 22/06/23, NL:GHAMS:2023:1596 *Nederlands Tijdschrift voor Fiscaal Recht*, 2023(1306).
83. Molenaar, D. (2023). Muziekproducer valt niet onder art. 17 OESO Modelverdrag. 2023/1249. Case note on: Rechtbank Den Haag, 22/06/23, NL:RBDHA:2023:9564 *Nederlands Tijdschrift voor Fiscaal Recht*, 2023(1249).

84. Molenaar, D. (2023). Onderwijsvrijstelling geldt niet voor hockeytrainer. 70. Case note on: Rechtbank Zeeland-West Brabant, 9/12/22, NL:RBZWB:2022:7488 *Nederlands Tijdschrift voor Fiscaal Recht*, 2023(2).
85. Molenaar, D. (2023). Overbruggingsuitkering aan ex-voetballer vormt geen lijfrente - Verdrag Nederland-Australië. 613. Case note on: Hoge Raad der Nederlanden, 14/04/23, NL:HR:2023:572 *Nederlands Tijdschrift voor Fiscaal Recht*, 2023(16).
86. Molenaar, D. (2023). Veldhockeyspeler is op grond van overeenkomst feitelijk in dienstbetrekking. 147. Case note on: Rechtbank Noord-Holland, 29/11/22, NL:RBNHO:2022:10735 *Nederlands Tijdschrift voor Fiscaal Recht*, 2023(5).
87. Molenaar, D. (2023). Verlaagd btw-tarief geldt niet voor deur- en garderobegeld. 2023/1234. Case note on: Gerechtshof Arnhem, 20/06/23, NL:GHARL:2023:5291 *Nederlands Tijdschrift voor Fiscaal Recht*, 2023(1234).
88. Molenaar, D. (2023). Verlenen van toegang tot fotofestival valt niet onder verlaagd btw-tarief. 2023/1294. Case note on: Gerechtshof Amsterdam, 20/06/23, NL:GHAMS:2023:1504 *Nederlands Tijdschrift voor Fiscaal Recht*, 2023(1294).
89. Molenaar, D. (2023). Volledige inkomsten geïmmigreerde topsporter belast in jaar toernooideelname. 2023/1814. Case note on: Gerechtshof Amsterdam, 21/09/23, NL:GHAMS:2023:2197 *Nederlands Tijdschrift voor Fiscaal Recht*, 2023(1814).
90. Monsma, A. (2023). Aanvullende tarieven voor hotels en restaurants in de verordening afvalwaterheffing van Bonaire onverbindend verklaard door de civiele rechter. De tariefdifferentiatie houdt geen verband met de hoeveelheid en samenstelling van het afvalwater of met de invulling van de zorgplicht. 330. Case note on: Gerecht in eerste aanleg van Bonaire, Sint Eustatius en Saba, 9/08/23, ECLI:NL:OGEABES:2023:14 *Belastingblad. Tijdschrift voor Provinciale, Gemeentelijke en Waterschapsbelastingen*, 2023(19).
91. Monsma, A. (2023). Belanghebbende maakt in samenwerking met zijn gemachtigde misbruik van het procesrecht door een patroon van handelen dat slechts gericht is op het genereren van inkomsten in de vorm van proceskostenvergoedingen, dwangsommen en immateriële schadevergoedingen. 327. Case note on: Gerechtshof 's-Hertogenbosch, 25/01/23, ECLI:NL:GHSHE:2023:256 *Belastingblad. Tijdschrift voor Provinciale, Gemeentelijke en Waterschapsbelastingen*, 2023(19).
92. Monsma, A. (2023). Belanghebbende slaagt niet in haar bewijslast ten aanzien van de verlenging van de huurovereenkomst van haar auto. Rechtbank doet de zaak af zonder zitting. 311. Case note on: Rechtbank Zeeland-West Brabant, 14/06/23, ECLI:NL:RBZWB:2023:4112 (*Belastingblad. Tijdschrift voor Provinciale, Gemeentelijke en Waterschapsbelastingen*, 2023(18).
93. Monsma, A. (2023). Bepaling in verordening rioolheffing tot delegatie van het tarief aan B&W is rechtsgeldig. Verordening onverbindend omdat heffingsambtenaar niet het voor de opbrengstnorm vereiste inzicht verschaft in de omvang van de begrote lasten. (nr. 18/1023). 82. Case note on: Rechtbank Limburg, 16/12/22, ECLI:NL:RBLIM:2022:10117 *Belastingblad. Tijdschrift voor Provinciale, Gemeentelijke en Waterschapsbelastingen*, 2023(5).
94. Monsma, A. (2023). Beroep tegen WOZ-waarde winkelpand ongegrond. (nr. UTR 21/1701). 91. Case note on: Rechtbank Midden-Nederland, 27/01/23, ECLI:NL:RBMNE:2023:451 *Belastingblad. Tijdschrift voor Provinciale, Gemeentelijke en Waterschapsbelastingen*, 2023(6).
95. Monsma, A. (2023). Compromis voor de zitting over WOZ-waarde hotel met terras. (nr. 20/6301). 43. Case note on: Rechtbank Noord-Holland, 8/12/22, ECLI:NL:RBNHO:2022:10940 *Belastingblad. Tijdschrift voor Provinciale, Gemeentelijke en Waterschapsbelastingen*, 2023(3).
96. Monsma, A. (2023). Diftar-systeem afvalstoffenheffing na gemeentelijke herindeling vervangen door vast bedrag, waardoor belanghebbende driemaal zoveel moet betalen. Geen strijd met de wet of de algemene rechtsbeginselen. (nr. LEE 21/1955). 187. Case note on: Rechtbank Noord-Nederland, 24/02/23, ECLI:NL:RBNNE:2023:605 *Belastingblad. Tijdschrift voor Provinciale, Gemeentelijke en Waterschapsbelastingen*, 2023(11).
97. Monsma, A. (2023). Door het ontbreken van de KOUDVL-factoren en de daarmee samenhangende cijfermatige waardering van eigenschappen van de woning slaagt de heffingsambtenaar niet in zijn bewijslast. (nr. 22/00622). 288. Case note on: Gerechtshof Amsterdam, 6/04/23, ECLI:NL:GHAMS:2023:1564 *Belastingblad. Tijdschrift voor Provinciale, Gemeentelijke en Waterschapsbelastingen*, 2023(17).

98. Monsma, A. (2023). Extra legesbedrag voor binnenplanse afwijking van het bestemmingsplan terecht; B&W had belanghebbende niet hoeven waarschuwen dat zijn aanbouw tien centimeter te hoog is. (nr. 22/210). 240. Case note on: Rechtbank Oost-Brabant, 2/05/23, ECLI:NL:RBOBR:2023:2112 Belastingblad. Tijdschrift voor Provinciale, Gemeentelijke en Waterschapsbelastingen, 2023(14).
99. Monsma, A. (2023). Geen cultuurgronduitzondering voor een perceel grasland na de gewijzigde toestandsdatum in verband met wijziging van de bestemming en staking van het agrarisch bedrijf van belanghebbende. W 404. Case note on: Rechtbank Zeeland-West Brabant, 18/10/23, ECLI:NL:RBZWB:2023:7263 Belastingblad. Tijdschrift voor Provinciale, Gemeentelijke en Waterschapsbelastingen, 2023(24).
100. Monsma, A. (2023). Geldt voor een bezwaar tegen een dwangsombeschikking de verlengde beslistermijn van art. 236 Gemeentewet? (nr. AMS 22/4353 V). 261. Case note on: Rechtbank Amsterdam, 9/05/23, ECLI:NL:RBAMS:2023:2880 Belastingblad. Tijdschrift voor Provinciale, Gemeentelijke en Waterschapsbelastingen, 2023(15).
101. Monsma, A. (2023). Heffingsambtenaar weigert te kiezen wie belastingplichtig is voor de toeristenbelasting voor overnachtingen door arbeidsmigranten. Forfait in verordening is onverbindend. Terugwijzing. (nrs. SHE 21/1865, 21/1866, 21/1867, 21/1868, 21/1869, 21/1870, 21/2118, 21/2119, 21/2121, 21/2122, 22/2726, 22/2727). 113. Case note on: Rechtbank Oost-Brabant, 7/02/23, ECLI:NL:RBOBR:2023:505 Belastingblad. Tijdschrift voor Provinciale, Gemeentelijke en Waterschapsbelastingen, 2023(7).
102. Monsma, A. (2023). Nadat in rechte is komen vast te staan dat verhuurder niet belastingplichtig is voor de toeristenbelasting ter zake van het verblijf door arbeidsmigranten in vakantiewoningen, legt de heffingsambtenaar navorderingsaanslagen op aan het verhuurbedrijf. Deze worden vernietigd omdat geen sprake is van een nieuw feit of kwade trouw. (nrs. 20/7376 en 20/7377). 8. Case note on: Rechtbank Zeeland-West Brabant, 26/08/22, ECLI:NL:RBZWB:2022:5095 Belastingblad. Tijdschrift voor Provinciale, Gemeentelijke en Waterschapsbelastingen, 2023(1).
103. Monsma, A. (2023). Negen naheffingsaanslagen opgelegd omdat parkeerder het kenteken van zijn parkeervergunning niet tijdig heeft gewijzigd. Tegenwettelijk coulancebeleid is juist toegepast en mag niet op evenredigheid worden beoordeeld. Naheffingsaanslag is gebonden beschikking en innerlijke waarde en billijkheid Gemeentewet mag niet worden beoordeeld. Overgebleven vijf naheffingsaanslagen niet onevenredig hoog. (nrs. 21/01746 tot en met 21/01750). 61. Case note on: Gerechtshof Amsterdam, 22/12/22, ECLI:NL:GHAMS:2022:3698 Belastingblad. Tijdschrift voor Provinciale, Gemeentelijke en Waterschapsbelastingen, 2023(4).
104. Monsma, A. (2023). Personeelsverblijven op camping vormen een samenstel met het centrumgebouw voor de rioolheffing. 413. Case note on: Rechtbank Noord-Nederland, 3/10/23, ECLI:NL:RBNNE:2023:4007 Belastingblad. Tijdschrift voor Provinciale, Gemeentelijke en Waterschapsbelastingen, 2023(24).
105. Monsma, A. (2023). Personeelsverblijven op een camping zijn gelet op hun functie niet bestemd voor het voeren van een particulier huishouden; aanslagen afvalstoffenheffing vernietigd. 414. Case note on: Rechtbank Noord-Nederland, 2/10/23, ECLI:NL:RBNNE:2023:4005 Belastingblad. Tijdschrift voor Provinciale, Gemeentelijke en Waterschapsbelastingen, 2023(24).
106. Monsma, A. (2023). Rechtbank beoordeelt totale WOZ-waardering en niet de juistheid van daarbij gebruikte factoren. Heffingsambtenaar maakt de factoren inzichtelijk en begrijpelijk en maakt de WOZ-waardering aannemelijk. Stellingen belanghebbende zijn niet voldoende gemotiveerd om twijfel te zaaien. (nr. 21/3173). 149. Case note on: Rechtbank Oost-Brabant, 9/02/23, ECLI:NL:RBOBR:2023:521 Belastingblad. Tijdschrift voor Provinciale, Gemeentelijke en Waterschapsbelastingen, 2023(9).
107. Monsma, A. (2023). Toepassing art. 7:4 Awb en 8:42 Awb. In bezwaar aan de vorige gemachtigde verstrekte stukken hoeven niet nogmaals aan de nieuwe gemachtigde te worden toegezonden. iWOZ-kaarten hoeven niet te worden verstrekt omdat de heffingsambtenaar ze niet heeft gebruikt. Bouwtekeningen referentiewoningen hoeven niet te worden verstrekt omdat ze openbaar zijn gemaakt via de gemeentelijke website. (nr. 23/182). 233. Case note on: Rechtbank Midden-Nederland, 11/05/23, ECLI:NL:RBMNE:2023:2275 Belastingblad. Tijdschrift voor Provinciale, Gemeentelijke en Waterschapsbelastingen, 2023(14).
108. Monsma, A. (2023). WOZ-waarde woning aannemelijk gemaakt met referentieverkopen en eigen verkoop. (nr. 20/3713)). Belastingblad. Tijdschrift voor Provinciale, Gemeentelijke en Waterschapsbelastingen, 2023(1).

109. Monsma, J. (2023). Afvalstoffenheffing. Rechter laat tarief voor meerpersoonshuishoudens op grond van exceptieve toetsing buiten toepassing. Case note on: Rechtbank Noord-Holland, 10/11/22, HAA 21/4199, ECLI:NL:RBNHO:2022:9945 *Belastingblad. Tijdschrift voor Provinciale, Gemeentelijke en Waterschapsbelastingen*, 2023(47).
110. Monsma, J. (2023). Forensenbelasting is geen vermogensbelasting. Belastingverdrag tussen België en Nederland staat aan heffing forensenbelasting niet in de weg. . Case note on: Rechtbank Zeeland-West Brabant, 2/05/23, BRE 20/9655, ECLI:NL:RBZWB:2023:2976 *Belastingblad. Tijdschrift voor Provinciale, Gemeentelijke en Waterschapsbelastingen*, 2023(221).
111. Monsma, J. (2023). Forensenbelasting. Sterke verhoging tarief woonforensenbelasting doorstaat exceptieve toetsing. Case note on: Hof 's-Hertogenbosch, 25/01/23, nr. 21/00347, ECLI:NL:GHSHE:2023:247 *Belastingblad. Tijdschrift voor Provinciale, Gemeentelijke en Waterschapsbelastingen*, 2023(154).
112. Monsma, J. (2023). Leges. Digitale aanvraag omgevingsvergunning is door gemeente in behandeling genomen. Belanghebbende heeft verzuimd op verzoek gemeente nadere gegevens te verstrekken. Aanvraag is vervolgens buiten behandeling gesteld. Procedure is voor belanghebbende niet transparant. Terecht leges geheven?. Case note on: Rechtbank Zeeland-West Brabant, 23/11/22, BRE 21/3939, ECLI:NL:RBZWB:2022:6954 *Belastingblad. Tijdschrift voor Provinciale, Gemeentelijke en Waterschapsbelastingen*, 2023(65).
113. Monsma, J. (2023). Marktgeldten. Differentiatie marktgeldten voor standplaatsen op onderscheiden dagmarkten in de gemeente is geoorloofd. B Case note on: Gerechtshof Amsterdam, 17/01/23, nr. 22/00390, ECLI:NL:GHAMS:2023:156 *Belastingblad. Tijdschrift voor Provinciale, Gemeentelijke en Waterschapsbelastingen*, 2023(84).
114. Monsma, J. (2023). Differentiatie in tarieven provinciale opcenten motorrijtuigenbelasting vormt geen discriminatie. Case note on: Rechtbank Den Haag, 26/07/22, SGR 21/7894 , SGR 21/7907, ECLI:NL:RBDHA:2022:7804 *Belastingblad. Tijdschrift voor Provinciale, Gemeentelijke en Waterschapsbelastingen*, 2023(28).
115. Monsma, J. (2023). In hoger beroep komt, anders dan in eerste aanleg, vast te staan dat vanuit 51 garages in eigendom van belanghebbende, indirect (hemel)water wordt afgevoerd op het gemeentelijke rioolstelsel. Omdat belanghebbende weigert gegevens over de huurders van de garages te verstrekken is zij terecht als gebruiker aangemerkt. Case note on: Gerechtshof Amsterdam, 31/01/23, nr. 22/00268 t/m 22/00270, ECLI:NL:GHAMS:2023:453 *Belastingblad. Tijdschrift voor Provinciale, Gemeentelijke en Waterschapsbelastingen*, 2023(136).
116. Monsma, J. (2023). Op basis van een Beleidsregel wordt voor garageboxen een lager tarief toegepast dan volgens de Verordening is verschuldigd. De aanslag wordt tevergeefs betwist omdat de Beleidsregel onrechtmatig zou zijn en omdat de functie van heffingsambtenaar zou zijn uitgeoefend door een onbevoegd persoon. Case note on: Hof 's-Hertogenbosch, 14/12/22, nr. 21/01155, ECLI:NL:GHSHE:2022:4558 *Belastingblad. Tijdschrift voor Provinciale, Gemeentelijke en Waterschapsbelastingen*, 2023(295).
117. Monsma, J. (2023). WOZ. Hoge Raad acht oordeel van het hof dat de heffingsambtenaar is geslaagd in zijn bewijslast onvoldoende gemotiveerd en verwijst de zaak naar een ander hof. Case note on: Hoge Raad der Nederlanden, 3/03/23, nr. 22/02928, ECLI:NL:HR:2023:332 *Belastingblad. Tijdschrift voor Provinciale, Gemeentelijke en Waterschapsbelastingen*, 2023(125).
118. Monsma, J. (2023). WOZ. Hotel in aanbouw is conform art. 17 lid 4 Wet WOZ gewaardeerd op de gecorrigeerde vervangingswaarde. In geschil is of dit terecht inclusief omzetbelasting is geschied. Hof oordeelt dat dit niet het geval is. Wetsgeschiedenis zet wettelijke regels niet opzij. Case note on: Hof Den Haag, 22/03/23, BK-22/00616, ECLI:NL:GHDHA:2023:525 *Belastingblad. Tijdschrift voor Provinciale, Gemeentelijke en Waterschapsbelastingen*, 2023(181).
119. Monsma, J. (2023). WOZ. Hotel in aanbouw is conform art. 17 lid 4 Wet WOZ gewaardeerd op gecorrigeerde vervangingswaarde. In geschil is of dit terecht inclusief omzetbelasting is geschied. Wetsgeschiedenis geeft de doorslag. 17. Case note on: Gerechtshof Amsterdam, 18/10/22, 21/01795, ECLI:NL:GHAMS:2022:3372 *Belastingblad. Tijdschrift voor Provinciale, Gemeentelijke en Waterschapsbelastingen*, 2023(2).

120. Monsma, J. (2023). WOZ. Verzoek ervan ex art. 26 en/of 28 Wet WOZ om ten name van hen een nieuwe beschikking vast te stellen is ten onrechte afgewezen. 55. Case note on: Rechtbank Zeeland-West Brabant, 21/12/22, BRE 20/9076, ECLI:NL:RBZWB:2022:7986 *Belastingblad. Tijdschrift voor Provinciale, Gemeentelijke en Waterschapsbelastingen*, 2023(4).
121. Monsma, J. (2023). Waardering van een woning bij een jachthaven. DCASE note on: Hof Den Haag, 7/06/23, BK-22/00477, ECLI:NL:GHDHA:2023:1077 *Belastingblad. Tijdschrift voor Provinciale, Gemeentelijke en Waterschapsbelastingen*, 2023(335).
122. Monsma, J. (2023). Waarde van de tussenwoning is niet te hoog vastgesteld. T357. Case note on: Rechtbank Den Haag, 6/06/23, ECLI:NL:RBDHA:2023:9460, SGR 22/1581 *Belastingblad. Tijdschrift voor Provinciale, Gemeentelijke en Waterschapsbelastingen*, 2023(21).
123. Monsma, J. (2023). WOZ-waarde schietbaan wordt bepaald op de bedrijfswaarde. 286. Case note on: Gerechtshof Amsterdam, 6/07/23, nr. 22/00151, ECLI:NL:GHAMS:2023:1685 *Belastingblad. Tijdschrift voor Provinciale, Gemeentelijke en Waterschapsbelastingen*, 2023(17).
124. Den Ouden, F. (2023). Belastingadviseur veroordeeld voor medeplegen opzettelijk doen van onjuiste aangiften IB/PVV. NTFR 2023/1175. Case note on: Rechtbank Amsterdam, 22/06/23 (ECLI:NL:RBAMS:2023:3880). *NTFR*, 2023(1175).
125. Den Ouden, F. (2023). Beperkte kennisneming identiteit tipgever niet gerechtvaardigd. 1437. Case note on: Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden, 11/07/23 (ECLI:NL:GHARL:2023:6004). *NTFR*, 2023 (34-35).
126. Den Ouden, F. (2023). Grootschalige belastingfraude door belastingadviseur. 308. Case note on: Hoge Raad der Nederlanden, 7/02/23 (ECLI:NL:HR:2023:124). *NTFR*, 2023(8).
127. Den Ouden, F. (2023). Hoge Raad vult btw-arresten NTFR 2023/1514 en 1515 aan met VIS-beslissing waarbij geldt 'gedeelde smart is halve smart'. 1796. Case note on: Hoge Raad der Nederlanden, 6/10/23 (ECLI:NL:HR:2023:1368). *NTFR*, 2023(42).
128. Den Ouden, F. (2023). In de beroepsfase pas wijzen op schending art. 7:4 Awb wordt beschouwd als schending goede procesorde. 609. Case note on: Gerechtshof 's-Hertogenbosch, 8/02/23 (ECLI:NL:GHSHE:2023:482). *NTFR*, (16).
129. Den Ouden, F. (2023). Inkomsten van belastingadviseur uit grootschalige belastingfraude kunnen niet als wederrechtelijk verkregen voordeel worden aangemerkt. 307. Case note on: Hoge Raad der Nederlanden, 7/02/23 (ECLI:NL:HR:2023:123). *NTFR*, 2023(8).
130. Den Ouden, F. (2023). Meesturen van aanslagbiljet met bezwaarschrift geldt niet als machtiging. *NTFR*, 2023(28), Article 1174.
131. Den Ouden, F. (2023). Stukken van de stuur- en weegploeg zijn in beginsel geen processtukken. 2011. Case note on: Rechtbank Amsterdam, 28/07/23 (ECLI:NL:RBAMS:2023:6175). *NTFR*, 2023(47).
132. Van Poppel, J. (2023). Niet verlenen van uitstel van betaling voor exitheffing niet strijdig met VWEU. 0520. Case note on: Hof van Justitie van de Europese Unie, 16/02/23 *NLFiscaal*, 2023 (10), 10-13.
133. Van Poppel, J. (2023). Portugese 'COVID-heffing' op financiële transacties is strijdig met Unierecht. 1665. Case note on: Conclusie Advocaat-Generaal Hof van Justitie, 13/07/23 *NLFiscaal*, 2023(30), 30-32.
134. Schippers, M. (2023). Aangegeven transactiewaarde hoger dan de standaardinvoerwaarde. 2294. Case note on: Hof van Justitie van de Europese Unie, 21/09/23, C-770/21, ECLI:EU:C:2023:690 („OGL-Food Trade Lebensmittelvertrieb” GmbH tegen Direktor na Teritorialna direksia „Mitnitsa Plovdiv” pri Agentsia „Mitnitsi”). *NLFiscaal*, 8(41), 36-38.
135. Schippers, M. (2023). Tariefindeling producten voor tandheelkundig gebruik. 1324. Case note on: Hoge Raad der Nederlanden, 2/06/23, ECLI:NL:HR:2023:834 (Tariefindeling producten voor tandheelkundige gebruik). *NLFiscaal*, 2023(15 Juni), 31-32.
136. Schoneveld, A. (2023). Duitse belastingvrijstelling voor ontwikkelingswerkers strijdig met VWEU. Case note on: Conclusie Advocaat-Generaal Hof van Justitie, 9/02/23 *NLFiscaal*, 2023(0742).
137. Schoneveld, A. (2023). Duitse fiscale behandeling van overheidscasino's; verboden staatssteun?. Case note on: Hof van Justitie van de Europese Unie, 19/09/23 *NLFiscaal*, 2023(2287).
138. Schoneveld, A. (2023). Duitse fiscale behandeling van overheidscasino's; verboden staatssteun?. Case note on: Conclusie Advocaat-Generaal Hof van Justitie, 15/05/23 *NLFiscaal*, 2023(1540).
139. Schoneveld, A. (2023). Niet-uitvoering van HvJ-arrest door VK; 'boete' van € 17 miljoen. Case note on: HvJ EU (A-G), 8/12/22, C-692/20, ECLI:EU:C:2022:972 *NLFiscaal*, 2023(0121).
140. Schoneveld, A. (2023). Niet-uitvoering van HvJ-arrest door VK; 'boete' van € 32 miljoen. Case note on: Hof van Justitie van de Europese Unie, 17/09/17 (ECLI:EU:C:2022:972). *NLFiscaal*, 2023(2348).

141. Schoneveld, A. (2023). Op elektriciteit drukkende belasting is staatssteunregeling. Case note on: Hof van Justitie van de Europese Unie, 12/01/23 (prejudiciële vragen). *NLFiscaal*, 2023(0412).
142. Thomas, E. (2023). Alleen huurtoeslag voor huur van in Nederland gelegen woning. NLF 2023/2169. Case note on: Raad van State (RvS), 6/09/23, ECLI:NL:RVS:2023:3405 *NLFiscaal*, 2023(2169).
143. Thomas, E. (2023). Geen hogere compensatie in Toeslagenaffaire. Case note on: Raad van State (RvS), 27/09/23, ECLI:NL:RVS:2023:3620 *NLFiscaal*, 2023(2296).
144. Thomas, E. (2023). Inspecteur verrekenende terecht eerst belastingkorting en daarna heffingskorting. NLF 2023/1914. Case note on: Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden, 30/08/22, ECLI:NL:GHARL:2022:7508 *NLFiscaal*, 2023(1914).
145. Thomas, E. (2023). Banca A. Domestic reorganization does not fall within scope Merger Directive. Court of Justice. Highlights & Insights on European Taxation, 2023(136).
146. Thomas, E. (2023). Lin. VAT fraud. National rules on criminal statutes of limitation must allow effective prosecution and punishment. Court of Justice. Highlights & Insights on European Taxation, 2023(242).
147. Thomas, E. (2023). Napfény Toll. EU law does not preclude Hungarian legislation on suspension of limitation period for VAT determination. Court of Justice. Highlights & Insights on European Taxation, 2023(215).
148. Thomas, E. (2023). Belanghebbende stelt dat een compromis, zoals vastgelegd in een Hofuitspraak, niet rechtsgeldig uitvoerbaar is, zolang de Hoge Raad in cassatie nog geen oordeel heeft gegeven over het compromis. *Fiscaal Tijdschrift FED*, 2023(2), Article 12.
149. Thomas, E. (2023). Deze Grote Kamer zaak bevestigt de uitspraak van de Kamer van het EHRM van 10 november 2020 waarin de Kamer oordeelde dat sprake was van een schending van de redelijke termijn ex. artikel 6 EVRM. *fed*, 2023(3), Article 17.
150. Thomas, E. (2023). Terugbetaalde kinderopvangtoeslag kwalificeert in casu als negatief inkomen. *NLFiscaal*, Article NLF 2023/1828.
151. De Wilde, M. (2023). Kabinet plaatst kanttekeningen bij BEFIT. *Nederlands Tijdschrift voor Fiscaal Recht*, 2023(1878), 1-5.
152. De Wilde, M. (2023). Nota naar aanleiding van het tweede verslag Eerste Kamer Wet minimumbelasting 2024 (Pijler 2). *Nederlands Tijdschrift voor Fiscaal Recht*, 2023(2149), 1-5.
153. De Wilde, M. (2023). Nota naar aanleiding van het verslag Wet minimumbelasting 2024 (Pijler 2). *Nederlands Tijdschrift voor Fiscaal Recht*, 2023(1586), 1-5.
154. De Wilde, M. (2023). Nota van wijziging wetsvoorstel Wet minimumbelasting 2024 (Pijler 2). *Nederlands Tijdschrift voor Fiscaal Recht*, 2023(1804), 1-8.
155. De Wilde, M. (2023). OESO/G20 Inclusive Framework publiceert diverse stukken over tweepijleroplossing (Pillar One, Pillar Two). *Nederlands Tijdschrift voor Fiscaal Recht*, 2023(1587), 1-10.
156. De Wilde, M. (2023). OESO publiceert multilateraal instrument subject to tax rule (Pijler 2). *Nederlands Tijdschrift voor Fiscaal Recht*, 2023(1838), 1-4.
157. De Wilde, M. (2023). Wetsvoorstel minimumbelasting 2024 (Pijler 2) ingediend. *Nederlands Tijdschrift voor Fiscaal Recht*, 2023(1060), 1-4.

2.6 Internetartikelen en digitale producten

1. Boei, W. (Author). (2023). Summary report IFA congress session: The announced Unshell Directive and SAFE initiative and the EU's impact in non-EU countries.
2. Merkx, M. (Author). (2023). Besluit BTW-vrijstelling (para)medische diensten aangepast. Digital or Visual Products, Wolters Kluwer - Taxvisions.
3. Merkx, M. (Author). (2023). BTW-documenten over bemiddeling en verkoop aandelen openbaar. Digital or Visual Products, Wolters Kluwer - Taxvisions.
4. Merkx, M. (Author). (2023). Btw-ondernemerschap van de overheid. Digital or Visual Products, Wolters Kluwer - Taxvisions.
5. Merkx, M. (Author). (2023). BTW-vrijstelling voor euritmietherapeut/orthopedagoog. Digital or Visual Products, Wolters Kluwer - Taxvisions.
6. Merkx, M. (Author). (2023). Diverse standpunten Belastingdienst over Don Bosco en bouwterrein in BTW. Digital or Visual Products, Wolters Kluwer - Taxvisions.
7. Merkx, M. (Author). (2023). Geen BTW-reisbureauregeling bij verhuur vakantiewoningen aan uitzendbureaus. Digital or Visual Products, Wolters Kluwer - Taxvisions.

8. Merkx, M. (Author). (2023). Geen BTW-vaste inrichting van Zwitserse vennootschap op plaats Belgische groepsmaatschappi. Digital or Visual Products, Wolters Kluwer - Taxvisions.
9. Merkx, M. (Author). (2023). Geen partage, maar btw-belaste dienst. Digital or Visual Products, Wolters Kluwer - Taxvisions.
10. Merkx, M. (Author). (2023). Geen recht op BTW-aftrek bij wetenschap van fraude. Digital or Visual Products, Wolters Kluwer - Taxvisions.
11. Merkx, M. (Author). (2023). Geen verlaagd BTW-tarief voor medisch hulpmiddel voor huidaandoeningen en -irritaties. Digital or Visual Products, Wolters Kluwer - Taxvisions.
12. Merkx, M. (Author). (2023). 'Gelegenheid geven tot sportbeoefening' niet vereist voor meer dan passieve verhuur voor BTW. Digital or Visual Products, Wolters Kluwer - Taxvisions.
13. Merkx, M. (Author). (2023). Gemeente kan deel uitmaken van fiscale eenheid-BTW. Digital or Visual Products, Wolters Kluwer - Taxvisions.
14. Merkx, M. (Author). (2023). Hongarije hoeft verzekeraar geen BTW terug te geven. Digital or Visual Products, Wolters Kluwer - Taxvisions.
15. Merkx, M. (Author). (2023). Identiteit afnemer noodzakelijk voor toepassing BTW-verleggingsregeling. Digital or Visual Products, Wolters Kluwer - Taxvisions.
16. Merkx, M. (Author). (2023). Inperking samenloopvrijstelling bij aandelentransacties. Digital or Visual Products, Wolters Kluwer - Taxvisions.
17. Merkx, M. (Author). (2023). KOR niet van toepassing voor belastingadviseur met zonnepanelen. Digital or Visual Products, Wolters Kluwer - Taxvisions.
18. Merkx, M. (Author). (2023). Levering verbouwde onroerende zaak BTW-belast ondanks ontbreken voorwaarden 1e ingebruikneming. Digital or Visual Products, Wolters Kluwer - Taxvisions.
19. Merkx, M. (Author). (2023). Ook bij thuiswerken is woon-werkverkeer prive voor de btw. Digital or Visual Products, Wolters Kluwer - Taxvisions.
20. Merkx, M. (Author). (2023). Plaats van dienst voor toegang tot evenementen geldt niet bij opname erotische videochats. Digital or Visual Products, Wolters Kluwer - Taxvisions.
21. Merkx, M. (Author). (2023). Thema: Belastbaar feit, rechtstreeks verband en rechtsbetrekking in de btw. Digital or Visual Products, Wolters Kluwer - Taxvisions.
22. Merkx, M. (Author). (2023). Vereniging van BSA-liefhebbers geen BTW verschuldigd over contributie. Digital or Visual Products, Wolters Kluwer - Taxvisions.
23. Merkx, M. (Author). (2023). Verkoop van verhuurd winkelcentrum is overdracht onderneming voor BTW. Digital or Visual Products, Wolters Kluwer - Taxvisions.
24. Merkx, M. (Author). (2023). Verwervings-BTW is onderdeel maatstaf van heffing levering kunstvoorwerp. Digital or Visual Products, Wolters Kluwer - Taxvisions.
25. Merkx, M. (Author). (2023). Welkomstgeschenk bij afsluiten tijdschriftabonnement nevenprestatie voor BTW. Digital or Visual Products, Wolters Kluwer - Taxvisions.
26. Schippers, M.L. (Author). (2023). Per 1 oktober verplicht CBAM rapporteren over CO2-emissies non-EU-import, Link Magazine.
27. De Wilde, M. (Author), & Dafnomilis, V. (Author). (2023). BEFIT: A Company Tax System Layering Exercise for the Internal Market (Part 1).
28. De Wilde, M. (Author), & Dafnomilis, V. (Author). (2023). BEFIT: A Company Tax System Layering Exercise for the Internal Market (Part 2).
29. De Wilde, M. (Author), Ruige, P. (Author), & den Ridder, L. (Author). (2023). Fiscal Subsidies Aspirers Beware of the No Benefit Requirement in Pillar Two.

3 Populariserende publicaties en media optredens

3.1 Bijdrage week- of dagblad

1. Chen, S. (2023). Jean Monnet Spring Course at Curacao. *Antilliaans Dagblad*.
2. Hemels, S.J.C (2023). Wetenschap buiten de universitaire muren: Is het terecht dat de erfbelasting door veel mensen wordt gehaat?. Quotes in Dominic Verschoor.

3. Kavelaars, P. (2023). Actualiteiten Aruba 1. *Antilliaans Dagblad*.
4. Kavelaars, P. (2023). Actualiteiten Aruba 2. *Antilliaans Dagblad*.
5. Kavelaars, P. (2023). Aruba. *Antilliaans Dagblad*
6. Kavelaars, P. (2023). Belastingplannen. *Antilliaans Dagblad*.
7. Kavelaars, P. (2023). BES-besognes. *Antilliaans Dagblad*.
8. Kavelaars, P. (2023). Box 3. *Antilliaans Dagblad*.
9. Kavelaars, P. (2023). Box 3. *Financieele Dagblad*.
10. Kavelaars, P. (2023). Box 3 problematiek. *Financieele Dagblad*.
11. Kavelaars, P. (2023). Civiele verplichting werkgever jegens werknemer. *Antilliaans Dagblad*.
12. Kavelaars, P. (2023). Crypto en DAC8. *Antilliaans Dagblad*.
13. Kavelaars, P. (2023). DAC8. *Antilliaans Dagblad*.
14. Kavelaars, P. (2023). Derivaten. *Antilliaans Dagblad*.
15. Kavelaars, P. (2023). Dienstbetrekking of zelfstandige. *Antilliaans Dagblad*.
16. Kavelaars, P. (2023). Financiering startups. *Financieele Dagblad*.
17. Kavelaars, P. (2023). Fiscaal strafrecht. *Antilliaans Dagblad*.
18. Kavelaars, P. (2023). Fiscale zorgplicht. *Antilliaans Dagblad*.
19. Kavelaars, P. (2023). Fiscaliteit in Aruba. *Antilliaans Dagblad*.
20. Kavelaars, P. (2023). Hybrids. *Antilliaanse Dagblad*.
21. Kavelaars, P. (2023). Instrumentalisme. *Antilliaans Dagblad*.
22. Kavelaars, P. (2023). Misbruik onder de brnc. *Antilliaans Dagblad*.
23. Kavelaars, P. (2023). Nieuwe EU-richtlijnen. *Antilliaans Dagblad*.
24. Kavelaars, P. (2023). Samenhangend waarderen. *Antilliaans Dagblad*.
25. Kavelaars, P. (2023). SER-advies inzake OB-wetsvoorstel 1. *Antilliaans Dagblad*.
26. Kavelaars, P. (2023). SER-advies inzake OB-wetsvoorstel 2. *Antilliaans Dagblad*.
27. Kavelaars, P. (2023). Voortgang box 3. *Antilliaans Dagblad*.
28. Kavelaars, P. (2023). Werknomaden. *Antilliaans Dagblad*.
29. Kavelaars, P. (2023). ZZP of dienstbetrekking. *Antilliaans Dagblad*.
30. Molenaar, D. (2023). Artiësten- en sportbelasting levert niets op. *Antilliaans Dagblad*, 10-11.
31. Yousef, M., & Anthoni, P. (2023). Meer aandacht voor toezicht op ANBI's -Wat gaat er voor deze instellingen veranderen? *De Dikke Blauwe*.
32. Yousef, M., & Anthoni, P. (2023). Het Trustregister en de UBO.
33. Yousef, M., & Anthoni, P. (2023). Meer aandacht voor toezicht op ANBI's -Wat gaat er voor deze instellingen veranderen?.

3.2 Media optredens

1. Hemels, S.J.C. (8 maart 2023) Hoe een vrouw een einde maakte aan het mannenbolwerk, Podcast Universiteit van Nederland.
2. Hemels, S.J.C. (12 juni 2023) Podcast SFEER Radio, Studievereniging Fiscale Economie en Recht Amsterdam.
3. Kavelaars, P. (5 oktober 2023) Inkoop van aandelen, BNR.
4. Kavelaars, P. (28 maart 2023) Inval banken in Frankrijk dividendstripping, BNR.
5. Kavelaars, P. (7 juni 2023) Ontgaan belasting bij grote vermogen, Radio 1.
6. Kavelaars, P. (9 november 2023) Pillar 2 minimum winstbelasting, BNR.
7. Kavelaars, P. (30 januari 2023) Publicatie standpunten kennisgroepen BD, BNR.
8. Kavelaars, P. (25 juli 2023) Rapport Tax Justice inzake belastingontwijking, BNR.
9. Kavelaars, P. (25 juli 2023) Rapport Tax Justice inzake belastingontwijking, NOS.
10. Kavelaars, P. (21 november 2023) Werken moet meer lonen, Nieuwsuur.
11. Kavelaars, P. (1 juni 2023) Wetsvoorstel minimum belasting, BNR.
12. Monsma, A. (12 juli 2023) Funtax voor formule 1-circuit Zandvoort, EditieNL.
13. Monsma, A. (10 november 2023) Huisarts met haast moest 'gewoon' parkeergeld betalen, maar wanneer hoeft dat dan niet?, RTL Nieuws.

4 Lezingen, expertmeetings, paneldebatten

4.1 Internationaal

1. Boei, W. (6 juli 2023) Secretary of the plenary session The announced unshell directive and SAFE initiative and the EU's impact in non-EU countries. Spreker bij IFA European Region Conference.
2. Chen, S. (10 maart 2023) Rethinking EU's Formulary Apportionment And Beyond. Spreker bij Fair Taxation Seminar (Jean Monnet Spring Course).
3. De Graaf, A. (17 april 2023) Ongunstigere Nederlandse fiscale behandeling van Nederlanders en vennootschappen ingezet in ACS. Spreker bij de toekomst van de fiscaliteit in het Caribisch deel van het Koninkrijk: Legacy lectures georganiseerd door Gemeenschappelijk Hof van Justitie.
4. De Graaf, A. (22 juni 2023) Rijkswetsvoorstel tot wijziging BRNC. Spreker bij Actuele internationale fiscale beleidsontwikkelingen Curaçao.
5. Gruson, J. (16 februari 2023) International trade - Goods. Spreker bij Post-Master in EU VAT 2023.
6. Gruson, J. Vanhorick, R. (27 september 2023) Digital Reporting Requirements. Sprekers bij EFS top level seminar EU VAT 2023.
7. Hemels, S.J.C. (6 juli 2023) Chair of the plenary session The announced unshell directive and SAFE initiative and the EU's impact in non-EU countries. Spreker bij IFA European Region Conference.
8. Hemels, S.J.C. (7 juli 2023) Panel member in the plenary session Key conference takeaways and a glimpse into the future. Spreker bij IFA European Region Conference.
9. Hemels, S.J.C. (5 oktober 2023) Tax autonomy from a Member State Perspective: are we faced with a democratic deficit?. Spreker bij National (Tax) Autonomy and the European Union: Revival or Demise? 17th GREIT conference.
10. Jie-a-Joen, C.S.J. (31 januari 2023) Fair Taxation Congress. Spreker bij University of Curaçao Dr. Moises Da Costa Gomez.
11. Kastelein, R.H. (28 juni 2023) EU Countries' Climate Policy and the Law: Role of Local Governments. Spreker bij GreenDeal-NET PhD School kick-off Workshop.
12. Kastelein, R.H. (10 oktober 2023) EU Member States' Climate Policy and the Law: Role of Local Governments. Spreker bij Comparing National Climate Policies and the Law: Challenges and Opportunities.
13. Merkx, M.M.W.D. (9 februari 2023) The concept of Fixed Establishment in VAT and its evolution with the new ways of doing business. Spreker bij Madrid VAT Forum.
14. Merkx, M.M.W.D., Schippers, M.L., (16 februari 2023) Seminar chair. Sprekers bij EFS Conference - Interplay between customs and VAT.
15. Merkx, M.M.W.D. (20 april 2023) Challenges for platforms - platform economy part of ViDA. Spreker bij CFE Forum 2023: Towards a More Cohesive European Fiscal Union? Minimum Tax & VAT in the Digital Age.
16. Merkx, M.M.W.D. (27 april 2023) Statement panel 2 Platform economy. Spreker bij International VAT Conference Club.
17. Merkx, M.M.W.D. (27 april 2023) Statement panel 3 Single VAT Registration. Spreker bij International VAT Conference Club.
18. Merkx, M.M.W.D., Smeets, O. (15 juni 2023) VAT in a digital environment. Sprekers bij Post Master EU VAT 2023.
19. Merkx, M.M.W.D., Lamensch, M. (23 juni 2023) The role of platforms in the collection of VAT. Spreker bij EANO VAT conference Compliance, enforcement and administrative cooperation in the VAT world of the future.
20. Merkx, M.M.W.D., Loquet, E. (5 juli 2023) Indirect Taxation VAT. Sprekers bij ERA Summer Course European Tax Law.
21. Merkx, M.M.W.D. (22 september 2023) Transfer pricing and VAT. Lezing voor Advanced Transfer Pricing Course (Specific Topics).
22. Merkx, M.M.W.D., Lamensch, M. (29 september 2023) Recent and pending CJEU decisions. Sprekers bij EFS top level seminar EU VAT 2023.
23. Merkx, M.M.W.D., De Wit, W. (7 november 2023) VAT and customs. Sprekers bij EFS Post Master Customs.

24. Merkx, M.M.W.D. (16 november 2023) Payment providers and platforms' new obligations under VAT and DAC7 rules. Spreker bij Fixing the EU system with technology: Towards a contemporary, fraud-proof and legitimate VAT in the Digital Age.
25. Molenaar, D. (13 maart 2023) Article 17 OECD - Entertainers and Sportspersons. Lezing voor Maastricht University.
26. Schippers, M.L. (27 februari 2023) Risks of customs undervaluation. Spreker bij Challenges of the customs valuation system in the EU.
27. Schippers, M.L. (1 maart 2023) Customs valuation. Lezing voor bij Maastricht University
28. Schippers, M.L., De Wit, W., Van den Eijnde, I. (12 juni 2023) Supply chain and VAT. Sprekers bij Post-Master in EU VAT 2023.
29. Schippers, M.L. (14 september 2023) The Role and Validity of Delegated and Implementing Acts under the Union Customs Code. Spreker bij Legitimacy of the decision-making process in tax.
30. Schippers, M.L., De Wit, W. (15 december 2023) Advance rulings in customs matters - A comparison with other major customs jurisdictions. Spreker bij Binding Valuation Information in EU Customs Law.

4.2 Nationaal

1. Hemels, S.J.C. (13 januari 2023) Activate YOUR Ambition. Met Aletta Jacobs als inspiratie. Spreker bij Meesterwerk openingconferentie Activate your ambition.
2. Hemels, S.J.C. (26 en 27 januari 2023) Conferentieleader 8e Fiscale Conferentie Tax Talents georganiseerd door de Belastingdienst/Ministerie van Financiën en de Nederlandse Orde van Belastingadviseurs, Ernst Sillem Hoeve Den Dolder. Spreker bij 8e Fiscale Conferentie Tax Talents.
3. Hemels, S.J.C. (20 februari 2023) Kwaliteit van fiscale wetgeving, presentatie fiscale studiebijeenkomst Hoge Raad. Lezing voor Hoge Raad (Belastingkamer).
4. Hemels, S.J.C. (16 maart 2023) Kwaliteit van fiscale wetgeving en de Raad van State. Spreker bij Jongerenbijeenkomst Vereniging voor Belastingwetenschap met als thema De kwaliteit van fiscale wetgeving.
5. Hemels, S.J.C. (12 april 2023) Vermogensongelijkheid. Spreker bij In Duplo Congres 2023 'Vermogen en welvaart: van de verdeling komt de winst'.
6. Hemels, S.J.C. (7 juni 2023) Dagvoorzitter congres 'Teamgenoten of tegenstanders. De Spelers in het fiscale spel'. Spreker bij de Rotterdamse fiscale studievereniging Christiaanse-Taxateur.
7. Hemels, S.J.C. (28 september 2023) Is het terecht dat de erfbelasting door velen wordt gehaat?. Spreker bij Festival UNLimited 2023.
8. Hemels, S.J.C. (8 oktober 2023) Is het terecht dat de erfbelasting door velen wordt gehaat?. Spreker bij Wetenschap voor iedereen: Universiteit van Nederland Live.
9. Hemels, S.J.C. (27 oktober 2023) De Afdeling advisering van de Raad van State en fiscale wetgeving; Wetgeving op supranationaal niveau: democratisch tekort?; De vrouw in de Nederlandse.
10. Hemels, S.J.C. (3 november 2023) Is het terecht dat de erfbelasting door velen wordt gehaat?. Spreker bij Universiteit van Nederland Live.
11. Hemels, S.J.C. (8 november 2023) Is het terecht dat de erfbelasting door velen wordt gehaat?. Spreker bij Universiteit van Nederland theatercollege.
12. Hemels, S.J.C. (19 november 2023) De vrouw in de Nederlandse inkomstenbelasting. Spreker bij het VVAO Women Economic Forum in Arnhem.
13. Hemels, S.J.C. (29 november 2023) Is het terecht dat de erfbelasting door velen wordt gehaat?. Spreker bij Universiteit van Nederland.
14. Jie-a-Joen, C.S.J. (21 april 2023) Transfer Pricing voor Specialisten. Spreker bij Stichting Opleiding Belastingadviseurs (SOB).
15. Jie-a-Joen, C.S.J. (9 mei 2023) PE-verdiepingscursus Transfer Pricing 'Waarderingen'. Spreker bij Stichting Opleiding Belastingadviseurs (SOB).
16. Jie-a-Joen, C.S.J. (9 juni 2023) Inleiding Transfer Pricing. Spreker bij Stichting Opleiding Belastingadviseurs (SOB).
17. Kastelein, R.H. (21 maart 2023) Vertrouwen in onroerendezaakbelastingen: een wereldwijde zoektocht. Spreker bij VNG Belastingconferentie.

18. Kastelein, R.H. (22 maart 2023) Vertrouwen in onroerendezaakbelastingen: een wereldwijde zoektocht. Spreker bij VNG Belastingconferentie.
19. Kastelein, R.H., Schep, A. (11 mei 2023) Verduurzaming met lokale belastingen - waar staan we nu?. Lezing voor Landelijke Vereniging Lokale Belastingen (LVLB).
20. Merkx, M.M.W.D. (5 april 2023) VAT in the digital age. Spreker bij Btw-jamsessie.
21. Merkx, M.M.W.D. (6 oktober 2023) Jurisprudentie Hof van Justitie en plannen Europese Commissie. Spreker bij Btw-congres 2023.
22. Merkx, M.M.W.D. (12 en 23 oktober 2023) Btw-actualiteiten. Lezing voor Nederlandse Orde van Belastingadviseurs.
23. Merkx, M.M.W.D. (24 oktober 2023) Plaats van dienst en vaste inrichting. Lezing voor Erasmus Fiscal Studies (EFS) BV.
24. Merkx, M.M.W.D. (15 november 2023) Single VAT registration. Spreker bij Btw-jamsessie.
25. Molenaar, D. (20 januari 2023) Artist Taxation in Germany, Belgium, UK and The Netherlands. Spreker bij Eurosonic Noorderslag.
26. Molenaar, D. (21 januari 2023) Moet een (succesvolle) artiest nog wel een BV willen hebben?. Spreker bij Eurosonic Noorderslag.
27. Molenaar, D. (23 maart 2023) Arbeidsovereenkomsten in de sport – Fiscale aspecten. Lezing voor BMDW Advocaten.
28. Molenaar, D. (15 juni 2023) Masterclass fiscale spelregels sporters & artiesten. Lezing voor SDU.
29. Molenaar, D. (29 juni 2023) Fiscaal: internationale verhuur van voetballers. Lezing voor Pro Agent.
30. Monsma, A.P., Monsma, J. (30 mei 2023) Introductie cursus WOZ. Lezing voor Rechtbank Utrecht.
31. inkomstenbelasting. Lezingen voor het Tax Talents Traineeship van de Belastingdienst.
32. Monsma, J. (13 november 2023) Introductie cursus WOZ. Lezing voor Inloopkamer Team belastingrecht gerechtshof Arnhem-Leeuwarden te Arnhem.
33. Monsma, A.P., Monsma, J. (13 november 2023) Introductie cursus WOZ. Lezing voor Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden.
34. Monsma, A.P. (20 november 2023) Wet WOZ. Lezing voor Erasmus School of Economics.
35. Monsma, A.P., Monsma, J. (27 november 2023) Terugkomdag Introductie cursus WOZ. Lezing voor Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden.
36. Schippers, M.L. (8 februari 2023) Circulaire economie. Spreker bij Tax Jurisprudence Program.
37. Schippers, M.L. (16 maart 2023) Perikelen rondom de douanewaarde en transfer pricing. Spreker bij de jaarlijkse themadag bedrijfsfiscalisten
38. Schippers, M.L. (14 april 2023) Btw bij in- en uitvoer. Lezing bij Indirecte belastingen en internationale handel.
39. Schippers, M.L. (22 september 2023) Geopolitieke ontwikkelingen en CBAM. Spreker The Future of Taxation.
40. Schippers, M.L., Ramautarsing, R.R. (6 december 2023) Btw bij in- en uitvoer. Lezing voor Nederlandse Orde van Belastingadviseurs.

5 Rapporten

1. Kastelein, R.H., & Schep, A. (2023). *De lat hoger leggen: De kwaliteit van het Nederlandse stelsel van waardering en heffing van onroerende zaken internationaal vergeleken met 4 andere hoogontwikkelde rechtssystemen.*
2. Kastelein, R.H. (2023). *Van Black Box naar Glass Box: Modelmatig bepaalde WOZ-waarden begrijpelijk(er) maken.*
3. Schep, A. (2023). *Ruimte voor ambitie van bedrijveninvesteringszones: Evaluatie van ervaringen van BIZ-organisaties met bedrijveninvesteringszones en voorstellen tot verbetering.*

